

The Helsinki logo consists of the word "Helsinki" in a bold, sans-serif font, enclosed within a black-outlined speech bubble shape that points downwards.

Helsinki

Helsingfors stads tillsynsplan för miljöhälsovården 2025–2028

Uppdatering 2026

The bottom half of the page features a solid blue background with a white, wavy, scalloped border separating it from the light blue header area.

Helsingfors stads tillsynsplan för miljöhälsovården 2025–2028

Utgivare

Helsingfors stad/miljötjänsterna

Utgivningsår

2025

Innehåll

1.1 Inledning	7
1.2 Förändringar i verksamhetsmiljön	9
1.3 Teman för planperioden 2025–2028.....	10
1.3.1 Kunskapsbaserad tillsyn	11
1.3.2 Kompetens.....	11
1.3.3 Beredskap.....	13
1.3.4 Myndighetssamarbete.....	14
1.4 Tillsynsresurser	15
1.4.1 Bedömning av personresursernas tillräcklighet.....	16
1.5 Avgifter för tillsynen.....	17
1.6 Informationssystem och register	17
1.6.1 Elektronisk ärendehantering	17
1.7 Provtagning och undersökning av prov	18
1.8 Kvalitetskontroll	18
1.8.1 Internrevisioner	18
1.8.2 Externa revisioner och utvärderingsbesök	18
1.8.3 Utveckling av kundtjänsten	19
1.9 Kommunikation	19
1.10..... Utvärdering av genomförandet av tillsynsplanen	20
2.1 Uppgifter som tillhör den kommunala myndigheten för livsmedelstillsyn.....	21
2.2 Prioriteringar för tillsynen	22
2.2.1 Riksomfattande prioriteringar	22
2.2.2 Helsingfors stads prioriteringar	22
2.3 Riskbedömning och inspektionsfrekvens	27
2.4 Inspektion.....	28
2.4.1 Definition av en inspektion	28
2.4.2 Inspektionens innehåll och tidsåtgång	29
2.5 Verksamhet enligt anmälan och ansökan.....	30
2.5.1 Handläggning och godkännande av anmälningar om tillsynsobjekt.....	30
2.6 Tillsynsobjekt.....	31
2.6.1 Servering av livsmedel	32
2.6.2 Försäljning av livsmedel.....	33
2.6.3 Anläggningar, lager, tillagning och försäljning	34
2.6.4 Mobila livsmedelslokaler	37
2.6.5 Import och export av livsmedel	37
2.6.6 Primärproduktion.....	38

2.6.7	Kontaktmaterial	39
2.6.8	Kosttillskott.....	39
2.7	Rådgivning och hantering av kontakter	40
2.7.1	Rådgivning	40
2.7.2	Utlåtanden.....	41
2.7.3	Begäran om tillsyn och RASFF-meddelanden	41
2.7.4	Misstänkt matförgiftning och andra åtgärdsbegäranden	42
2.7.5	Övervakning av kundnöjdhet.....	43
2.8	Provtagning och tillsynsprojekt.....	43
2.8.1	Projekt.....	44
2.8.2	Annan provtagning	47
2.8.3	Provtagning vid matförgiftningar och klagomål	47
2.9	Utredning av matförgiftningsepidemier och livsmedelsrisksituationer	47
3.1	Uppgifter som hör till den kommunala hälsoskyddsmyndigheten.....	49
3.2	Prioriteringsområden för tillsynen	50
3.2.1	Nytt innehåll i hushållsvattentillsynen.....	50
3.2.2	Kompetens och lokala behov inom myndighetstillsynen	52
3.2.3	Färdigheter och beredskap inom hälsoskyddet.....	53
3.3	Riskbedömning och inspektionsfrekvens	53
3.4	Inspektion.....	55
3.4.1	Definition av en inspektion	55
3.4.2	Inspektionens innehåll och tidsåtgång	55
3.5	Anmälning- och ansökningspliktig verksamhet.....	56
3.5.1	Anmälningsskyldig verksamhet.....	56
3.5.2	Ansökningspliktig verksamhet.....	57
3.6	Tillsynsobjekt.....	58
3.6.1	Skolor, daghem samt samlingslokaler för barn och unga.....	59
3.6.2	Enheter inom socialvården som ger kontinuerlig vård.....	60
3.6.3	Hushållsvatten	61
3.6.4	Badstränder och vinterbadplatser	63
3.6.5	Simhallar och motsvarande allmänna bassänganläggningar	65
3.6.6	Skönhetssalonger och verksamheter som söntrar huden och kräver särskild hygien/tatuerings- och piercingssalonger.....	65
3.6.7	Allmänna idrottslokaler	66
3.6.8	Lokaler som är avsedda för inkvarteringsverksamhet.....	67
3.6.9	Allmänna bastur	68
3.6.10	Solarier.....	70
3.6.11	Sjukhus, hälsocentraler med bäddavdelning samt passagerarhamnar	70
3.6.12	Stora offentliga tillställningar	70
3.7	Rådgivning och hantering av åtgärdsbegäranden.....	71
3.7.1	Rådgivning och begäranden om utlåtande.....	71
3.7.2	Anmälan om sanitära olägenheter i boendet.....	72

3.7.3 Andra åtgärdsbegäranden	72
3.8 Störningssituationer	73
3.8.1 Hushållsvatten	73
3.8.2 Störningssituation som orsakats av förmedling via badvatten.....	74
3.9 Provtagning och tillsynsprojekt.....	74
3.9.1 Provtagning.....	74
3.9.2 Utvärdering av provtagningens funktion.....	75
3.9.3 Tillsynsprojekt	75
4.1 Kommunens uppgifter enligt tobakslagen och läkemedelslagen.....	76
4.2 Prioriteringsområden för tillsynen.....	77
4.2.1 Detaljhandel med rökfria nikotinprodukter.....	77
4.2.2 Förebyggande av olaglig handel och utnyttjande av information om spårbarhet vid tillsynen	77
4.2.3 Distansförsäljning.....	78
4.2.4 Marknadsföringsförbud	78
4.2.5 Förebyggande rusmedelsarbete	79
4.3 Riskbedömning och inspektionsfrekvens	79
4.4 Inspektion.....	80
4.4.1 Definition av en inspektion	80
4.4.2 Inspektionens innehåll och tidsåtgång	81
4.5 Tillsyn enligt tobakslagen och läkemedelslagen.....	81
4.5.1 Anmälning- och ansökningspliktig verksamhet.....	82
4.6 Tillsynsobjekt.....	83
4.6.1 Detalj- och partihandelsställen för produkter som omfattas av tobakslagen.....	83
4.6.2 Detaljförsäljningsställen för nikotinpreparat.....	84
4.6.3 Rökrum i förplägnadsrörelser.....	84
4.6.4 Offentliga tillställningar som ordnas på utomhusområden.....	85
4.6.5 Andra rökförbud och rökrestriktioner	85
5.1 Kommunens uppgifter enligt veterinärvårdslagen	87
5.2 Prioriteringar inom veterinärvården	87
5.3 Resurser och arbetsfördelning	88
5.3.1 Personalresurser, ansvarsområden och arbetsfördelning	88
5.3.2 Säkerställande av personalens kompetens.....	89
5.3.3 Det privata tjänsteutbudet	89
5.4 Informationssystem	90
5.5 Samarbete och kommunikation.....	90
5.6 Avgifter.....	92
5.7 Verkställighet av tillsyn	92
5.7.1 Tillsyn av djurens hälsa	92
5.7.2 Misstankar om och fall av djursjukdomar	93
5.7.3 Tillsyn av zoonoser	94

5.7.4	Hälsotillsynsprogram	95
5.7.5	Hälsovård för produktionsdjur	95
5.7.6	Hälsovård för anläggningar för hydroponisk odling	95
5.7.7	Duvslag	95
5.7.8	Annan sjukdomsuppföljning	96
5.7.9	Artificiell reproduktion av djur	96
5.7.10	Animaliska biprodukter	96
5.7.11	Djurtransporter	97
5.7.12	Tillsynen över export och import	97
5.7.13	Tillsyn av registrering av djur	98
5.8	Tillsyn av djurens välfärd	98
5.8.1	Djurskyddsinspektioner som grundar sig på misstanke	99
5.8.2	Inspektion av tillstånds- och anmälningspliktig verksamhet utan misstanke	100
5.8.3	Förelägganden och brådskande åtgärder enligt lagen om djurens välfärd	101
5.9	Ordnande av veterinärtjänster	102
5.9.1	Grundläggande veterinärtjänst och brådskande veterinärhjälp samt telefonrådgivning	102
5.10		Kvalitet
	102	
5.10.1	Behandling av klagomål	102
5.11	Uppföljning och rapportering	103
5.11.1	Uppföljning	103
5.11.2	Rapportering	103
5.12		Kartläggning av resursbehov
	103	
5.12.1	Antal djur i Helsingfors	103
5.12.2	Veterinärtjänster	105
5.12.3	Tillsyn av djurens hälsa	107
5.12.4	Tillsyn över biprodukter	108
5.12.5	Tillsyn av djurens välfärd	108
5.12.6	Personalresurser inom veterinärvården	109

1 Tillsynsplan för miljöhälsovården

1.1 Inledning

Livsmiljön påverkar vår hälsa. Målet med miljöhälsovården är att förebygga olägenheter som livsmiljön medför för människan, säkerställa att konstaterade olägenheterna för hälsan elimineras samt främja djurens hälsa och välbefinnande. Med en välfungerande miljöhälsovård kan man förebygga epidemier och minska belastningen på hälso- och sjukvården samt frånvaron från arbetet på grund av sjukdomar. Genom tillsynen kan man också förebygga långvariga sjukdomar, om problem upptäcks och löses snabbt (t.ex. problem med inomhusluften).

Syftet med miljö- och hälsoskyddslagstiftningen är att säkerställa en trygg livsmiljö för kommuninvånarna, där det inte finns faktorer som orsakar olägenheter för hälsan. Lagstiftningen betonar verksamhetsutövarnas ansvar att planera och genomföra sin verksamhet på ett tryggt sätt. Myndighetstillsynen säkerställer att verksamheten och produkterna överensstämmer med bestämmelserna, att aktörerna behandlas jämlikt, att förutsättningarna för produktionen uppfylls och att konsumentskyddet tryggas.

Miljö- och tillståndssektionen vid Helsingfors stads miljönämnd är den tillsynsmyndighet som avses i miljö- och hälsoskyddslagstiftningen. Sektionen har delegerat sina befogenheter till myndigheterna. Miljötjänsterna vid stadsmiljösektorn ansvarar för miljöhälsovårdens uppgifter, där uppgifterna i fråga sköts både vid enheten för livsmedelssäkerhet och vid enheten för miljöhälsa.

Lagarna om miljö- och hälsoskydd ålägger statens centrala ämbetsverk att för sitt verksamhetsområde utarbeta riksomfattande program för att utveckla miljöhälsovården i fråga om planmässighet, kvalitet och avgifter. Dessa skyldigheter fastställs i 38 § i livsmedelslagen (297/2021), 4 a § i hälsoskyddslagen (763/1994), 4 § i veterinärvårdslagen (285/2023) och 83 § i tobakslagen (549/2016). De ansvariga ämbetsverken är Livsmedelsverket samt Tillstånds- och tillsynsverket som inleder sin verksamhet vid ingången av 2026. Kommunens skyldighet att ha en tillsynsplan fastställs i 39 § i livsmedelslagen, 6 § i hälsoskyddslagen, 6 § i veterinärvårdslagen och 84 § i tobakslagen.

Valvira och Livsmedelsverket har utarbetat ett gemensamt riksomfattande tillsynsprogram för miljöhälsovården för åren 2025–2028. Valvira har upprättat de riksomfattande tillsynsprogrammen enligt hälsoskyddslagen och tobakslagen. Livsmedelsverket har utarbetat en flerårig tillsynsplan för livsmedelskedjan för samma tidsperiod 2025–2028 och ett nationellt program för tillsyn över veterinärvården 2026–2028. Tillsynsplanen beaktar i tillämpliga delar det riksomfattande tillsynsprogrammet för miljöhälsovården och de centrala ämbetsverkens lagspecifika program och anvisningar. Behovet av att uppdatera planen bedöms varje år.

Denna tillsynsplan för miljöhälsovården i Helsingfors beskriver:

- planeringsmål i enlighet med kontinuerlig förbättring av verksamheten (plan-do-check-act)
- antal tillsynsobjekt per objekttyp eller verksamhetskategori
- förfaranden för registrering och godkännande av tillsynsobjekt
- inspektionsfrekvens på grundval av riskklassificering
- resurser och deras fördelning efter sektor
- personalens uppgifter, ansvarsområden och skyldigheter
- inskolnings- och utbildningsplan
- mål, planering och genomförande av inspektioner
- avgifter för tillsyn
- provtagningsplaner
- laboratorier och externa experter som tillsynen stöder sig på
- plan för störningssituationer
- handledning, rådgivning och utbildning
- kommunikationsplan.

Tillsynsplanen inleds med en beskrivning av de frågor som rör och stöder tillsynen av miljöhälsovården som helhet. Därefter följer sektorspecifika, mer detaljerade planer som närmare beskriver hur tillsynen ska inriktas och genomföras samt de regionala specialbehoven för tillsynen. Tillsynsplanen fungerar som ett verktyg för planeringen av tillsynen för att övervaka Helsingforsbornas livsmiljö på ett högklassigt, riskbaserat sätt som förebygger olägenheter för hälsan.

1.2 Förändringar i verksamhetsmiljön

I samband med reformen av statens regionförvaltning koncentreras statens tillstånds-, styrnings- och tillsynsuppgifter till det nya riksomfattande Tillstånds- och tillsynsverket från och med början av 2026. Ändringen gäller också de uppgifter inom miljöhälsovården som Valvira och regionförvaltningsverken sköter. Regionförvaltningsverkets nuvarande uppgifter inom livsmedelstillsynen och veterinärvården överförs till Livsmedelsverket och uppgifterna enligt hälsoskydds- och tobakslagen till Tillstånds- och tillsynsverket.

Regionförvaltningsverket har haft en viktig roll i styrningen av de kommunala tillsynsenheterna inom miljöhälsovården, särskilt genom utvärderings- och handledningsbesök. Regionförvaltningsverken har också varit en viktig aktör när det gäller att ordna beredskapsärenden såsom utbildningar och övningar. Den tillsyn över djurskyddet och djursjukdomar som kommunernas tillsynsveterinärer utför har ett nära samband med regionförvaltningsverket, eftersom övervakningsveterinärerna och länsveterinärerna delvis har gemensamma uppgifter, och regionförvaltningsverket har ansvarat för den statliga finansieringen i anslutning till dem. Överföringen av uppgifter till Tillstånds- och tillsynsverket och Livsmedelsverket kan försämra den regionala kännedomen och styrningen och på längre sikt också inverka på resursfördelningen inom tillsynen över djurskydd och djursjukdomar.

Kriget i Ukraina, fågelinfluensasituationen och världslägets ökade allmänna osäkerhet har ökat vikten av beredskapen inom miljöhälsovården. Den allmänna förändringen i säkerhetsläget samt huvudstadens särdrag i eventuella undantagsförhållanden återspeglas också inom miljöhälsovården. Beredskapen att agera i störningssituationer utvecklas också under den kommande planperioden i enlighet med Helsingfors stadsstrategi 2025–2029. Helsingfors stads planering av befolkningsskyddet har också beaktat skötseln av uppgifter inom miljöhälsovården under undantagsförhållanden.

Projektet med den övergripande reformen av hälsoskyddslagen inleddes 2024 och projektets mål är att den nya hälsoskyddslagen ska träda i kraft den 1 januari 2027. Den betydande lagändringen infaller mitt under tillsynsplaneperioden och det är inte möjligt i det tidiga skedet av lagberedningen att förutse kommande ändringar i tillsynsplanen. Projektets framsteg följs aktivt upp och miljötjänsterna har representanter i de underarbetsgrupper som social- och hälsovårdsministeriet tillsatt för att stödja beredningen av hälsoskyddslagen.

Bekämpningen av legionellabakterier i de primära lokaler som lagstiftningen avser, såsom sjukhusens bäddavdelningar, äldreboende och simhallar, är aktuell under den kommande tillsynsperioden. Inom tillsynen kommer fastighetsägarna att få anvisningar och råd om riskhanteringen av byggnadernas vattensystem, även om man fastställt en övergångsperiod i fråga om riskbedömning och genomförande av åtgärderna fram till januari 2029.

Den nya veterinärvårdslagen träder i kraft vid ingången av 2026. Stadsmiljönämndens miljö- och tillståndssektion fattade beslut om omfattningen av organiseringsansvaret den 8 maj 2025 (§ 92), enligt vilket organiseringsansvaret är förenligt med den maximala omfattningen av 8 § i veterinärvårdslagen. I Helsingfors ansvarar Helsingfors universitet för produktionen av de veterinärtjänster som hör till kommunen och det nya avtalet om tjänster träder i kraft den 1 januari 2026.

Helsingfors stadsstrategi 2025–2029 lyfter fram behovet av att utarbeta ett program för djurens välfärd som sammanställer åtgärder visavi detta. Miljötjänsterna ansvarar för att sammanställa programmet för djurens välfärd. Beredningen av programmet inleds 2026.

Ändringen i tobakslagen som medförde att de så kallade nikotinpåsarerna infördes mer omfattande i tobakslagen trädde i kraft den 1 augusti 2025. En del av lagändringarna har en övergångsperiod, vilket innebär att alla ändringar i lagen gäller från och med den 1 augusti 2026. Lagändringen ökar måttligt behovet av resurser för tobakstillsynen och ökar tillsynsinkomsterna.

1.3 Teman för planperioden 2025–2028

Kärnuppgifter och effektiv tillsyn har valts som teman i det riksomfattande tillsynsprogrammet för miljöhälsovården för programperioden 2025–2028. Tanken är att fokusera på kärnuppgifterna och deras effekt. Man försöker främja dessa genom att uppnå följande mål:

- kunskapsbaserad tillsyn
- kompetens
- beredskap.

Dessutom har Helsingfors stad valt ett lokalt tema utifrån regionala behov: myndighetssamarbete.

1.3.1 Kunskapsbaserad tillsyn

I målet för det riksomfattande tillsynsprogrammet betonas uppgiften hos de myndigheter som utövar tillsyn att se till att informationsbasen för tillsynen är tillförlitlig och att de tillsynsuppgifter som registrerats i informationssystemen för tillsynen, såsom Vati (miljöhälsovårdens centraliserade verksamhetsstyrnings- och informationssystem), är korrekta. Målet betonar också att man på eget initiativ utnyttjar de uppgifter som uppkommit vid tillsynen inom tillsynsenhetens verksamhet, vid uppföljningen av verksamheten och vid den kontinuerliga förbättringen av den.

Miljötjänsterna ser till att tillsynsuppgifterna är korrekta på många olika sätt, såsom genom anvisningarna om användningen av Vati, utbildning av personalen och regelbundna rapporter om tillsynsuppgifterna. Tillsynsuppgifterna utnyttjas vid tillsynen för att utveckla verksamheten kontinuerligt, till exempel genom att rikta tillsynen till vissa delområden samt vid planeringen och inriktningen av projekt.

Miljötjänsterna har under 2025 i samarbete med Livsmedelsverket och stadens stadsmätningstjänster överfört Vatis tillsynsobjektuppgifter som uppgifter som regelbundet uppdateras till stadens egen kartapplikation. De nya geodatabaserade tillsynsuppgifterna utnyttjas bland annat vid planeringen och uppföljningen av livsmedels-, hälsoskydds- och tobakstillsynen, vid inriktningen av tillsynen och vid avgränsningen av regionalt känsliga objekt i störningssituationer inom miljöhälsovården.

1.3.2 Kompetens

Miljöhälsovårdens breda verksamhetsfält förutsätter mångsidig kompetens. I en tid av ständig förändring är det viktigt att utveckla verksamheten och upprätthålla kompetensen kontinuerligt. I myndighetsuppgifterna betonas färdigheter i anslutning till skyldigheten att kunna tillämpa lagstiftningen, myndigheternas uppgifter och administrativa processer. På samma sätt förutsätts sakkunskap och goda interaktionsfärdigheter på det egna substansområdet.

Miljötjänsterna satsar på att säkerställa personalens kompetens såväl vid rekrytering av nya arbetstagare som vid fortbildning av personalen. Kompetensbehoven inom miljöhälsovården kartläggs varje år. Med hjälp av kartläggningen bedöms utbildningsbehoven och en utbildningsplan görs upp för de kommande åren. Utveckling av kompetensen uppmuntras och för att genomföra detta reserveras anslag så att alla anställda har möjlighet att delta i minst en avgiftsbelagd utbildning per år. Utbildningsmålet är att varje anställd utbildar sig i genomsnitt åtta dagar per år.

Enheterna ordnar interna utbildningar, personalen deltar i stadens gemensamma utbildningar och i utbildningar som ordnas av utomstående aktörer. Utbildningar som personalen deltar i varje år är till exempel de riksomfattande studie- och förhandlingsdagarna inom miljöhälsovården, Livsmedelsverkets riksomfattande utbildningsdagar för livsmedelstillsyn, myndigheternas djurskyddsdag, seminariet för inomhusluft samt veterinärdagarna. Dessutom deltar man i internationella utbildningar som Shipsan och Better training for safer food som ordnas av EU.

Kompetensbehoven bedöms och stöds också på individuell nivå. I de årliga resultat- och utvecklingssamtalen utvärderar chefen tillsammans med varje anställd kompetensnivån samt den utbildning och utveckling som genomförts året innan. Under resultat- och utvecklingssamtalet kommer man överens om en individuell utvecklingsplan. Det har varit möjligt för de anställda att avlägga examen för sakkunniga i byggnadshälsa (RTA) och på så sätt har man försäkrat sig om att det finns tillräcklig kompetens inom byggnadshälsa i tillsynen av boendehälsan. Sektorn använder också verksamhetsmodellen Heti purku (Omedelbar genomgång), som är avsedd till exempel för att snabbt få bukt med utmanande kundsituationer. Enheterna har flera stödpersoner som har gått utbildningen.

Vid rekrytering av en ny arbetstagare säkerställs alltid personens kompetens med beaktande av det sektorspecifika behörighetskrav som uppgiften förutsätter och de interna separata kompetensbehoven. Kravet på språkkunskaper är goda muntliga och skriftliga färdigheter i finska samt nöjaktiga muntliga färdigheter i svenska. I praktiken förutsätter uppgifterna också goda muntliga och skriftliga kunskaper i engelska. Det finns en omfattande inskolningsplan för inskolningen av nya anställda och den närmaste inskolaren ser tillsammans med chefen till att den förverkligas.

Miljöhälsovårdens tillsynspersonal är också mycket aktiva i fråga om frivillig utbildning och man har uppmuntrat till fortutbildning. Utöver den yrkesinriktade fortbildningen genomförs olika påbyggnadsstudier kontinuerligt både vid yrkeshögskolor och vid universitet. Genomförda påbyggnadsstudier är till exempel högre yrkeshögskoleexamen i miljöteknologi, magisterexamen i livsmedelsvetenskaper och specialveterinärexamen i miljöhälsovård. Några anställda har också disputerat till doktor inom sitt eget specialområde.

Experterna inom miljötjänsterna delar med sig av sitt kunnande genom att föreläsa vid utbildningar och läroanstalter samt genom att handleda studeranden vid miljöhälsovårdens tillsynsenhet under en praktikperiod som ingår i examen.

1.3.3 Beredskap

Utöver Helsingfors stads och stadsmiljösektorns beredskapsplaner har Helsingfors stads miljötjänster en egen beredskapsplan för undantagsförhållanden och störningssituationer. Planen uppdateras varje år utgående från kontaktuppgifterna och det man lärt sig under beredskapsövningarna. Beredskapsplanen kommer att uppdateras i stor omfattning under planperioden.

Miljöhälsovården deltar för sin del i stadens samarbetsnätverk för beredskap och har deltagit i uppdateringen av befolkningsskyddsplanen inom sektorn. Miljöhälsovården utnyttjar sektorns riskhanteringssystem för att identifiera de största riskerna i verksamheten, bedöma deras konsekvenser och hantera dem.

Som en del av beredskapen säkerställer man att samarbetet med myndigheter och andra aktörer fungerar, som också för sin del är skyldiga att förbereda sig på störningar inom miljöhälsovården. Miljötjänsterna deltar aktivt i lämpliga beredskapsövningar och beredskapsutbildningar minst en gång om året. Deltagandet i övningar och utbildningar följs upp som en del av miljötjänsternas beredskapsplan.

Beredskap för störningssituationer i fråga om hushållsvatten övas regelbundet med Helsingforsregionens miljötjänster (HRM) och med hälsoskyddsmyndigheterna i Esbo och Vanda. Sammansättningen av den lagstadgade arbetsgruppen för utredning av matförgiftnings- och vattenepidemier kontrolleras varje år. Gruppen leds av chefen för enheten för livsmedelssäkerhet och i den finns representanter för miljötjänsterna, kommunikationstjänsterna inom stadsmiljösektorn, den epidemiologiska verksamheten inom social-, hälso- och räddningssektorn samt HRM i fråga om hushållsvatten.

Vid tillsynen av djursjukdomar har fågelinfluensa konstaterats hos naturfåglar i Helsingfors under tidigare år och beredskapen för bekämpning upprätthålls under planperioden. Om det finns misstankar om sjukdom inleds beredskapsåtgärder från provtagning till rengöringsåtgärder och kartläggning av dem som blivit exponerade. Tillsynsveterinärerna har gett Högholmen och Universitetets djursjukhus anvisningar om beredskapen och har samarbetat nära med räddningsverket och de styrande myndigheterna. Staras personal har också utbildats i bekämpningen av fågelinfluensa och staden har upprätthållit en intern lägesbild. Åtgärder vidtas också för att bekämpa afrikansk svinpest, i enlighet med Livsmedelsverkets prioriteringar. En av tillsynsveterinärerna är en beredskapsveterinär som deltar i riksomfattande utbildningar och övningar.

1.3.4 Myndighetssamarbete

Miljötjänsterna har intensifierat stadens interna samarbete med byggnadstillsynen och använder Lupapiste för att ge utlåtanden. Vid planeringen av nya livsmedelslokaler eller daghem säkerställer man med hjälp av utlåtandeförfarandet att kraven i livsmedelslagen och hälsoskyddslagen beaktas så bra som möjligt redan i planeringsskedet. Även med aktörer som hyr stadens lokaler och områden för livsmedelslokaler har man kommit överens om att kraven i livsmedelslagstiftningen ska beaktas redan i avtalsskedet. Samarbete i anslutning till livsmedelsbedrägerier bedrivs regelbundet med tullen, polisen och skattemyndigheten.

Hälsoskyddstillsynen samarbetar aktivt med miljöskyddstillsynen vid behandlingen av fall av bullerolägenheter. Samarbetet för att lösa bullerolägenheterna har även intensifierats med byggnadstillsynen, områdesanvändningen och alkoholtillsynen. Inom hushållsvattentillsynen har samarbetet med NTM-centralen intensifierats. Arbetarskyddsmyndigheterna vid Regionförvaltningsverket i Södra Finland samarbetar vid tillsynen i anslutning till vattensystemen på fartyg och i hamnar.

Inom djurskyddstillsynen upprätthålls ett regelbundet samarbete med polisens utredningsgrupp för brott mot djur, i synnerhet vid behandlingen av svåra och utdragna djurskyddsfall.

Inom tobakstillsynen har man redan länge samarbetat med det förebyggande rusmedelsarbetet, polisen och tullen, och tobakstillsynen har representanter i stadens nätverk för förebyggande rusmedelsarbete. Miljöhälsovården har en representant i stadens arbetsgrupp för främjande av välfärd och hälsa.

Miljötjänsterna deltar också i sektorns gemensamma utvecklingsprojekt inom myndighetsverksamheten och i samarbetsgrupper såsom fältgruppen för evenemang och arbetsgruppen för restaurangfartyg. Livsmedels- och tobaksövervakarna deltar också i myndigheternas samarbetsinspektioner som samordnas av polisen och som särskilt gäller ställen med servering av alkohol.

Tillsynsenheterna i Nyland ordnar regelbundet möten med miljöhälsovårdsdirektörerna, livsmedels-, anläggnings- och hälsoskyddsövervakarna samt tillsynsveterinärerna flera gånger om året. Vid mötena kommer man överens om gemensamma tillvägagångssätt och behandlar aktuella tillsynsfrågor. Dessutom deltar man i samarbetsmöten mellan miljöhälsovårdsmyndigheterna i de sex största städerna, som har organiseringsansvar i tur och ordning.

1.4 Tillsynsresurser

Tillsynen inom miljöhälsovården hör till uppgifterna inom enheten för livsmedelssäkerhet och enheten för miljöhälsa som omfattas av miljötjänsterna. Stadsmiljösektorns förvaltning producerar de stödtjänster som tillsynen behöver, såsom ICT-, förvaltnings- och rättstjänster samt kontorstjänster.

Enheten för livsmedelssäkerhet sköter uppgifterna enligt livsmedelslagen, uppgifterna enligt djurskyddslagen, lagen om djursjukdomar och veterinärvårdslagen samt tillsynen av hushållsvattnet. Enheten för miljöhälsa sköter uppgifterna enligt hälsoskyddslagen med undantag av tillsynen av hushållsvattnet samt tillsynsuppgifterna enligt tobakslagen och läkemedelslagen. Enheten för livsmedelssäkerhet består av fem team (livsmedelsrådgivning, livsmedelsaffärer, livsmedelstillverkning, djurskydd och restauranger) och enheten för miljöhälsa av två team (boendehälsa och hälsoskydd). Dessutom hör miljötjänsternas ekonomisekreterare till livsmedelsrådgivningsteamet inom enheten för livsmedelssäkerhet. Till hans uppgifter hör faktureringsuppgifter inom miljötjänsterna, av vilka en betydande del utgörs av kundefakturer i inom livsmedels-, hälsoskydds- och tobakstillsynen samt fakturering av ersättningar till djurskydds- och djurskyddstillsynen från staten.

Enheten för livsmedelssäkerhet och enheten för miljöhälsa beräknas år 2026 ha personalresurser på 75 årsverken (årsv.) till sitt förfogande (1 årsverke motsvarar 220 dagsverken) för hela tillsynen inom miljöhälsovården enligt tabellen nedan (Tabell 1). Antalet verksamheter som övervakas i tabellen beaktar inte objekt för tillsyn över boendehälsa eller objekt för tillsyn av djurens hälsa och välfärd, eftersom antalet inte kan fastställas och tillsynen i huvudsak baserar sig på begäran om åtgärder. I antalet objekt för tobaks- och nikotintillsynen ingår inte bostadssammanslutningar som har meddelats rökförbud och förbudet övervakas således på basis av klagomål.

Tabell 1: Personalresurser för tillsynen inom miljöhälsovården i årsverken (årsv.) i Helsingfors år 2026 vid enheten för livsmedelssäkerhet och enheten för miljöhälsa.

Sektor	Livsmedelssäkerhet, årsv.	Miljöhälsovård, årsv.	Totalt, årsv.	Antal verksamheter som övervakas
Livsmedelstillsyn	39,6	0	39,6	6 707
Hälsoskyddstillsyn	1	23,9	24,9	2 776
Tobaks- och nikotintillsyn	0	4,1	4,1	1 061
Tillsyn av djurens hälsa och välfärd	6,4	0	6,4	kan inte uppskattas
Totalt	47	28	75	-

1.4.1 Bedömning av personresursernas tillräcklighet

Regionförvaltningsverket i Södra Finland gjorde ett utvärderings- och handledningsbesök till Helsingfors i maj–juni 2023. Besöket omfattade hela miljöhälsovården, det vill säga den gemensamma delen, livsmedelstillsynen, tillsynen över djurens hälsa och välfärd, hälsoskyddstillsynen samt tillsynen enligt tobakslagen och läkemedelslagen.

Regionförvaltningsverket konstaterade att det fortfarande finns tydliga brister i resurserna i förhållande till omfattningen och mängden av båda enheternas uppgifter. Enligt regionförvaltningens bedömning är det under de följande åren nödvändigt att bedöma resurssituationen per lagområde och motivera ett eventuellt framförande av tilläggsbehov utifrån utfallet och de riksomfattande anvisningarna.

Utfallet av den systematiska tillsynen har förbättrats både inom livsmedels- och hälsoskyddstillsynen. Trots att resursunderskottet har minskat betydligt under de senaste åren, innebär tillsynsenhetens oförutsägbara arbetsuppgifter (t.ex. utredning av misstankar om matförgiftning eller legionellafall) och lagändringar (t.ex. lagen om djurens välfärd och ändringarna i tobakslagen) en utmaning för de nuvarande resursernas tillräcklighet.

År 2024 genomförde miljötjänsterna ett projekt för produktivitetsutveckling som också granskade miljöhälsovårdens uppgifter. Inom projektet genomfördes en arbetstidsuppföljning av övervakningspersonalen, där man granskade den arbetstid som går åt till olika delområden av tillsynsarbetet. Som åtgärdsförslag valdes uppdatering av ersättningssystemet, förkortning av den tid som används för inspektionsrapporterna, utveckling av planeringen av det egna arbetet samt utveckling av användningen av Vati och främjande av Helsingfors stads mål i arbetsgruppen för utveckling. Åtgärderna började vidtas 2025, och med hjälp av dem strävar man efter att stegvis öka antalet planmässiga inspektioner.

En ny tjänst som livsmedelsinspektör inrättades vid enheten för livsmedelssäkerhet 2025. Inom djurskyddstillsynen riktas största delen av resurserna till inspektioner som grundar sig på misstanke. Den här typen av inspektioner utförs över 400 gånger om året. Tillsynsveterinärernas arbetsmängd och belastningen i arbetet har ökat mycket och djurägarnas sociala problem återspeglas i arbetet i större utsträckning än tidigare. Inom djurskyddstillsynen inrättades två nya tillsynsveterinärtjänster år 2025, varav den ena tillsattes 2025 och den andra ska tillsättas 2026. Tjänsterna ersätts av staten.

Regionförvaltningsverket i Södra Finland bedömer genomförandet av hälsoskyddstillsynen utifrån uppgifterna i informationssystemet Vati. I sin slutrapport av den 3 juli 2025 konstaterade regionförvaltningsverket att tillsynsenhetens resurser inte helt räcker till för att genomföra planmässig tillsyn. Hälsoskyddstillsynen har inte fått några tilläggsresurser på basis av utvärderingsobservationerna. Ändringen av tobakslagen gällande rökfria nikotinprodukter ökade resursbehovet i slutet av 2025.

Resursernas tillräcklighet följs upp och utvärderas varje år i förhållande till de dimensioneringar som Valvira och Livsmedelsverket styr och till genomförandet av tillsynen. Utifrån utvärderingen har man framfört ett behov av tilläggsresurser för stadens budgetplanering.

1.5 Avgifter för tillsynen

Effektiviseringen av verksamheten och i synnerhet de större kostnaderna för att täcka de lagstadgade avgifterna har synts som en ökning av avgifterna. Miljöhälsovårdens avgifter finns på stadens webbplats och uppdateras vid behov en gång om året och på basis av lagändringar.

1.6 Informationssystem och register

Miljötjänsterna använder det riksomfattande centrala verksamhetsstyrnings- och informationshanteringssystemet Vati inom miljöhälsovården. På grund av statens försämrade ekonomiska läge har Livsmedelsverket begärt finansiering från tillsynsenheterna inom miljöhälsovården för att förbättra Vatis användarvänlighet 2025–2027. Helsingfors stad deltar i finansieringen med 16 000 euro per år. I och med finansieringen från tillsynsenheterna strävar man efter att bättre än tidigare göra de ändringar i systemet som användarna önskar. Representanter för miljötjänsterna är medlemmar i styrgruppen för underhållet av Vati, som leds av jord- och skogsbruksministeriet, och i Livsmedelsverkets utvecklingsgrupp.

Det nya informationssystemet för djurskydds- och djursjukdomstillsyn började användas 2025 i anslutning till informationssystemet Trimble Locus som används för miljötillsyn. Systemet bekostas av staden.

1.6.1 Elektronisk ärendehantering

Anmälningar enligt livsmedelslagen och hälsoskyddslagen om inledande, väsentlig ändring eller nedläggning av verksamhet kan göras via Miljö- och hälsoskyddets elektroniska riksomfattande anmälningstjänst (Ilppa). År 2025 inkom 67 procent av anmälningarna enligt livsmedelslagen och 41 procent enligt hälsoskyddslagen via Ilppa. Målet är att ytterligare öka mängden. Via Ilppa kan konsumenter och aktörer också göra anmälningar om sjukdom eller olägenhet som misstänks ha orsakats av livsmedel, hushållsvatten eller badvatten. År 2025 inkom cirka 83 procent av misstankarna om matförgiftning och livsmedel som orsakat olägenhet för hälsan via Ilppa.

Ansökningar och anmälningar om detaljhandelsställen enligt tobakslagen samt anmälningar om partihandelsställen kan göras via systemet för tobaksregister som Valvira förnyat. Det är möjligt att informera om livsmedelsförsäljning på evenemang med Helsingfors stads elektroniska blankett.

1.7 Provtagning och undersökning av prov

Laboratorieundersökningarna görs i Metropolilab Oy:s laboratorium, som har fått Livsmedelsverkets godkännande för analyser enligt livsmedelslagen och hälsoskyddslagen. Miljötjänsterna har ett tvåårigt avtal med Metropolilab Oy om laboratorietjänster och delvis om provtagning som undertecknades 2023 och som omfattar en optionsperiod på två år har tagits i bruk 2025.

Metropolilab Oy ansvarar också för laboratorieundersökningar som utförs i störningssituationer och under undantagsförhållanden.

1.8 Kvalitetskontroll

Kvalitetshandboken för miljöhälsovården uppdateras varje år och den har auditerats 2025. Kvalitetshandboken beskriver enheternas kvalitetsförfaranden, såsom tillvägagångssätt, interna revisionspraxis, hantering av reklamationer, hantering av kundrelationer och praxis för kontinuerlig förbättring av verksamheten. Vid ledningens genomgång i början av året bedöms hur målen för föregående års kvalitet har uppnåtts och en plan görs upp för det kommande året. Vid enheterna inom miljöhälsovården görs både interna och externa revisioner som säkerställer att lagar och förordningar iakttas i verksamheten.

1.8.1 Internrevisioner

Enheterna har en eller två internrevisioner per år som gäller olika delområden så att både allmänna verksamhetsmodeller (t.ex. fakturering och inskolning) och verksamhetsmodeller som anknyter till substansbranscher kontrolleras. Utgående från revisionsobservationerna utvecklas verksamheten så att den är smidig, enhetlig och motsvarar såväl kraven i lagstiftningen som de interna anvisningarna. Genom regelbundna revisioner säkerställs också att provtagningen av livsmedel och vatten överensstämmer med kraven.

1.8.2 Externa revisioner och utvärderingsbesök

Regionförvaltningsverken har genomfört tillsyn, styrning och utvärdering på basis av miljö- och hälsoskyddslagstiftningen. Ett av genomförandesätten har varit utvärderings- och handledningsbesök hos tillsynsenheterna. Besöken har fokuserat på att utvärdera tillsynsenheternas verksamhet samtidigt som man styr och stöder dem i deras verksamhet. Regionförvaltningsverket i Södra Finland gjorde ett utvärderings- och handledningsbesök hos Helsingfors stad våren 2023 samt bedömde hälsoskyddstillsynens omfattning med en begäran om utredning som gjordes hösten 2024 utifrån uppgifterna i informationssystemet Vati. Utvärderingarnas framtid är ännu oklar när regionförvaltningsverkets verksamhet överförs till Livsmedelsverket och Tillstånds- och tillsynsverket.

Verksamheten har varit föremål för externa revisioner och man deltar i dem enligt revisionsutbudet. Envirovet Oy erbjuder revisioner och interkalibreringar för miljöhälsovården som man deltar i enligt övervägande.

Tillsynen över livsmedelskedjan kan också omfatta Europeiska kommissionens revisioner och Livsmedelsverkets kedjerevisioner. Europeiska kommissionens auditeringar i Helsingfors har i synnerhet gällt tillsynen över anläggningar inom kött- och fiskbranschen.

År 2025 gjordes en sakkunnigutvärdering av tillsynen över godkända livsmedelslokaler i Nyland, som i fortsättningen görs vart tredje år. Utifrån sakkunnigutvärderingen har tillsynspraxisen förenhetligats och motsvarande inbördes utvärderingar övervägs inom andra delområden senare under planperioden.

1.8.3 Utveckling av kundtjänsten

Kundnöjdheten följs upp med en kontinuerlig enkät som genomförs via det riksomfattande informationssystemet (Vati). Inom enheten för livsmedelssäkerhet gäller enkäten Oiva-inspektioner och även livsmedelsrådgivning från och med 2026, och vid enheten för miljöhälsa gäller enkäten inspektioner inom den planmässiga tillsynen. En automatisk kundnöjdhetenkät skickas också från det system som används av telefonrådgivningen inom boendehälsan. Kundnöjdheten har enligt enkäterna legat på en hög nivå.

Hanteringen av kundrelationerna utvecklas systematiskt. Webbssidorna för miljöhälsovården granskas och uppdateras regelbundet. Dessutom har instruktionsvideor gjorts om kraven för mobila livsmedelslokaler, egenkontrollen av hälsoskyddet och ansökan om rökförbud i bostadssammanslutningar.

1.9 Kommunikation

Tillsynsobjekten och stadsborna får anvisningar och råd om ämnesområden inom miljöhälsovården. Råd ges vid inspektioner, på stadens hel.fi-webb sidor och via kontaktkanaler, såsom e-postadresser för olika ämnesområden, telefonrådgivning inom boendehälsan och djurskyddet samt stadens kundresponssystem. Under tillsynsprogramperioden skickas nyhetsbrev regelbundet om aktuella frågor inom livsmedelssäkerheten och hälsoskyddet som en ny kommunikationsform.

Aktuell kommunikation på sektorns sociala medier och utarbetande av pressmeddelanden till medierna sköts i samarbete med kommunikationstjänsterna inom stadsmiljösektorn. Kommunikationstjänsterna deltar också i informationen om miljö- och tillståndssektionens beslutsfattande, i upprätthållandet och utvecklandet av miljöhälsovårdens delar på webbplatsen hel.fi samt i produktionen av miljö tjänsternas publikationer. Kommunikationstjänsterna ansvarar för planeringen av kommunikationen och upprätthållandet av kommunikationsberedskapen vid störningssituationer samt för uppföljningen av medierna. Det finns en separat anvisning för kommunikation vid störningssituationer som en del av miljö tjänsternas beredskapsplan.

Inom miljötjänsterna utarbetas årligen en årsklocka för kommunikationen, där man för miljöhälsovårdens del planerar på förhand känd kommunikation för förebyggande av faktorer som orsakar olägenheter för hälsan samt kommunikation om aktuella frågor. Kanaler för sektorns interna kommunikation samt miljöhälsovårdens regelbundna interna mötespraxis beskrivs i kvalitetshandboken. Utbildningsplanen för personalen omfattar utbildningar i kommunikation både för kundmöten och för kontakter med medier.

Stadsmiljönämndens miljö- och tillståndssektion får inskolning i miljöhälsovårdens frågor i början av mandatperioden och i samband med behandlingen av ärenden.

1.10 Utvärdering av genomförandet av tillsynsplanen

Utfallet av tillsynsplanerna året innan för de olika delområdena inom miljöhälsovården utvärderas varje år. Utvärderingen görs med iakttagande av anvisningarna i det gemensamma riksomfattande programmet för miljöhälsovården samt med beaktande av de centrala ämbetsverkens anvisningar. Utvärderingsresultaten samt resultaten av kvalitetskontrollen och hanteringen av kundrelationer utnyttjas vid uppdateringen av tillsynsplanerna.

2 Plan för livsmedelstillsyn

2.1 Uppgifter som tillhör den kommunala myndigheten för livsmedelstillsyn

Målet med den kommunala livsmedelstillsynen är att säkerställa att livsmedlen är trygga samt att den information som ges om dem är sanningsenlig och tillräcklig. Företagen inom livsmedelsbranschen ansvarar genom egenkontroll för att deras verksamhet och livsmedel uppfyller kraven i lagstiftningen. Livsmedelsmyndigheterna bedömer om företagens egenkontroll fungerar och är tillräcklig. En välfungerande myndighetstillsyn hjälper aktörerna att agera rätt och stärker deras konkurrenskraft.

Till livsmedelstillsynens uppgifter hör behandling av anmälningar och ansökningar enligt livsmedelslagen, planmässig tillsyns och provtagning av registrerad livsmedels- och kontaktmaterialverksamhet, godkända livsmedelslokaler och primärproduktion, utredning av matförgiftningar, andra kundkontakter och Livsmedelsverkets begäranden om tillsyn samt rådgivning till livsmedelsföretagare och kommuninvånare.

Livsmedelstillsynsmyndigheten övervakar också spårbarhetskraven enligt EU:s lagstiftning om den gemensamma fiskeripolitiken som en del av de livsmedelsinspektioner som avses i tillsynsplanen. Livsmedelstillsynen genomförs i enlighet med livsmedelslagen och andra gällande EG-bestämmelser och nationella bestämmelser om livsmedelstillsyn.

Kommunen ska utarbeta tillsynsplaner för den livsmedelstillsyn som de ansvarar för och svara för att de samordnas så att tillsynen beaktar riskerna med livsmedels- och kontaktmaterialverksamheten och så att tillsynen motsvarar de allmänna krav som gäller tillsynen, förebygger faror för människors hälsa och skyddar konsumenterna från ekonomisk förlust (livsmedelslagen 297/2021, 39 §). Livsmedelstillsynsmyndigheten i Helsingfors är stadsmiljönämndens miljö- och tillståndssektion. Enheten för livsmedelssäkerhet inom Helsingfors stads miljötjänster ansvarar för livsmedelstillsynen. Enheten består av fem team: livsmedelstillverkning, livsmedelsaffärer, livsmedelsrådgivning, restauranger och djurskydd. Uppgifterna inom livsmedelstillsynen sköts av enhetschefen, tre teamchefer, stadsveterinären, 33 livsmedelsinspektörer, två hygienikerveterinärer och en forskningsassistent.

Föremål för livsmedelstillsynen är bland annat restauranger, kaféer, storkök, butiker, produktionsanläggningar, försäljningsställen utomhus samt webbutiker som säljer livsmedel.

2.2 Prioriteringar för tillsynen

2.2.1 Riksomfattande prioriteringar

Prioriteringsområdena i Livsmedelsverkets fleråriga nationella tillsynsplan (VASU) 2025–2028 baserar sig på tre utvecklingsteman: färdigheter, beredskap/försörjningsberedskap, ansvar och hållbarhet samt teknik och information. Livsmedelsverket ger anvisningar om att vid planeringen och valet av egna prioriteringar ska de gemensamma utvecklingsteman beaktas för att säkerställa en enhetlig myndighetstillsyn över hela livsmedelskedjan.

De nationella prioriteringarna för 2026 är att öka livsmedelsföretagarnas och tillsynsmyndigheternas HACCP-kompetens samt rapporteringen av resultaten av provtagningsprojekt i fråga om histamin i fiskprodukter.

Miljötjänsterna deltar i utbildningar som anknyter till prioriteringarna.

Dessutom har Livsmedelsverket i den nuvarande fleråriga tillsynsplanen för livsmedelskedjan ställt upp mål för nyckeltalen för tillsynens resultat.

Miljötjänsterna följer upp genomförandet av följande nyckeltal för tillsynens resultat:

- rapporterade livsmedelsburna matförgiftningsepidemier (uppföljning även i stadens turismstrategi)
- andel objekt som uppnått de bästa resultaten (A och B) vid Oiva-inspektionerna (målet är över 85 %)
- andel livsmedelsföretagare som har förbättrat sin verksamhet (målet är att den ökar).

2.2.2 Helsingfors stads prioriteringar

Helsingfors stads prioriteringar beaktar Livsmedelsverkets utvecklingsteman och målen i Helsingfors stadsstrategi. Tabell 2 beskriver Helsingfors stads prioriteringar för livsmedelstillsynen som anknyter till Livsmedelsverkets nationella utvecklingsteman ansvar och hållbarhet samt teknologi och information. De nationella utvecklingsteman färdigheter, beredskap/försörjningsberedskap har beaktats i den gemensamma delen av tillsynsplanen för miljöhälsovården.

Tabell 2: Helsingfors stads prioriteringar för livsmedelstillsynen.

Helsingfors stads prioritet	Åtgärd	År för genomförande
Genomförande av tillsynsplanen och inspektionernas omfattning	Antalet planmässiga inspektioner ska vara 3 400	2025–2028
Genomförande av tillsynsplanen och inspektionernas omfattning	Vati-uppgifterna i Paikkatietovipunen synliggörs för aktiv användning vid planeringen och genomförandet av tillsynen	2026
Säkerställande av att de missförhållanden som upptäckts vid Oiva-inspektionerna korrigeras	Rättelsen av de missförhållanden som upptäckts säkerställs, det vill säga en förnyad inspektion görs om man gett vitsordet C vid Oiva-inspektionen. I regel används tvångsmedel om missförhållandena inte har korrigerats.	2025–2028
Tillsyn av import av animaliska livsmedel till den inre marknaden	Provtagningen på importerat kött fortsätter och gäller kött som omfattas av de särskilda garantierna för kött samt köttberedningar. En separat provtagningsplan görs upp varje år. Samarbetet över kommungränsen utvecklas i fråga om importen.	2025–2028
Utredning av livsmedelsbedrägerier	Bedrägerikontroll utförs framför allt genom spårbarhetskontroller. Man strävar också efter att utveckla webbövervakningen och upptäckten av misstänkt verksamhet på sociala medieplattformar. Man strävar efter att etablera provtagningen som en del av bedrägerikontrollen.	2025–2028
Utnyttjande av aktuell information i tillsynen och utveckling av digitaliseringen av rådgivningen	Vati och geodata: Information om livsmedels-, hälsoskydds- och tobakstillsyn på kartan, Paikkatietovipunen tas i bruk 2026	2025–2026
Utnyttjande av aktuell information i tillsynen och utveckling av digitaliseringen av rådgivningen	Utvecklande av anvisningarna för aktörer (nyhetsbrev, informationstillfälle på distans för livsmedelsföretagare)	2025–2026

Genomförande av tillsynsplanen och inspektionernas omfattning

Det riskbaserade tillsynsbehovet för livsmedelstillsynsobjekten i Helsingfors är 3 798 inspektioner. Målet är att göra minst 3 400 planmässiga inspektioner, vilket motsvarar cirka 90 procent av tillsynsbehovet. I de planmässiga inspektionerna ingår också förnyade inspektioner för att kontrollera att missförhållanden som upptäckts har korrigerats. Deras andel uppskattas till 15 procent. Ovanstående mängd omfattar inte inspektioner utanför planen, såsom inspektioner som hänför sig till matförgiftningsepidemier och begäranden om tillsyn.

Planmässig tillsyn har inte kunnat utföras vid alla objekt i enlighet med den riskbaserade inspektionsfrekvensen, eftersom förnyade inspektioner för att säkerställa att missförhållanden korrigerats och inspektioner av nya tillsynsobjekten har prioriterats. I Helsingfors finns cirka 830 objekt för livsmedelstillsyn, där den senaste inspektionen borde ha gjorts år 2025 eller tidigare.

Genomförandet av den riskbaserade inspektionsfrekvensen säkerställs genom regelbundna rapporter från tillsynsdatasystemet, med vilka man följer upp hur inspektionerna genomförs på tillsyns-, team- och enhetsnivå. Man strävar efter att dela upp inspektionerna inom och mellan teamen så att de riskbaserade inspektionerna genomförs så bra som möjligt. År 2026 börjar Vati-uppgifterna ses i Paikkatietovipunen, vilket gör att det riskbaserade tillsynsbehovet per område blir synligare än tidigare. Detta underlättar resursallokeringen. Paikkatietovipunen underlättar också inspektörernas praktiska arbete när objektens uppgifter och tillsynshändelser kan ses på kartan.

Områdesindelningen av livsmedelstillsynen förnyades vid ingången av 2025 i enlighet med det överenskomna rotationsintervallet för tillsynsobjekten (fem år). Regelbunden rotation av tillsynsobjekt stöder målet för en enhetlig, riskbaserad och jämlik tillsyn.

Säkerställande av att de missförhållanden som upptäckts vid Oiva-inspektionerna korrigeras samt Oiva-prioriteringar

Rättelsen av de missförhållanden som upptäckts säkerställs, det vill säga en förnyad inspektion görs om man gett vitsordet C vid Oiva-inspektionen. I regel inleds användningen av tvångsmedel om missförhållandena inte har korrigerats vid den förnyade inspektionen. Man ser till att vitsordet C vid Oiva-inspektioner alltid leder till en förnyad inspektion och att vitsordet D alltid leder till tvångsmedel.

Man ser till att de områden man gett anvisningar och råd vid den föregående inspektionen kontrolleras.

Prioriteringarna vid Oiva-inspektioner i Helsingfors och de områden som ska granskas i livsmedelslokaler som registrerats under 2025–2028 är följande:

- 2.1 Lokalernas lämplighet för livsmedelsverksamhet
- 2.2 Lokalernas och strukturernas underhåll
- 2.3 Underhåll av inredningen, anordningarna, vatteninstallationerna och arbetsredskapen
- 3.1 Lokalernas och strukturernas renlighet och ordning
- 3.2 Renlighet av ytorna, inredningen, anordningarna och arbetsredskapen
- 4.2 Handhygien
- 5.6 Hygien vid förvaring och lagring av livsmedel
- 6.2 Temperaturkontroll av kylrum och livsmedel som ska förvaras kalla
- 6.3 Livsmedel som ska förvaras varma samt återuppvärmning
- 6.5 Temperaturkontroll av tillverkningsprocesserna för livsmedel
- 6.9 Temperaturkontroll vid försäljning och servering
- 16.9 Spårbarhet av livsmedel av animaliskt ursprung
- 18.1 Framläggande av Oiva-rapporten

Enligt objektets verksamhet granskas också andra Oiva-rader och vid behov avtalar man om andra prioriteringar i början av året. Om systemet Vati har Oiva-rader som ska kontrolleras med en uppföljning, strävar man efter att kontrollera tillämpade rader inom tre år vid objektet i enlighet med Livsmedelsverkets anvisningar.

År 2026 kontrolleras dessutom distansförsäljning av mat och användning av distansförsäljningsplattformar i restauranger. Påskrifterna på förpackningar kontrolleras särskilt i butiker med import (Oiva-rad 13.1). På basis av resultaten av projektet för hygienisk kvalitet och hållbarhet för livsmedel som förpackats i butiker år 2025 granskas hanteringen av försäljningstiderna i butikerna (Oiva-raderna 5.6 och 7.1).

Utnyttjande av aktuell information i tillsynen och utveckling av digitaliseringen av rådgivningen

Tillsammans med stadsmätningstjänsterna och Livsmedelsverket har uppgifterna om tillsynsobjekten i miljöhälsovårdens informationssystem (Vati) genomförts som uppdaterad information i stadens egen kartapplikation, vilket förbättrar planeringen av livsmedelstillsynen och inriktningen av tillsynen. Den aktiva användningen av kartinformationen inleds 2026.

Ett nyhetsbrev med aktuella frågor om livsmedelstillsynen skickas till aktörer inom livsmedelsbranschen fyra gånger om året. Dessutom skickas ett eget nyhetsbrev till anläggningsaktörer. Syftet med nyhetsbreven är att proaktivt få reda på behovet av handledning och rådgivning inom livsmedelstillsynen genom att centraliserat informera alla livsmedelsföretagare i Helsingfors om aktuella frågor. Utöver nyhetsbrevet förblir massutskick av e-post en möjlighet i brådskande kommunikation.

Interaktiv kommunikation främjas genom ett informationsmöte om aktuella frågor som ordnas för aktörerna varje år. Mötet ordnas på distans så att så många aktörer som möjligt ska kunna delta.

Tillsyn av import av animaliska livsmedel till den inre marknaden (prioritet i huvudstadsregionen)

Tillsynen över importen utförs i huvudsak i samband med Oiva-inspektionerna i enlighet med Livsmedelsverkets riskklassificering. Tillsynen av importerat kött som omfattas av de särskilda garantierna fortsätter på samma sätt som under tidigare år. En provtagningsplan görs upp varje år. Provtagningen inriktas på importerat rått kött och köttberedningar.

Målet är att utveckla samarbetet över kommungränserna inom tillsynen över importen, i synnerhet med kommunerna i huvudstadsregionen. Detta kan förverkligas till exempel genom samarbetsinspektioner, intensifierad tillsyn och informationsdelning eller provtagning.

Utredning av livsmedelsbedrägerier

Enhetens arbetsgrupp för bedrägerier sammanträder minst fyra gånger om året. Gruppen leds av en hygienikerveterinär och det finns också medlemmar som är livsmedelsinspektörer i olika team. Gruppen stöds av stadsmiljösektorns jurister. Gruppen utreder olika misstankar om bedrägeri utifrån inspektörernas observationer och angivelser, antingen självständigt eller som stöd för andra inspektörer. Gruppen fortsätter sitt aktiva samarbete med andra myndigheter, såsom tullen och skattemyndigheten.

Inom tillsynen över livsmedelsbedrägerier genomförs projektet vartannat eller vart tredje år. På basis av iakttagelserna om jordgubbarnas ursprung och spårbarhetsprojektet som genomfördes 2025 riktas tillsynen även i fortsättningen till detta och prov tas vid behov. År 2026 övervakas importen av livsmedel tätare i samarbete med Tullen, och de största utmaningarna bedöms i anslutning till import och livsmedelstransporter som går över gränsen. Kontrollen av livsmedlens spårbarhet är en väsentlig del av bedrägerikontrollen. Bedrägerikontroll utförs framför allt genom spårbarhetskontroller. Man strävar också efter att utveckla webbövervakningen och upptäckten av misstänkt verksamhet på sociala medieplattformer. Målet är att göra provtagningen till en etablerad del av bedrägerikontrollen, till exempel med hjälp av ursprungsanalyser av jordgubbar och djurartsbestämningar. Dessutom utreds aktörernas tillförlitlighet med hjälp av rapporter över fullgörandet av skyldigheter.

2.3 Riskbedömning och inspektionsfrekvens

Tillsynsplanen har utarbetats i enlighet med den objektspecifika riskbedömningen och Vati-klassificeringen. Objekten är indelade i riskklasserna 0–10, varvid 0 har minst risk (till exempel en pub) och 10 har störst risk (till exempel en köttanläggning där produktionen överstiger 10 miljoner kilo per år). Objektets storlek inverkar på riskklassen, till exempel antalet dagliga matportioner och den typ av verksamhet som bedrivs. Till exempel hantering av lättfördärliga livsmedel, tillredning av allergidieter och tillredning av livsmedel för riskgrupper ökar risken. Riskklassen fastställer inspektionsfrekvensen för objektet, som kan vara 0–12 inspektioner per år. I riskklassificeringen används i regel Livsmedelsverkets riskklassificeringsanvisning och riskklassificeringen enligt systemet Vati. Det har gjorts några undantag från kontrollfrekvenserna på basis av den lokala riskbedömningen: till exempel planerar man att köttbutiker som hanterar djurkroppar ska bli inspekterade en gång om året, när inspektionsfrekvensen enligt Livsmedelsverkets klassificering är vartannat år.

Tiderna för inspektionerna och inspektionsfrekvenserna enligt Livsmedelsverkets riskklassificering anges i tabell 3 nedan.

Tabell 3: Livsmedelsverkets riktgivande tider för inspektion och inspektionsfrekvenser för olika riskklasser

Riskklass	Inspektionstid i timmar/inspektion	Inspektionsfrekvens
Riskklass 1	1–3	0,35 inspektioner/år
Riskklass 2	2–4	0,5 inspektioner/år
Riskklass 3	2–4	1 inspektion/år
Riskklass 4	2–4	2 inspektioner/år
Riskklass 5	3–5	3 inspektioner/år
Riskklass 6	3–5	4 inspektioner/år
Riskklass 7	3–5	6 inspektioner/år
Riskklass 8	3–5	8 inspektioner/år
Riskklass 9	3–5	10 inspektioner/år
Riskklass 10	3–5	12 inspektioner/år

Livsmedelslokaler där animaliska livsmedel hanteras före detaljhandel ska godkännas innan verksamheten inleds. Godkända livsmedelslokaler inspekteras alltid redan innan verksamheten inleds. Registrerad livsmedelsverksamhet (t.ex. restauranger) inspekteras i regel först efter att verksamheten har inletts. Den första inspektionen utförs utifrån riskbedömningen inom en, tre eller sex månader efter att verksamheten har inletts. Vid den första inspektionen utreds livsmedelslokalens verksamhetsförutsättningar, såsom lokalernas lämplighet och tillräcklighet, utrustningen och aktörens egenkontroll. Efter den första inspektionen görs planmässiga inspektioner av livsmedelslokalen i enlighet med riskklassificeringen.

Tillsynen riktas i synnerhet till sådana objekt där tillsynsåtgärderna har störst effekt (stora produktionsmängder och leveransområdets omfattning, stor portionsmängd, riskgrupper bland kunderna, såsom sjukhus eller tjänster för äldre). Tidigare baserades inspektionsfrekvensen på typen av verksamhet i livsmedelslokalen, men i fortsättningen beaktas verksamhetens innehåll och omfattning mer när tillsynsbehovet fastställs. Då varierar riskklassen för enskilda objekt i samma typ av verksamhet och därmed varierar även inspektionsfrekvensen.

2.4 Inspektion

Vid inspektioner inom livsmedelstillsynen kontrolleras att aktörens livsmedel och verksamhet är säkra och uppfyller kraven i livsmedelslagstiftningen. Inspektionerna är den viktigaste och synligaste delen av livsmedelstillsynen.

2.4.1 Definition av en inspektion

En inspektion är en tillsynsåtgärd som gäller livsmedelsverksamhet. En inspektion definieras i kontrollförordningen (EG) 625/2017 som en undersökning av en aspekt för att avgöra om den aspekten uppfyller de rättsliga krav som anges i lagstiftningen. Inspektionen utförs i regel på den plats där livsmedelsverksamheten sker. Inspektionen kan också utföras som en distansinspektion, om handlingar eller en virtuell lokal inspekteras.

Inspektioner utförs i enlighet med tillsynsplanen. Sådana inspektioner är också de första inspektionerna och uppföljningsinspektionerna av objekten. Kontrollfrekvensen bestäms enligt riskklassificeringen för tillsynsobjektet. Inspektioner utanför tillsynsplanen utförs till exempel på grund av klagomål eller matförgiftningar.

Inspektionerna som hör till livsmedelstillsynen inom Helsingfors stads miljötjänster grupperas enligt följande:

A. Inspektioner enligt tillsynsplanen, det vill säga planmässiga inspektioner

- Regelbunden inspektion av livsmedelslokaler
- Inspektioner för inledande och godkännande av nya livsmedelslokaler
- Projektinspektion
- Uppföljningsinspektion (förnyad inspektion efter vitsorden C eller D i systemet Oiva)
- Annan inspektion enligt tillsynsplanen

B. Övriga inspektioner (utanför tillsynsplanen)

- Inspektion på basis av kundklagomål (kontakt)
- Inspektion på grund av misstänkt matförgiftning
- Inspektion i anslutning till begäran om livsmedelstillsyn och återkallelse
- Exportinspektion
- Projektinspektion
- Uppföljningsinspektion, till exempel inspektion i anslutning till bristande efterlevnad av livsmedelsbestämmelserna (tvångsmedelsinspektion) eller förnyad inspektion i anslutning till annan inspektion utanför tillsynsplanen.
- Annan inspektion, till exempel inspektion utanför tillsynsplanen av ett objekt som inte omfattas av den regelbundna tillsynen.

2.4.2 Inspektionens innehåll och tidsåtgång

Inspektionen omfattar förberedelser för inspektionen, utförande av inspektionen samt upprättande av inspektionsrapporten. Förberedelserna inför inspektionen inkluderar att bekanta sig med objektets uppgifter och tillsynshistorik. Inspektionerna omfattar inspektion av egenkontrollen, verksamheten och lokalerna. En skriftlig inspektionsrapport om alla inspektioner upprättas i systemet Vati.

Vid inspektionsbesöket kan hela tillsynsobjektet och dess verksamheter inspekteras eller endast ett visst delområde. Inspektionens omfattning beror på typen av objekt samt på om det är fråga om en första inspektion eller någon annan planmässig inspektion.

Inspektionen kan omfatta provtagning, mätning och fotografering. Enbart provtagning vid objektet betraktas inte som inspektion. Inspektionens utförande och dess innehåll definieras närmare i miljötjänsternas kvalitetshandbok i anvisningen: Inspektion av livsmedelslokaler.

Som regel utförs inspektionerna oanmälda. Man strävar efter att utföra en inspektion när det finns verksamhet på platsen för att man också ska kunna bedöma verksamhetens hygien. Inspektioner görs också på kvällar och veckoslut till exempel på stora offentliga tillställningar, restauranger, grillkiosker och mobila livsmedelslokaler. Inspektionstidpunkten avtalas om det är fråga om helt ny livsmedelsverksamhet, en väsentlig ändring i verksamheten eller om det anses nödvändigt att aktören är närvarande.

Till utarbetandet av inspektionsrapporten hör att anteckna observationer och de åtgärder som behövs samt att publicera rapporten. Största delen av de planmässiga inspektionerna är inspektioner enligt systemet Oiva, som bildar en offentlig Oiva-rapport. Den offentliga Oiva-rapporten är ett sammandrag av inspektionsrapporten och den finns tillgänglig på webbplatsen www.oivahymy.fi. Den offentliga Oiva-rapporten omfattar inte inspektioner av primärproduktion, mathjälp eller pubar.

En avgift efter gällande taxa debiteras för inspektioner enligt tillsynsplanen. Inspektioner som gäller bristande efterlevnad av livsmedelsbestämmelserna är avgiftsbelagda. Helsingfors stads avgift enligt livsmedelslagen ingår i miljöhälsovårdens taxa.

2.5 Verksamhet enligt anmälan och ansökan

Yrkesmässig livsmedelsverksamhet förutsätter i princip registrering genom anmälan eller godkännande genom ansökan (anläggningsverksamhet). Verksamhet med låg risk och ringa livsmedelsverksamhet har under vissa förutsättningar uteslutits från registreringen som livsmedelslokal. Anmälan om livsmedelsverksamhet ska göras senast fyra veckor innan verksamheten inleds. Handläggningstiden för en ansökan om livsmedelslokal är 60 dagar och verksamheten kan inte inledas innan ansökan behandlats.

2.5.1 Handläggning och godkännande av anmälningar om tillsynsobjekt

Avsikten är att en anmälan om en livsmedelslokal eller verksamhet inom kontaktmaterialbranschen eller primärproduktion av livsmedel ska behandlas inom sju dagar från det att anmälan emottogs. Ett förvaltningsbeslut ges om godkännande av en livsmedelsanläggning och ett primärproduktionsställe. Beslutet meddelas i enlighet med livsmedelslagen inom 60 dygn från det att ärendet blev anhängigt, om inte ärendets omfattning, bristfälligheten i ansökan eller något annat särskilt skäl kräver en längre behandling av ärendet.

Helsingfors stad handlägger cirka 900–1 000 anmälningar som gäller livsmedelslokaler eller kontaktmaterialaktörer varje år. Utöver dessa handläggs cirka 500–600 nedläggningsanmälningar varje år. Som handläggning betraktas mottagande av anmälan och överföring av anmälda uppgifter till myndighetens tillsynsdatabas samt att skicka intyg till aktören. Anmälningar som gäller primärproduktionsställen handläggs endast några gånger om året.

Förfarandet för godkännande omfattar anläggningar som behandlar animaliska livsmedel före detaljhandel. Färre än tio ansökningar i anslutning till sådana anläggningar handläggs per år.

2.6 Tillsynsobjekt

I Helsingfors finns 5 455 verksamhetsställen inom livsmedels- eller kontaktmaterialbranschen som ska övervakas, med totalt 6 707 verksamheter. Verksamhetsställena indelas i livsmedelslokaler som kräver godkännande (19 verksamhetsställen) och livsmedelslokaler som ska registreras (5 436 verksamhetsställen). Tillsynsobjekten samt händelser och åtgärder i anslutning till dem registreras i miljöhälsovårdens informationssystem (Vati) som upprätthålls av Livsmedelsverket.

Antalet tillsynsobjekt och planmässiga inspektioner har fått ur systemet Vati den 17 oktober 2025. Vid bedömningen av antalet uppföljningsinspektioner har man använt fördelningen av Oiva-bedömningarna från föregående år (2024). Tabell 4 nedan visar Oiva-bedömningarna för tillsynsobjekten i Helsingfors 2024 enligt verksamhetskategori.

Tabell 4: Fördelning av Oiva-bedömningar inom livsmedelstillsynen enligt verksamhetskategorier 2024.

Verksamhetskategori	A – utmärkt	B – bra	C – bör korrigeras	D – dålig	Inspektioner
Tillverkning av livsmedel	57 %	31 %	12 %	0	51
Transport av livsmedel	33 %	22 %	44 %	0	9
Försäljning av livsmedel	47 %	33 %	18 %	2 %	676
Servering av livsmedel	45 %	37 %	17 %	1 %	2 473
Lagring och infrysning av livsmedel	45 %	43 %	12 %	0	42
Fiskbranschen	36 %	46 %	17 %	2 %	59
Köttbranschen	30 %	55 %	15 %	0	53
Mjolkbranschen	71 %	29 %	0	0	7
Export och import	28 %	41 %	26 %	5 %	185
Spannmåls- och grönsaksbranschen	51 %	29 %	18 %	1 %	78

2.6.1 Servering av livsmedel

Det finns totalt 3 937 serveringsställen för livsmedel, såsom restauranger, snabbmatsrestauranger, kaféer och kök på inrättningar (totalt 4 348 verksamheter). Serveringsställen för livsmedel är den största målgruppen som övervakas och utgör 65 procent av alla objekt. Största delen av serveringsställena är restauranger, kaféer, kök vid skolor och daghem samt snabbmatsrestauranger, som även inkluderar mobila livsmedelslokaler såsom så kallade food trucks.

Tabell 5: Antal objekt med serveringsplatser och det planerade antalet inspektioner 2026

Servering av livsmedel	Riskklass	Antal verksamheter	Planerade inspektioner 2026	Antal nya inspektioner, uppskattning	Totalt antal inspektioner 2026
Grill- eller snabbmatsverksamhet	1–3	367	166	33	199
Kaféverksamhet	1–4	741	346	62	408
Catering	2–4	78	35	6	41
Pubverksamhet	0	438	75	vid behov	75
Restaurangverksamhet	2–4	1 699	1 245	286	1 531
Centralköksverksamhet	2–5	56	40	3	43
Kök vid inrättningar (skolor, sjukhus etc.)	2–5	417	275	17	292
Serveringsköksverksamhet	1–3	552	134	5	139
Totalt	-	4 348	2 241	413	2 728

Fördelningen av Oiva-vitsorden vid serveringsställena varierar. 82 procent av ställena fick vitsorden utmärkt (A) eller bra (B). Mest görs förnya inspektioner på grill- och snabbmatsrestauranger och restauranger, av vilka 22 procent har fått Oiva-vitsordet bör korrigeras (C) eller dåligt (D). Det lägsta antalet förnyade inspektioner görs i kök vid inrättningar eller serveringskök, där 5 procent fick Oiva-vitsordet bör korrigeras (C).

2.6.2 Försäljning av livsmedel

I Helsingfors finns totalt 1 203 verksamhetsställen (totalt 1 283 verksamheter) som säljer livsmedel inom detaljhandeln och partihandeln, varav 164 verkar inom partihandeln och 1 119 inom detaljhandeln.

Tabell 6: Antal objekt med försäljning av livsmedel och det planerade antalet inspektioner 2026

Försäljning av livsmedel	Riskklass	Antal verksamheter	Planerade inspektioner 2026	Antal nya inspektioner, uppskattning	Totalt antal inspektioner 2026
Partihandel	1–3	164	59	13	72
Detaljhandel	1–5	1 119	423	80	503
Totalt	-	1 283	482	93	575

Detaljhandel med livsmedel omfattar förutom butiker och kiosker även försäljning av livsmedel via webbutik (distansförsäljning), försäljning av kosttillskott till exempel på apotek och gym samt försäljningsställen för mobila livsmedelslokaler såsom försäljningsbilar, tälttak och försäljningsvagnar.

I Helsingfors finns cirka 40 butiker med mångsidig livsmedelshantering och servicediskverksamhet. Det finns 29 affärer för kött och djurkroppar.

Livsmedel hanteras, tillagas och förädlas mångsidigt vid servicediskarna i butiker. Livsmedel som tillagas i butiker säljs som oförpackade vid servicedisken samt förpackas i försäljning med självbetjäning. Butikerna kan också ha kafé- och restaurangverksamhet samt andra aktörers tillagningspunkter, till exempel bageriverksamhet och tillagning av sushi.

Detaljhandelsverksamheten omfattar objekt som inte inspekteras enligt planen. Sådana platser är till exempel objekt inom mathjälpsverksamhet (88 verksamhetsställen) och försäljning av livsmedel i gym. Vid dessa objekt görs en inledande inspektion och i övrigt inspekteras de endast vid behov.

80 procent av objekten med försäljning av livsmedel fick vitsorden utmärkt (A) eller bra (B).

2.6.3 Anläggningar, lager, tillagning och försäljning

I Helsingfors finns 19 godkända livsmedelslokaler (anläggningar inom kött-, fisk- och mjölkbranschen samt lageranläggningar) under tillsyn. Största delen är små eller medelstora anläggningar som huvudsakligen verkar lokalt inom landskapet. I Helsingfors finns också några stora, nationellt betydande produktions- eller lageranläggningar. Stadsveterinären och två hygienikerveterinärer ansvarar för tillsynen över anläggningarna. Godkända lokaler inspekteras i huvudsak enligt inspektionsfrekvensen i Livsmedelsverkets riskklassificeringsanvisning. I vissa lokalers verksamhet ingår flera verksamheter (t.ex. verksamheter inom kött- och fiskbranschen) eller även verksamheter som ska registreras (t.ex. tillverkning av kosttillskott) och därför kan inspektionsfrekvensen på basis av den lokala riskbedömningen vara högre än den som anges i riskklassificeringsanvisningen.

Eftersom godkända lokaler inspekteras flera gånger om året, utförs förnyade inspektioner i huvudsak i samband med den planmässiga tillsynen. Administrativa tvångsmedel mot godkända lokaler är nödvändiga ganska sällan, eftersom missförhållandena i regel rättas till efter anmärkningar och uppmaningar.

Tabell 7: Antal godkända livsmedelslokaler och det planerade antalet inspektioner 2026.

Godkända livsmedelslokaler	Riskklass	Antal verksamhetsställen	Planerade inspektioner 2026	Antal nya inspektioner, uppskattning	Totalt antal inspektioner 2026
Mjölkbranschen	4–6	2	6	0	6
Köttbranschen	4–9	9	49	5	54
Fiskbranschen	4–7	6	27	4	31
Lagring av animaliska livsmedel	3–6	2	4	1	5
Totalt	-	19	86	10	96

Tillsynen riktas vid sidan av godkända livsmedelslokaler i synnerhet till objekt med omfattande verksamhet och där lättfördärliga livsmedel och produkter hanteras och levereras till parti- eller detaljhandel. Sådana är till exempel grönsakshanterare, glasstillverkare och bagerier.

Tabell 8: Antalet lokaler för tillverkning av livsmedel och det planerade antalet inspektioner 2026.

Tillverkning av livsmedel	Riskklass	Antal verksamheter	Planerade inspektioner 2026	Antal nya inspektioner, uppskattning	Totalt antal inspektioner
Tillverkning av sammansatta produkter	2–4	31	18	3	21
Tillverkning av konfektyr	1–3	11	4	1	5
Tillverkning av drycker	1–2	8	3	0	3
Övrig tillverkning	1–4	34	23	1	24
Hantering av kött (slaktskjul)	2	1	0	0	0
Totalt	-	85	48	5	53

Tabell 9: Antal objekt inom spannmåls- och grönsaksbranschen och det planerade antalet inspektioner 2026.

Spannmåls- och grönsaksbranschen	Riskklass	Antal verksamheter	Planerade inspektioner 2026	Antal nya inspektioner, uppskattning	Totalt antal inspektioner 2026
Tillverkning av bageriprodukter, inte lättfördärliga	1–4	74	27	6	33
Tillverkning av bageriprodukter, lättfördärliga	2–4	57	24	5	29
Tillverkning av andra spannmålsprodukter	2–3	6	0	0	0
Tillverkning av grönsaks-, frukt- och bärprodukter	2–4	16	12	1	13
Packeriverksamhet och förberedelse för saluföring	1–3	3	1	0	1
Totalt	-	156	64	12	76

Tillsyn utförs också i fråga om livsmedelslager och livsmedelstransporter. Största delen av livsmedelstransporterna är transporter utan temperaturreglering. Tillsynen av transporterna riktas i synnerhet till kyl- och frystransporter.

Tabell 10: Antal objekt med lagring av livsmedel och det planerade antalet inspektioner 2026.

Lagring och infrysning av livsmedel	Riskklass	Antal verksamheter	Planerade inspektioner 2026	Antal nya inspektioner, uppskattning	Totalt antal inspektioner 2026
Förpackande av livsmedel	1	9	3	0	3
Infrysning av livsmedel	1–4	1	1	0	1
Annan lagring av livsmedel	1–3	63	22	3	25
Totalt	-	86	26	3	29

Tabell 11: Antal objekt inom verksamhet med transport av livsmedel och det planerade antalet inspektioner 2026.

Transport av livsmedel	Riskklass	Antal verksamheter	Planerade inspektioner 2026	Antal nya inspektioner, uppskattning	Totalt antal inspektioner 2026
Transport av livsmedel	0–1	30	3	2	5
Transport av kyllda livsmedel	1–2	19	9	3	12
Transport av varma livsmedel	1–2	2	0	0	0
Transport av frysta livsmedel	1–2	12	7	0	7
Totalt	-	63	19	5	24

2.6.4 Mobila livsmedelslokaler

Mobila livsmedelslokaler är flyttbara försäljnings- eller serveringspunkter eller lokaler för beredning eller hantering av livsmedel. Typiskt bedriver mobila livsmedelslokaler verksamhet vid olika evenemang, mässor, marknader och torg. I Helsingfors finns 350 mobila livsmedelslokaler under tillsyn.

Varje år ordnas flera offentliga evenemang i Helsingfors, såsom festivaler och mässor, där livsmedel säljs och serveras från mobila livsmedelslokaler. Mobil livsmedelsverksamhet bedrivs även på torg och andra områden. Aktörer inom livsmedelsbranschen ska informera om den mobila livsmedelsverksamheten i Helsingfors fyra (4) vardagar innan hen bedriver verksamheten med mobil livsmedelslokal på orten.

Helsingfors stad handlägger registreringsanmälan om en mobil livsmedelslokal när aktörens hemkommun är Helsingfors eller om aktören inleder mobil verksamhet i Helsingfors. Mobila livsmedelslokaler övervakas regelbundet oberoende av aktörens hemkommun. Inspektioner enligt tillsynsplanen är avgiftsbelagda för aktörerna.

2.6.5 Import och export av livsmedel

Importen och exporten av livsmedel länderna emellan inom EU är i princip fri. Ett undantag från detta är övervakningen av import av animaliska livsmedel som omfattas av särskild lagstiftning.

Tabell 12: Antal objekt med export och import och det planerade antalet inspektioner 2026.

Import och export av livsmedel	Riskklass	Antal verksamheter	Planerade inspektioner 2026	Antal nya inspektioner, uppskattning	Totalt antal inspektioner 2026
Export av livsmedel	1–2	19	3	0	3
Import av livsmedel	1–4	362	150	47	197
Totalt	-	381	153	47	200

Import av animaliska livsmedel på den inre marknaden

Importen av animaliska livsmedel övervakas genom Oiva-inspektioner i samband med den planmässiga tillsynen av objekten. I Helsingfors finns 191 registrerade importörer av animaliska produkter (kött, fisk, ägg och mjölk). Finland har en särskild garanti för råa köttprodukter på grund av den goda salmonellasituationen, vilket innebär att kött som importeras till Finland omfattas av ytterligare krav på dokumentation och provtagning för salmonella. I Helsingfors finns 45 registrerade importörer av produkter som omfattas av sådana särskilda garantier.

Annan import av livsmedel

Importen av animaliska livsmedel från länder utanför EU övervakas av Livsmedelsverket och importen av växtprodukter av Tullen. Livsmedelsverket eller Tullen kan skicka begäranden om tillsyn av importpartier till exempel när resultatet av Tullens provtagning har visat sig strida mot bestämmelserna. Importövervakningen av aktörernas egenkontroll granskas i samband med den planmässiga tillsynen. Det finns 249 importörer av livsmedel av icke-animaliskt ursprung på den inre marknaden i Helsingfors.

Export av livsmedelsprodukter

Exportövervakningen gäller livsmedel som exporteras från Helsingfors till länder utanför EU. Officiella veterinärer utfärdar partispecifika eller exportintyg för så kallad free sales på begäran av aktörerna och kontrollerar att livsmedelspartiet uppfyller kraven i destinationslandet. Vissa partier kontrolleras. För närvarande finns det inga livsmedelslokaler i Helsingfors som har exportverksamhet till tredjeländer som höjer inspektionsfrekvensen. Varje år utfärdas cirka 80 exportintyg.

2.6.6 Primärproduktion

Primärproduktion är verksamhet i den första fasen av livsmedelsproduktionen, till exempel mjölk- eller äggproduktion, uppfödning av köttboskap, fiske, honungsproduktion samt odling av grönsaker och frukter. I Helsingfors finns sammanlagt 41 primärproduktionsställen i tillsynsregistret. Objektens verksamhetstyper är honungsproduktion (28 objekt), fiske (sju objekt) och trädgårdsodling (fem objekt). Det finns också en (1) mjölkproduktionsgård i Helsingfors. Tillsynen av primärproduktionen styrs av Livsmedelsverkets anvisning om livsmedelstillsyn och riskbedömning av primärproduktionen. Den primärproduktion som övervakas i Helsingfors är småskalig till sin omfattning och inspekteras huvudsakligen vid behov. Hittills har det inte förekommit någon storskalig produktion av groddar som kräver godkännande.

Tabell 13: Antal objekt med primärproduktion och det planerade antalet inspektioner 2026.

Primär-produktion	Antal verksamheter	Planerade inspektioner 2026	Antal förnyade inspektioner, uppskattning	Totalt antal inspektioner 2026
Mjölkproduktion	1	0	0	0
Fiske	7	0	0	0
Produktion av honung	28	0	0	0
Trädgårdsodling	5	0	0	0
Totalt	41	0	0	0

2.6.7 Kontaktmaterial

I Helsingfors finns 76 verksamhetsställen inom branschen för livsmedelskontaktmaterial, varav största delen är importörer av och grossister för kontaktmaterial. Det finns bara ett fåtal tillverkare av kontaktmaterial (till exempel en liten keramikverkstad och en tillverkare av plastkork). Objekten inom kontaktmaterialbranschen övervakas av fyra inspektörer som är förtrodda med kontaktmaterial. Tillsynen riktas särskilt mot tillverkare av kontaktmaterial och omfattande import.

Tabell 14: Antal objekt inom kontaktmaterialbranschen och det planerade antalet inspektioner 2026.

Kontaktmaterial för livsmedel	Riskklass	Antal verksamheter	Planerade inspektioner 2026	Antal nya inspektioner, uppskattning	Totalt antal inspektioner 2026
Distribution eller marknadsföring	1–3	31	6	0	6
Import	1–3	59	11	0	11
Tillverkning eller vidareförädling	2–3	9	0	0	0
Totalt	-	99	17	0	17

2.6.8 Kosttillskott

I Helsingfors finns 310 tillsynsobjekt som säljer kosttillskott. En stor del av objekten som säljer kosttillskott vid sidan av annan försäljning är detaljhandelsbutiker (ca 160 butiker) som endast är föremål för projektbaserad tillsyn av kosttillskott. Antalet egentliga tillsynsobjekt är cirka 150 och de är tillverkare av kosttillskott/aktörer som låter tillverka kosttillskott, hälsokostaffärer, apotek, importörer, partihandelsbutiker och webbutiker. I Helsingfors finns flera stora registrerade webbutiker för kosttillskott som också fungerar som importörer.

Enheten har tre inspektörer som är förtrodda med kosttillskott, nya livsmedel och lagstiftningen om påståenden. Tillsynen riktas särskilt mot importörer och webbutiker.

2.7 Rådgivning och hantering av kontakter

Enligt livsmedelslagen (297/2021) hör till den kommunala livsmedelstillsynens uppgifter att ge råd och informera aktörer och konsumenter inom livsmedelsbranschen och kontaktmaterialbranschen i livsmedelsärenden samt att utreda misstankar om matförgiftning. Enheten för livsmedelssäkerhet hanterar kontakter som gäller livsmedel, såsom begäran om rådgivning och åtgärder i Helsingfors.

2.7.1 Rådgivning

Inom Helsingfors stads livsmedelstillsyn består livsmedelsrådgivningen i huvudsak av ett centrerat livsmedelsrådgivningsteam med sex livsmedelsinspektörer, en ekonomisekreterare och en teamchef. Teamet ansvarar för den allmänna livsmedelsrådgivningen, utlåtanden, handläggningen av begäran om åtgärder och misstankar om matförgiftning samt till största delen för handläggningen av anmälningar om livsmedelslokaler samt för de inspektioner som utförs med anledning av dem. Ekonomisekreteraren ansvarar för miljötjänsternas fakturering, av vilken faktureringen enligt livsmedelslagen utgör en betydande del.

Livsmedelsrådgivningen sker huvudsakligen elektroniskt via en gemensam e-postadress (kyp.elintarviketurvallisuus@hel.fi) eller genom att svara på meddelanden som tas emot via e-tjänsten (Ilppa). Man ger också handledning och råd om verksamheten vid livsmedelstillsynens inspektionsbesök. Mallar för egenkontrollplaner och anvisningar finns tillgängliga för aktörerna, även på svenska och engelska. Anvisningarna finns på webbplatsen hel.fi. Aktörerna informeras också om aktuella frågor genom ett elektroniskt nyhetsbrev som skickas fyra gånger om året. Enheten ordnar också regelbundna samarbetsmöten med aktörer inom livsmedelskedjan och håller ett informationsmöte om aktuella frågor för aktörer inom livsmedelsbranschen varje år samt deltar till exempel i informationsmöten riktade till företag som ordnas av Business Helsinki.

Rådgivningen för utomhusförsäljning, evenemang och tillfällig försäljning av livsmedel sköts av teamet för utomhusförsäljning som består av inspektörer från teamet för livsmedelsaffärer. Rådgivningen sker via den gemensamma e-posten (kyp.ulkomyynti@hel.fi). Varje år behandlas cirka 1 500 meddelanden om mobila livsmedelslokaler. Dessutom ordnas informationsmöten om större evenemang för de livsmedelsaktörer som deltar i evenemanget för att ge råd om praxis för tillfällig livsmedelsförsäljning.

2.7.2 Utlåtanden

Enheten för livsmedelssäkerhet ger olika utlåtanden till aktörer inom livsmedelsbranschen, planerare och andra myndigheter. De flesta utlåtandena gäller planerade nya lokaler eller ombyggnad av befintliga lokaler. I huvudsak är det teamet för livsmedelsrådgivningen som ansvarar för utlåtandena. Begäran om utlåtande görs via Lupapiste eller per e-post. Cirka 100 utlåtanden ges varje år. Teamet granskar och kommenterar vid behov även planritningarna av livsmedelslokaler som bifogas anmälningarna, som förhandsrådgivning om lokalernas lämplighet. På begäran ges andra myndigheter utlåtanden om till exempel nya anvisningar eller ändringar i lagstiftningen.

2.7.3 Begäran om tillsyn och RASFF-meddelanden

Livsmedelsverket skickar regelbundet begäranden om tillsyn av livsmedel, av vilka största delen baserar sig på RASFF-meddelanden. Europeiska kommissionen upprätthåller ett system för snabb varning (RASFF) för att på elektronisk väg informera medlemsstaterna om livsmedel och foder som utgör en hälsorisk. Antalet tillsynsbegäranden i anslutning till RASFF-meddelanden och andra tillsynsbegäranden är cirka 150 per år. De utreds utan dröjsmål och uppgifterna i RASFF-meddelandena utnyttjas i övrigt för att rikta tillsynen. Tillsynsbegäranden kan också riktas till aktörer som inte har anmält sin livsmedelsverksamhet och som omfattas av tillsynen. För handläggningen av tillsynsbegäranden har ett mål på tio arbetsdagar fastställts.

Om ett livsmedel som utgör en hälsorisk misstänks finnas vid ett tillsynsobjekt i Helsingfors, vidtas omedelbara åtgärder för att dra tillbaka livsmedlet från marknaden. Vid tillbakadragandet från marknaden beaktas Livsmedelsverkets anvisningar till aktörer i livsmedelsbranschen om tillbakadragande från marknaden och om information till myndigheter och konsumenter.

2.7.4 Misstänkt matförgiftning och andra åtgärdsbegäranden

Enheten för livsmedelssäkerhet ansvarar för utredningen av matförgiftningar samt andra åtgärdsbegäranden och kundklagomål som gäller livsmedel och kontaktmaterial.

Misstänkta matförgiftningar och andra åtgärdsbegäranden behandlas utan dröjsmål och vid behov vidtas de åtgärder som de förutsätter, såsom inspektioner, provtagning eller rådgivning till aktören.

Aktörer inom livsmedels- och kontaktmaterialbranschen är skyldiga att utan dröjsmål underrätta tillsynsmyndigheten när de får information om en misstanke om matförgiftning eller någon annan reaktion eller olägenhet som orsakats av ett livsmedel eller kontaktmaterial som de producerat, bearbetat eller distribuerat. En annan reaktion eller olägenhet kan vara till exempel en allergisk reaktion, eller ett främmande föremål i ett livsmedel. Anmälan kan göras i miljöhälsovårdens elektroniska anmälningstjänst (Ilppa). Även konsumenter kan göra en anmälan om sjukdom och olägenhet i tjänsten Ilppa.

Varje år handläggs cirka 1 700 kontakter i anslutning till livsmedelsverksamhet. De flesta av kontakterna är misstankar om matförgiftning. Övriga kontakter gäller till exempel misstankar om olägenheter och kvalitet i fråga om livsmedel, påskrifter på livsmedelsförpackningar eller hygien i livsmedelslokaler och observationer av skadedjur. Fördelningen av orsaken till att man tar kontakt visas närmare i tabell 15 nedan.

Tabell 15: Typ av kontakt och antal.

Kontakter per typ	Uppskattning av antalet kontakter
Misstanke om matförgiftning	1 300
Olägenhet som orsakats av livsmedel	150
Hygien i livsmedelslokalen	70
Livsmedlens kvalitet	100
Påskrifter på livsmedelsförpackningar	60
Upptäckt av skadedjur	20
Totalt	1 700

2.7.5 Övervakning av kundnöjdhet

Aktörerna inom livsmedelsbranschen i Helsingfors är den största kundgruppen för enheten för livsmedelssäkerhet. Kundnöjdheten hos aktörerna inom livsmedelsaktörerna följs upp efter inspektionsbesöken. År 2026 genomförs en enkät om kundnöjdhet även för livsmedelsrådgivning som ges per e-post. Kundnöjdheten har följts upp i flera år och resultaten har varit goda. Resultaten av enkäten om kundnöjdhet och de öppna svaren beaktas i enhetens kvalitets- och utvecklingsarbete.

2.8 Provtagning och tillsynsprojekt

Laboratorieundersökningarna av livsmedelsprov görs i Metropolilab Oy:s laboratorium, som godkänts i enlighet med livsmedelslagen, och där man också kan köpa provtagningstjänster. Livsmedelsverket har genom sitt beslut 2024 godkänt att den officiella provtagningen inom Helsingfors enhet för livsmedelssäkerhet överförs till Metropolilab Oy. Det är fråga om överföring av uppgifter i anslutning till offentlig kontroll enligt 33 § i livsmedelslagen. Metropolilab Oy:s provtagning av livsmedel är ackrediterad.

Provtagningen riktas riskbaserat med beaktande av riskklassificeringen av objekten, hur egenkontrollen fungerar, tidigare tillsynserfarenheter samt klagomål och misstankar om matförgiftning i anslutning till verksamheten. Provtagningen för livsmedelslokalernas egenkontroll beaktas om möjligt i antalet kontrollprov. Aktörerna inom livsmedelsbranschen uppmanas att själva ta och låta undersöka proven för egenkontroll. Vid provtagningen och analyserna beaktas förordningen om mikrobkriterier och Livsmedelsverkets anvisningar om provtagning och undersökning av prov. Det finns en datalogger som lagrar mätdata för att övervaka temperaturen i provtransporten.

Prov som omfattas av de nationella kontrollprogrammen tas i enlighet med Livsmedelsverkets separata begäran om provtagning.

År 2026 tas totalt cirka 485 prov för mikrobiologiska eller kemiska undersökningar. Proven består av separat definierade projektprov, prov vid godkända livsmedelslokaler och kontrollprover inom egenkontrollen i registrerade livsmedelslokaler. Analyserna av proven är i regel avgiftsbelagda för aktören.

Utöver dessa har man förberett sig på att ta 150 prov för att utreda klagomål eller matförgiftningar och för att undersöka dem har en separat finansiering reserverats i enhetens budget. Tabell 16 nedan visar det totala antalet prov.

Tabell 16: Prov år 2026.

Prov och provtagningsobjekt	Antal prov
Totalt antal projektprov	265
Kontrollprov för egenkontrollen hos godkända livsmedelslokaler	145
Kontrollprov för egenkontroll: bagerier, handelskök, produktionsanläggningar och köttbutiker	20
Kontrollprov för egenkontroll: butiker, restauranger, utomhusförsäljning och evenemang	30
Prov för den inre marknaden	25
Prov för utredning av matförgiftning och klagomål	150
Totalt	635

Dåliga provresultat leder till ny provtagning och utredning av orsaken till resultatet tillsammans med aktören. Aktören får handledning och rådgivning om man misstänker brister i verksamheten som orsak till det dåliga resultatet. Man informerar råvaruleverantörens tillsynsmyndighet om det dåliga resultatet beror på råvarans kvalitet.

Ett sammandrag och ett meddelande upprättas i fråga om provtagningsprojekten. I sammandraget funderar man över om det finns behov av att beakta resultaten i tillsynen och om det finns behov av ett motsvarande projekt i fortsättningen. Projektsammandraget skickas till provtagningsobjekten för kännedom och resultaten behandlas också i miljö- och tillståndssektionen.

2.8.1 Projekt

Projektet om den hygieniska kvaliteten på malet kött som bereds i butikerna fortsätter 2026. Inom projektet tas två prov per lokal i de butiker som bereder malet kött. Proven tas på malet kött av nöt, svin-nöt eller får som finns antingen vid servicedisken eller i kylutrustningen, om det malda köttet är förpackat för direkt försäljning. Undersökningarna är avgiftsbelagda för aktören, med undantag för undersökning av bakterien *Escherichia coli* (STEC), som producerar shigatoxin.

Undersökningarna av konditoriprodukternas hygieniska kvalitet fortsätter 2026. I kaféernas försäljningsvitriner konstateras ofta temperaturavvikelser särskilt på sommaren, så proven tas på sommaren. Proven tas på bagerikonditorier och kaféer som själva tillverkar eller dekorerar konditoriprodukter. Ett till två prov tas per lokal. Undersökningarna av proven är avgiftsbelagda för aktörerna.

Den hygieniska kvaliteten på importerade ostar undersöks i ett provtagningsprojekt 2026. Prov tas hos ostimportörer (grossister, detaljhandelsbutiker och restauranger). Man strävar efter att ta prov särskilt på ostar och färskostar gjorda på obehandlad mjölk, som är förknippade med de största mikrobiologiska riskerna. Ett till två prov tas per lokal. Undersökningarna av proven är avgiftsbelagda för aktörerna.

Inom projektet för vegetariska rätter tas prov på aktörernas kyllda grönsaksrätter som de tillrett själva (t.ex. grönsaksbiffar, tofu, falafelbullar) samt på råkost och sallader. Projektet är tvåårigt och börjar hösten 2026. Man strävar efter att ta prov på sallader som innehåller framför allt groddar, örter och så kallade baby leafs. Ett till två prov tas per lokal i lunchrestauranger och beredningsutrymmen. Undersökningarna är avgiftsbelagda för aktörerna.

Provtagningsprojektet för hygienisk kvalitet på mat som serveras vid utomhusförsäljning genomförs 2026. Prov tas vid utomhusförsäljning, torg, evenemang och mobila livsmedelslokaler på mässor (t.ex. food trucks, försäljningsvagnar, tält). Ett eller två prov per serveringsställe tas på kyllda matportioner, kokt ris, förkokt kött, sallader och andra tillbehör (t.ex. såser). Undersökningarna är avgiftsbelagda för aktörerna.

Ytorna i godkända livsmedelslokaler (anläggningar inom kött- och fiskbranschen) undersöks i fråga om sjukdomsframkallande bakterier (listeria och salmonella) i ett projekt 2026–2027. I projektet deltar också andra kommuner i Nyland. Mellan två och fjorton prov undersöks per år, beroende på anläggningens storlek och verksamhet. Undersökningarna av proven är avgiftsbelagda för aktörerna. Köttanläggningar undersöks också för *Escherichia coli*, eller STEC-bakterier, som producerar shigatoxin. Miljötjänsterna svarar för undersökningskostnaderna av dessa. Projektproven ersätter en del av kontrollproven inom egenkontrollen i godkända livsmedelslokaler.

Kontrollprojektet för pubar kartlägger pubarnas allmänna hygien. Vid inspektionerna utreds dessutom hur aktuella uppgifterna om pubarnas aktörer är och om pubarna har sådan hantering av livsmedel att de borde omfattas av regelbunden tillsyn. Enligt Livsmedelsverkets definition är pubverksamhet endast servering av alkoholdrycker, och utöver detta kan det finnas liten servering av livsmedel som förvaras i rumstemperatur (t.ex. snacks). Till dessa hör till exempel serveringsrestauranger och nattklubbar. Projektet inspekterar 75 pubar under februari–september 2026. Inspektionerna är förenliga med tillsynsplanen. En avgift enligt taxan debiteras för inspektionerna om det vid inspektionen konstateras att aktören har bytt eller om pubens verksamhet har utvidgats till exempelvis kafé-, grill-, snabbmats- eller restaurangverksamhet. Ingen avgift debiteras för inspektionen om aktören har förblivit densamma och verksamheten fortfarande är pubverksamhet.

Projektet för bedrägerikontroll granskar brister i kraven på och transporter av livsmedel som importeras. Målet är att utreda hur många och vilka brister det finns i de livsmedel som importeras och i transporter av dem samt att observera eventuell bedräglig verksamhet. Projektet genomförs i samarbete med Tullen.

Tabell 17 nedan visar antalet prov, tidtabeller och analyser av proven.

Tabell 17. Antalet prov, tidtabell och analys av projektprov.

Projekt	Antal prov (st.)	Tidtabell	Analyser
Hygienisk kvalitet på importerade ostar	30	mars–juni 2026	Preliminär sensorisk bedömning, <i>Escherichia coli</i> , enterobakterier, mögel, <i>Staphylococcus aureus</i> , <i>Listeria monocytogenes</i> , <i>Salmonella</i>
Hygienisk kvalitet på malet kött som tillverkas i butiker 2025–2026	30	januari–mars 2026	Preliminär sensorisk bedömning, totalt antal aeroba mikrobiella kolonier, <i>Escherichia coli</i> , <i>Salmonella</i> , STEC
Hygienisk kvalitet på vegetariska rätter, sallader och råkost	50/år	september 2026–maj 2027	Beroende på produkten: preliminär sensorisk bedömning, totalt antal aeroba mikrobiella kolonier, enterobakterier, <i>Escherichia coli</i> , <i>Bacillus cereus</i> , <i>Staphylococcus aureus</i> , <i>Clostridium perfringens</i> , <i>Listeria monocytogenes</i> , jäst, mögel, <i>Salmonella</i> , <i>Yersinia pseudotuberculosis</i>
Hygienisk kvalitet på konditorivaror 2025–2026	50	maj–augusti 2026	Preliminär sensorisk bedömning, totalt antal aeroba mikrobiella kolonier, enterobakterier, <i>Staphylococcus aureus</i> , <i>Bacillus cereus</i>
Hygienisk kvalitet på mat som serveras vid utomhusförsäljning	30	januari–december 2026	Beroende på produkten: preliminär sensorisk bedömning, totalt antal aeroba mikrobiella kolonier, enterobakterier, <i>Escherichia coli</i> , <i>Staphylococcus aureus</i> , <i>Clostridium perfringens</i> , <i>Bacillus cereus</i> , jäst och mögel.
Patogener i produktionsmiljön i godkända livsmedelslokaler	75/år	januari 2026–december 2027	<i>Salmonella</i> , <i>Listeria monocytogenes</i> , STEC

2.8.2 Annan provtagning

I samband med inspektionerna av den inre marknaden tas cirka 25 prov av rått kött och köttberedningar. Proven undersöks för salmonella. Ett prov består av två till fem delprov. Miljötjänsterna betalar kostnaderna för undersökningen.

Prov tas vid godkända livsmedelslokaler (anläggningar inom kött-, fisk- och mjölkbranschen) i enlighet med de lokalspecifika provtagningsplanerna för att säkerställa att egenkontrollen fungerar. Prov tas på produkter som tillagas i lokalen samt tas renlighetsprov på ytor för listeria- och salmonellaundersökningar. De produkter som undersöks, antalet delprov och analyserna baserar sig på förordningen om mikrobiologiska kriterier och Livsmedelsverkets anvisningar.

För att bedöma om egenkontrollen av livsmedelslokaler fungerar tas dessutom prov i registrerade livsmedelslokaler. Prov tas särskilt vid objekt som tillverkar livsmedel för parti- eller detaljhandel, såsom produktionsanläggningar, grönsakspackerier, bagerier och handelskök samt köttbutiker som hanterar djurkroppar. Provtagningen riktas också till restauranger, servicediskar i stora butiker samt till försäljning utomhus, särskilt till objekt som inte är föremål för projektprovtagning.

2.8.3 Provtagning vid matförgiftningar och klagomål

Vid misstankar om matförgiftning och epidemier samt konsumentklagomål tas prov vid behov. Antalet prov varierar från år till år. Vanligen har antalet undersökta prov uppgått till 50–100 per år. Separat finansiering har reserverats i enhetens budget för undersökningar av prov vid matförgiftning och klagomål. Prov kan tas på färdiga livsmedel, råvaror eller ytor. Vid misstanke om matförgiftning undersöks vanligen flera prov per fall, eftersom man vid provtagningstidpunkten inte nödvändigtvis är säker vilken den sannolika orsaken är. En anmälan om misstanke om matförgiftning leder inte alltid till provtagning. Detta gäller till exempel om endast en person har blivit sjuk, även om ett stort antal människor har ätit av det misstänkta livsmedlet. Epidemiutredningar beskrivs närmare i nästa stycke.

2.9 Utredning av matförgiftningsepidemier och livsmedelsrisksituationer

Det praktiska utredningsarbetet vid matförgiftningar utförs av ett matförgiftningsteam som lyder under den lagstadgade gruppen för utredning av matförgiftningar och som består av fem livsmedelsinspektörer och en hygienikerveterinär. Teamet sköter utredningen av matförgiftningsepidemier hos fler än fem personer samt den nödvändiga rapporteringen över anmälningar om misstanke samt utredningar i det gemensamma informationssystemet för matförgiftningsepidemier (RYMY) för Institutet för hälsa och välfärd och Livsmedelsverket. Misstänkta matförgiftningsepidemier och enligt övervägande även enskilda misstankar anmäls till hälsovårdare och läkare för smittsamma sjukdomar inom Helsingfors stads epidemiologiska verksamhet.

Målet är att snabbt och effektivt hantera misstankar om matförgiftning och matförgiftningsepidemier samt andra hälsorisksituationer. Största delen (ca 80 %) av misstankarna om matförgiftning kommer via miljöhälsovårdens riksomfattande elektroniska anmälningstjänst (Ilppa). I fråga om matförgiftningsepidemier är den lagstadgade utredningstiden tre månader. Det finns ingen fastställd tid för behandlingen av enskilda misstankar om matförgiftning, men misstankarna utreds snabbt, oftast inom några dagar. Systemet Vati möjliggör tills vidare inte uppföljning av handläggningstiderna vid misstankar om matförgiftning. Det finns en elektronisk Webropol-enkätblankett för att utreda misstankar om matförgiftningsepidemier. Med enkätblanketten kan man från fall till fall samla in behövliga uppgifter om bland annat symtom och mat som ätits.

Utöver matförgiftningsepidemier utreder enheten även andra livsmedelsrisksituationer. Med livsmedelsrisk avses ett fall där det misstänks eller är känt att det på marknaden finns ett livsmedel som är farligt för konsumenternas hälsa. En livsmedelsrisksituation är till exempel ett främmande föremål i ett livsmedel, ett livsmedel innehåller allergener som inte nämns i förpackningspåskrifterna eller ett livsmedel innehåller ett ämne som är skadligt för hälsan.

3 Tillsynsplan för hälsoskydd

3.1 Uppgifter som hör till den kommunala hälsoskyddsmyndigheten

Kommunen har till uppgift att främja och övervaka hälsoskyddet så att en sund livsmiljö tryggas för invånarna. Olägenheter för hälsan kan uppstå till exempel till följd av bristfällig hygien, problem med inomhusluften i bostäder, skolor och daghem samt andra offentliga lokaler samt problem med kvaliteten på hushållsvatten och badvatten. Vi främjar en sund livsmiljö genom förebyggande tillsyn som omfattar till exempel planmässig inspektionsverksamhet, att ge utlåtanden och behandla anmälningar och ansökningar. Vi utreder också misstänkta olägenheter för hälsan och övervakar att konstaterade faktorer som orsakar skada för hälsan elimineras. Vår centrala uppgift är att informera om förebyggandet av faktorer som orsakar olägenhet för hälsan samt att ordna handledning och rådgivning om hälsoskyddet för stadsbor och verksamhetsutövare.

Tillstånds- och tillsynsverket styr hälsoskyddstillsynen i kommunerna. Valvira, regionförvaltningsverken och NTM-centralernas tillstånds- och tillsynsuppgifter som gäller miljö och naturresurser slogs samman med den nya riksomfattande tillstånds- och tillsynsmyndigheten den 1 januari 2026.

I framtiden påverkas tryggheten av en sund livsmiljö av stora förändringar, såsom klimatförändringen och totalreformen av hälsoskyddslagstiftningen. Inom tillsynen granskar vi vår ständigt föränderliga verksamhetsmiljö och reagerar på nya risker genom att rikta och utveckla tillsynen och rådgivningen.

Kommunen ska utarbeta och godkänna en tillsynsplan för hälsoskyddet som gäller den regelbundna tillsynen så att tillsynen är högklassig, regelbunden och förebygger olägenheter för hälsan (4 a § i hälsoskyddslagen 763/1994). Hälsoskyddsmyndigheten i Helsingfors är stadsmiljönämndens miljö- och tillståndssektion. Enheten för miljöhälsa inom Helsingfors stads miljötjänster ansvarar för hälsoskyddstillsynen, med undantag för tillsynen av hushållsvatten, som enheten för livsmedelssäkerhet ansvarar för. Hälsoskyddstillsynens uppgifter sköts av chefen för enheten för miljöhälsa, två teamchefer, två ledande miljöinspektörer samt 23 miljöinspektörer och boendehälsorådgivare.

Hälsoskyddstillsynen omfattar tillsynen över anläggningar som levererar hushållsvatten, simhallar, badstränder, bostäder, daghem samt skolor och läroanstalter, socialvårdsenheter som ger kontinuerlig vård, inkvarteringslokaler, skönhetssalonger, tatuerings- och solarielokaler, gym och bastur samt andra offentliga lokaler. För ovan nämnda verksamheter (med undantag för bostäder) görs planmässiga inspektioner enligt en tidtabell som baserar sig på en objektspecifik riskbedömning. Inspektionsrapporterna över inspektionerna inom hälsoskyddstillsynen görs med hjälp av det riksomfattande systemet Vati. Vati är miljöhälsovårdens centraliserade verksamhetsstyrnings- och informationshanteringssystem som upprätthålls av Livsmedelsverket. Kommunens hälsoskyddsuppgifter omfattar också skyldigheten att se till att de intyg som avses i artiklarna 20 och 39 i Världshälsoorganisationens internationella hälsoreglemente (2005) utfärdas samt skyldigheten att bevilja tillstånd för liktransport (avtal om transport av lik, FördS 13/1989).

3.2 Prioriteringsområden för tillsynen

De verksamhetsspecifika prioriteringsområdena i det riksomfattande tillsynsprogrammet enligt hälsoskyddslagen är det nya innehållet i hushållsvattentillsynen, kompetensen och de lokala behoven inom myndighetstillsynen samt färdigheterna och beredskapen inom hälsoskyddet. Nedan beskrivs hur tillsynen över prioriteringsområdena genomförs under tillsynsprogrammets period i Helsingfors.

3.2.1 Nytt innehåll i hushållsvattentillsynen

Regionalt samarbete

Målet är att grunda aktiva samarbetsgrupper som sammanträder regelbundet. I Nyland verkar en samarbetsgrupp för hushållsvatteninspektörer som Tillstånds- och tillsynsverket sammankallat. Gruppen sammanträder två gånger om året och kallar vid behov också andra experter till mötena, såsom miljövårdsmyndigheterna och representanter för räddningsverket. Huvudstadsregionens hälsoskyddsmyndigheter har regelbundna möten i anslutning till tillsynen inom Helsingforsregionens miljötjänster (HRM) och Samkommunen Mellersta Nylands Vatten ordnar ett samarbetsmöte två gånger om året där områdets hälsoskyddsmyndigheter, representanter för vattenverken och representanter för räddningsverken deltar. Samarbetsgrupperna behandlar bland annat aktuella tillsynsärenden, störningssituationer, ändringar i lagstiftningen och beredskap.

Riskhanteringsplaner

Man övervakar att de anläggningar som levererar hushållsvatten ser över sina riskhanteringsplaner i tid och innan granskningen av programmet för kontrollundersökningar. Anläggningarna ska hålla riskhanteringsplanerna uppdaterade för att förebygga och hantera sådana risker som kan orsaka olägenheter för hälsan via hushållsvatten. Riskhanteringsplanerna omfattar risker som gäller hela vattenproduktionskedjan och de ska innehålla information som är viktig med tanke på riskhanteringen och ändamålsenliga förfaranden för att eliminera eller minska riskerna. Riskhanteringsplanerna utarbetas i samarbete med den kommunala hälsoskyddsmyndigheten samt med andra myndigheter och intressenter som är viktiga med tanke på riskhanteringen.

Riskhantering när det gäller vatteninstallationer i prioriterade fastigheter

Ägaren till en byggnad som används som primär lokal ska för att trygga kvaliteten på hushållsvattnet och det varma tappvattnet samla in och uppdatera de uppgifter som behövs för riskhanteringen och hantera riskerna i anslutning till byggnadens vattenanordningar. Även verksamhetsutövare som är verksamma i lokalerna ska delta i riskhanteringen av byggnadens vatteninstallationer.

Prioriterade fastigheter:

- Lokaler som är avsedda för inkvarteringsverksamhet, med undantag av inkvarteringskaserner samt inredda lokaler, semesterbostäder eller utrymmen avsedda för inkvartering
- För allmänheten öppna badanläggningar, simhallar, utebassänger och bastur
- Enheter för serviceboende med heldygnsomsorg eller enheter inom socialvården som tillhandahåller institutionsvård
- Vårdavdelningar vid sjukhus och hälsovårdscentraler
- Andra lokaler enligt kommunens beslut som med hänsyn till antalet användare eller verksamhetens art kan medföra sanitära olägenheter genom byggnadens vatteninstallation.

Den tidsfrist som fastställs i hälsoskyddslagen för slutförande av riskbedömningar och riskhanteringsåtgärder är den 12 januari 2029. På basis av riskbedömningen har Helsingfors stad genom beslut också tagit med passagerarhamnar och mottagningscentraler i tillsynen av prioriterade fastigheter.

Under planperioden instrueras och uppmuntras ägarna till prioriterade fastigheter att göra en riskbedömning av vatteninstallationerna och vid behov effektivisera riskhanteringsåtgärderna. Riskbedömningen av vatteninstallationer och konstaterandet av förvaltningsåtgärder krävs inte förrän övergångsbestämmelsen träder i kraft, men med stöd av gällande lagstiftning ger vi ändå råd och handledning för att beakta bekämpningen av legionellabakterier i verksamheten. Under övergångsperioden genomför vi prioriteringen genom att informera ägarna till de prioriterade fastigheterna om den kommande skyldigheten samt genom att be sjukhusen och vårdcentralerna samt passagerarhamnarna om en anmälan enligt 13 § i hälsoskyddslagen och i samband med detta ge råd om skyldigheten att göra riskbedömning av vatteninstallationer. Vid den planmässiga tillsynen bedömer vi dessutom risken för förekomst av legionella genom att mäta temperaturen i hushållsvatten och varmt tappvatten samt ger råd om åtgärder som ska vidtas för att minska legionellarisken och om skyldigheten att göra riskbedömningar.

3.2.2 Kompetens och lokala behov inom myndighetstillsynen

Tillräcklig kompetens hos personalen säkerställs och utvecklingsbehoven identifieras med hjälp av en kompetenskartläggning som görs varje år. Hela personalen utbildas i allmänna teman som gäller tillsyn och inspektörerna har möjlighet att specialisera sig och utbilda sig ytterligare i olika delområden inom tillsynen. Hela personalen följer aktivt utvecklingen inom branschen och kompetensen upprätthålls genom att varje år delta i utbildningar, seminarier och evenemang inom branschen, såsom till exempel seminariet om inomhusklimat. Genom fortbildningen för personalen har man säkerställt att enheten har flera personer som genomgått utbildning för byggnadshälsoexperter (RTA). En av inspektörerna har dessutom certifiering som asbest- och skadeämnesexpert. Två inspektörer som utför hushållsvattenövervakning har genomgått kompletterande utbildning i hushållsvattentillsyn. Vid enheten för miljöhälsa finns inspektörer som är specialiserade på bedömning och mätning av bullerolägenheter och under programperioden stärks enhetens bullermätningsskompetens ytterligare.

Mätarna och redskapen är väl lämpade för behoven inom tillsynen och de underhålls och kalibreras varje år. Under programperioden har man skaffat en ny bullermätare och temperaturmätare för tillsynen av vattentemperaturen. Den övriga utrustningen uppdateras till behövliga delar.

I och med ibruktagandet av den objektspecifika riskbedömningsmodellen som utarbetats vid enheten för miljöhälsa har man kunnat rikta tillsynen mer riskbaserat än tidigare. Enheten följer aktivt upp de tillsynsuppgifter som samlas i systemet Vati såväl med tanke på planeringen av inspektionsverksamheten, uppföljningen av tillsynen som med tanke på utvecklingen av verksamheten. Riskbedömningsmodellen uppdaterades utgående från resultaten av tillsynen som finns i Vati samt anvisningarna som Regionförvaltningsverket i Södra Finland utfärdat för bedömnings- och handledningsbesök 2025.

Under den kommande programperioden fokuserar vi på basis av tillsyns- och riskinformationen på inspektioner varje år inom det delområde där det har uppstått stor inspektionsskuld och där lokalernas användargrupp består av mycket känsliga befolkningsgrupper. År 2026 fokuserar vi på tillsynen över daghem, år 2027 på läroanstalter och år 2028 på enheter inom socialvården som ger kontinuerlig vård.

Vid tillsynen har det konstaterats att verksamhetsutövarna behöver stöd för att utarbeta egenkontrollen för hälsoskyddet och för att identifiera de egna riskerna samt för att utveckla metoderna för uppföljning och hantering av dem. Enheten för miljöhälsa har gjort upp en vägledande mall för planen för egenkontroll för skolor, daghem, socialvårdsenheter samt verksamhetsutövare inom skönhets- och tatueringsbranschen. Man började introducera mallarna 2024. Prioriteringen genomförs denna programperiod genom att man utvidgar utarbetandet av mallar för egenkontroll till att omfatta även andra typer av verksamhet. Dessutom genomförs prioriteringen genom omfattande rådgivning vid inspektioner och i andra sammanhang.

3.2.3 Färdigheter och beredskap inom hälsoskyddet

I den gemensamma delen av tillsynsplanen för miljöhälsovården beskrivs färdighets- och beredskapspraxis mer omfattande.

Störningssituationer i anslutning till hushållsvatten övas vartannat år med Helsingforsregionens miljötjänster (HRM) och hälsoskyddsmyndigheterna i Esbo och Vanda. Dessutom har hälsoskyddsmyndigheterna i Helsingfors, Esbo och Vanda och HRM en egen Virve-talgrupp, vars användning övas varannan månad.

3.3 Riskbedömning och inspektionsfrekvens

I enlighet med det riksomfattande tillsynsprogrammet för hälsoskyddet 2025–2028 ska kommunen med hjälp av prioriteringarna inom hälsoskyddet fördela resurserna planmässigt och riskbaserat samt beakta de ändringar som lagstiftningen medför. Vid inriktningen av tillsynen ägnas särskild uppmärksamhet åt objekt där det upprepade gånger förekommit problem.

Tillstånds- och tillsynsverket har gett allmänna anvisningar för kommunernas riskbedömning, men betonar inspektörens skyldighet att bedöma en tillräcklig inspektionsfrekvens för varje objekt. Verksamheterna inom den planmässiga tillsynen enligt hälsoskyddslagen indelas i tre riskklasser, på basis av vilka den allmänna inspektionsfrekvensen för den verksamhetstyp som övervakas bestäms. Utgående från varje inspektion gör inspektören en objektspecifik riskbedömning för verksamheten enligt den riskbedömningsmodell som enheten för miljöhälsa har utvecklat, och utifrån denna bestäms följande inspektionsintervall för verksamheten

Vid den objektspecifika riskbedömningen bedöms sannolikheten för förekomst av olägenheter och betydelsen av konsekvenserna i enlighet med kontrollraderna i Vati. Varje typ av verksamhet får ett risktal som avgör objektets risknivå (låg, normal, förhöjd). Tidpunkten för nästa inspektion bestäms enligt risknivån. På så sätt kan man rikta inspektionerna till de mest riskbenägna objekten och minska antalet inspektioner vid objekt där riskerna är små eller väl kontrollerade. Användningen av en objektspecifik riskbedömning ger aktörerna möjlighet att genom sin egen verksamhet påverka inspektionsfrekvensen. Verksamhetsutövaren informeras vid inspektionen om vad inspektionsfrekvensen grundar sig på och hur hen kan påverka den genom sin verksamhet samt om det centrala innehållet i inspektionen.

Riskbedömningen är en kontinuerlig process, det vill säga senast vid nästa regelbundna inspektion görs en ny bedömning av den objektspecifika risken. Vid den objektspecifika riskbedömningen beaktas de ramar som Tillstånds- och tillsynsverket har fastställt i tillsynsprogrammet. Utvecklingen av modellen för riskbedömning vid enheten för miljöhälsa fortsätter under programperioden så att den omfattar all tillsyn av lokaler och badvatten.

På grund av strukturen i det riksomfattande systemet Vati används vid planeringen och rapporteringen av tillsynen det totala antalet verksamheter som övervakas i stället för det totala antalet verksamhetsställen. På samma verksamhetsställe kan det finnas flera verksamheter, såsom en skola, en motionslokal och en bassänglokal och deras inspektionsfrekvenser kan variera från en gång om året till vart femte år för en verksamhet som kontrolleras sällan. Som en följd av den objektspecifika riskbedömningen kan inspektionsfrekvensen som längst minska till den lägsta inspektionsfrekvens som Tillstånds- och tillsynsverket fastställt: en (1) inspektion vart femte år. Flera verksamheter kan inspekteras under samma inspektion.

Riskbedömningen betonar följande faktorer:

- antalet personer som exponeras och särskilda grupper (barn, unga, äldre, personer med nedsatt rörlighet, sjuka)
- hur brådskande ärendet är (sannolikhet och allvarlighet vid förekomst av olägenheter för hälsan samt konsekvensernas betydelse)
- fastställande av förhållandet för den som exponeras, exponeringens varaktighet och/eller frekvens (kontinuerlig eller tillfällig vistelse)
- tillgängliga tillsynsresultat
- huruvida verksamheten överensstämmer med anmälan eller godkännandebeslutet
- lokalernas skick, förhållanden, underhåll samt lokalernas lämplighet och tillräcklighet för verksamheten
- verksamhetsutövarens egenkontroll och sakkunskap samt resurser.

3.4 Inspektion

3.4.1 Definition av en inspektion

Inom hälsoskyddet är syftet med inspektionsverksamheten att utreda verksamhetens överensstämmelse med kraven samt huruvida någon faktor eller omständighet medför olägenhet för hälsan. Behövliga anvisningar och uppmaningar ges för att eliminera eller begränsa olägenheten för hälsan. Om en omständighet som orsakar olägenheter för hälsan inte avlägsnas på uppmaning, bestäms ärendet vid behov genom ett överklagbart beslut.

Inom hälsoskyddet övervakar vi systematiskt de verksamheter som avses i hälsoskyddslagen genom inspektioner och provtagning. Dessa åtgärder för regelbunden tillsyn är avgiftsbelagda enligt en separat fastställd taxa för miljöhälsovården. Inspektionsrapporterna över de planmässiga inspektionerna inom hälsoskyddstillsynen görs på den riksomfattande blanketten i Vati, där verksamheten bedöms radvis på skalan A (överensstämmelse med kraven, inga åtgärder), B (mindre brister, handledning och rådgivning), C (i strid med kraven, uppmaning), D (i strid med kraven, förvaltningstvång). Av vitsordet C och D följer en avgiftsbelagd förnyad inspektion, där det säkerställs att de missförhållanden som upptäckts har korrigerats. Den förnyade inspektionen kan genomföras som dokumentinspektion eller inspektion på plats. En liten del av de planmässiga inspektionerna utförs helt och hållet som dokumentinspektioner så att ett inspektionsbesök inte ingår i inspektionen.

Utöver den planmässiga inspektionen utför miljötjänsterna annan tillsyn enligt hälsoskyddslagen för att utreda eventuella faktorer som orsakar olägenheter för hälsan. Detta inkluderar bland annat inspektioner i anslutning av boendehälsan samt utredningar som gäller kundklagomål. Utöver de inspektioner som gjorts på basis av klagomål kan det på verksamhetsutövarens begäran göras en förhandsinspektion av objektet när ny verksamhet planeras. Ovan nämnda inspektioner av bostad, inspektioner vid misstankar och klagomål samt förhandsinspektioner är avgiftsfria.

3.4.2 Inspektionens innehåll och tidsåtgång

Inspektioner och förnyade inspektioner omfattar förberedelser för inspektionen (man bekantar sig verksamhetens handlingar: beslut om verksamheten, anmälan enligt 13 § i hälsoskyddslagen, tidigare inspektionsrapporter m.m.), utförande av inspektion, upprättande av inspektionsrapport och registrering i informationssystem. Inspektionsprocessen kan också omfatta rapportering av missförhållanden till andra tillsynsmyndigheter. Inspektionen kan gälla lokaler, verksamhet eller handlingar.

Inspektionen kan innehålla delar som helt eller delvis utförs på distans, såsom en intervju och dokumentinspektion. Inspektioner av verksamheter som omfattas av hemfrid samt inspektioner av frilansverksamhetsutövarnas verksamheter utförs på distans som dokumentinspektion (plan för egenkontroll) och som intervju. Genom inspektionen utreds om verksamhet som påverkar livsmiljön bedrivs vid det objekt som inspekteras så att det inte orsakar olägenheter för hälsan. Inspektionen omfattar ofta handledning och rådgivning samt eventuellt mätningar och provtagning. Vid inspektioner av de typer av objekt som omfattas av planmässig tillsyns handleds verksamhetsutövaren i genomförandet av egenkontrollen. Över alla utförda inspektioner upprättas en inspektionsrapport som delges den som är föremål för inspektionen och övriga berörda parter. En inspektionsrapport upprättas även om allt är i skick vid objektet. Ett undantag är en syn där inspektionsrapporten ersätts med ett utlåtande.

Den genomsnittliga tidsåtgången för inspektionen beror bland annat på lokalernas storlek och verksamhetens omfattning. Hela inspektionsprocessen (överenskommelse om inspektion, förberedelser, inspektion, upprättande av inspektionsrapport, eventuellt provtagning) tar i genomsnitt tre till sex timmar. Närmare information om innehållet i inspektionerna finns i avsnittet om tillsynsobjekten i denna plan. De objekt som omfattas av miljötjänsternas tillsyn enligt hälsoskyddslagen och de tillsynsåtgärder som riktas mot dem, såsom alla inspektioner, provtagningar och kontakter, registreras i informationssystemet Vati.

3.5 Anmälnings- och ansökningspliktig verksamhet

3.5.1 Anmälningspliktig verksamhet

Anmälan ska göras om verksamhet enligt hälsoskyddslagen. Anmälan ska göras minst 30 dygn innan verksamheten inleds. Anmälan ska göras om ibruktagande av följande lokaler, ändring av verksamheten, byte av aktör eller nedläggning av verksamheten:

- lokal som är avsedd för inkvarteringsverksamhet
- för allmänheten öppna gym, sporthallar, bastur, spa-anläggningar, simhallar, friluftsbad och badstränder
- daghem och platser för anordnande av verksamhet i anslutning till barns och ungas sammankomster samt läroanstalter som ordnar förskoleundervisning eller grundläggande utbildning, yrkesutbildning, gymnasieutbildning, högskoleutbildning, grundläggande konstundervisning eller fritt bildningsarbete eller platser för ordnande av undervisning vid dessa
- verksamhetsenhet inom socialvården som ger kontinuerlig vård
- solarieservice, verksamhet som söndrar huden (t.ex. tatueringsaffär) och skönhetssalonger som kräver särskild hygien

- annan lokal eller inrättning samt sådana verksamheter som med beaktande av antalet användare eller deras karaktär kan orsaka olägenhet för hälsan
- när det gäller hushållsvattentäkt för användning i hushållsinstallationer som en del av en offentlig eller kommersiell verksamhet, och drift av en anläggning som tillhandahåller hushållsvatten som inte är en anläggning som omfattas av det ansökningsförfarande som avses i artikel 18 i hälsoskyddslagen, och av ett vattenförsörjningsområde med vattentäkt för vattenanvändares hushållsinstallationer för användning som hushållsvatten för totalt minst 50 personer eller minst 10 kubikmeter per dag
- sjukhus och hälsocentraler med bäddavdelningar (anmälan måste göras för riskhanteringskontrollen av vatteninstallationer)
- passagerarhamnar (anmälan måste göras för riskhanteringskontrollen av vatteninstallationer).

Över handläggningen av anmälningar enligt 13 § i hälsoskyddslagen upprättas ett intyg för verksamhetsutövaren inom mindre än sju dagar från att anmälan mottagits. Samtidigt görs en riskbedömning av verksamheten på basis av de uppgifter som emottagits i anmälan. Verksamheten inspekteras som en inspektion inom den planmässiga tillsynen enligt en tidtabell som motsvarar riskklassificeringen.

3.5.2 Ansökningspliktig verksamhet

Enligt 18 § i hälsoskyddslagen ska en anläggning som levererar hushållsvatten och som har egna anläggningar för produktion eller behandling av vatten ansöka om godkännande av sin verksamhet minst tre månader innan den planerade verksamheten inleds. Hushållsvatten får inte levereras förrän verksamheten har godkänts.

Ansökan om godkännande av verksamheten ska också göras om vattentäkten eller vattenbehandlingen i väsentlig grad utvidgas eller ändras, eller om det i vattenkvaliteten eller vattendistributionen sker förändringar som är väsentliga med tanke på hushållsvattnets kvalitet. En ansökan om ändring ska göras senast 30 dygn innan verksamheten ändras. Verksamheten får inte ändras förrän ansökan har godkänts.

Den kommunala hälsoskyddsmyndigheten ska för kännedom sända ansökan till Tillstånds- och tillsynsverket och de kommunala hälsoskyddsmyndigheter till vars områden anläggningen som levererar hushållsvatten levererar vatten eller från vars områden den tar vatten och ge dessa tillfälle att yttra sig med anledning av ansökan.

Hälsoskyddsmyndigheten ska i sitt beslut om godkännande ange vattendistributionsområdena för den anläggning som levererar hushållsvatten och meddela den sökande sådana behövliga förelägganden som avses i 20 §.

3.6 Tillsynsobjekt

Enligt tillsynsinformationssystemet Vati är antalet verksamheter som omfattas av planmässig tillsyn 2 776 (situationen 17.10.2025). För dessa objekt planeras totalt 1 096 inspektioner inom den planmässiga tillsynen år 2026. Utöver dessa inspektioner utförs uppföljningsinspektioner för att säkerställa att de missförhållanden som upptäckts korrigeras samt inspektioner som utförs på basis av anmälan, för vilka en avgift tas ut enligt taxan. I det totala antalet ingår inte andra inspektioner utanför planen, såsom inspektioner som hänför sig till begäran om tillsyn.

Tillsynsobjekten presenteras i följande stycken enligt verksamhetstyp. För varje typ av verksamhet finns en tabell som visar fördelningen av verksamheter inom olika verksamhetskategorier/typer, antalet verksamheter vid objektet i Vati och planerade inspektioner av objektet 2026. Antalet inspektioner inkluderar objekt som inte inspekterats under tidigare år. Därför har också antalet inspektioner ökat jämfört med tidigare år. Flest objekt som inte blivit inspekterade tidigare år finns i daghem, skolor och kosmetologiska lokaler.

Vid inspektionerna bedöms lokalernas lämplighet för sitt användningsändamål.

Lämpligheten påverkas beroende på verksamheten av bland annat konstruktionernas och ytornas skick, antalet tappställen, läge och utrustning, tillräcklig ventilation, värmeförhållanden och dragighet, ljudförhållanden, belysning och tillgång till naturligt ljus, förvaringsutrymmen, arrangemang för städning och textilvård, dimensionering av toalett-, tvätt- och omklädningsrum, radonhalten i inomhusluften, temperaturen i hushållsvattnet samt arrangemang för skadedjursbekämpning och avfallshantering. Vid inspektionerna bedöms dessutom hur omfattande och fungerande egenkontrollen är samt om verksamheten motsvarar anmälan eller beslutet om den. En planmässig inspektion kan göras som en dokumentinspektion, om tillsynsobjektet omfattas av hemfriden eller om inspektionen är en förnyad inspektion och om tillräckliga korrigerande åtgärder kan verifieras på basis av de erhållna dokumenten. Efter inspektionen görs en objektspecifik riskbedömning av inspektionsobjektet, på basis av vilken följande inspektionsfrekvens bestäms. Siffrorna för inspektionsfrekvensen förklaras i tabellen nedan.

Tabell 18: Förklaring av inspektionsfrekvens

Inspektionsfrekvens	Förklaring
2	Två gånger per år
1	En gång om året
0,5	Vartannat år
0,33	En gång vart tredje år
0,25	En gång vart fjärde år
0,2	En gång vart femte år

3.6.1 Skolor, daghem samt samlingslokaler för barn och unga

Lokaler som övervakas är bland annat daghem, gruppfamiljedaghem, lekverksamhet och annan dagverksamhet, klubblokaler, ungdomslokaler, lägercentrum, eftermiddagsklubbar för barn, förskoleundervisning, grundskolor, gymnasier, yrkesläroanstalter, högskolor, annan vuxenutbildning samt andra skolor och läroanstalter. Det finns stora variationer i storleken på tillsynsobjekten och objektens storlek kan variera i fråga om det samtidiga elevantalet mellan 8–300 barn i daghem, mellan 10–900 elever i skolor och läroanstalter samt mellan flera tusen vid universitet. Det totala antalet sådana verksamheter är 1 139.

Verksamhetstypen inspekteras på basis av en objektspecifik riskbedömning.

Inspektionsfrekvensen kan på basis av riskbedömningen vara 0,25–0,5 i yrkesläroanstalter, förskoleundervisning, gymnasier, daghem och grundskolor samt 0,2–0,33 i högskolor, vuxenutbildningar och lek- och dagverksamhet. Riskfaktorerna i skolor, daghem och samlingslokaler för barn och unga omfattar bland annat otillräcklig ventilation och temperaturförhållanden, toaletternas tillräcklighet, hygien och renhållning samt brister i planen för egenkontroll.

Tabell 19: Antalet verksamheter vid objekt i skolor, daghem och samlingslokaler för barn och unga samt planerade inspektioner 2026.

Verksamhetskategori/ typ av verksamhet	Antal verksamheter vid objektet	Planerade inspektioner 2026
Daghem, gruppfamiljedaghem	554	225
Lekverksamhet och annan dagverksamhet	98	72
Undervisningsverksamhet, skolor och läroanstalter (yrkesläroanstalter, förskoleundervisning, högskolor, gymnasier, annan vuxenutbildning, andra skolor och läroanstalter, grundskolor)	419	172
Objekt för barn och unga: klubblokaler, ungdomslokaler och lägercentrum, eftermiddagsklubbar för barn, inomhuslekparker för barn	68	21
Totalt	1 139	490

3.6.2 Enheter inom socialvården som ger kontinuerlig vård

Lokaler som övervakas är bland annat enheter för intensifierat serviceboende och enheter inom socialvården som ger anstaltsvård, barnskyddsinstitutioner samt förstahem och skyddshem. Det totala antalet sådana verksamheter är 212. I utredningen som gjordes hösten 2024 upptäcktes objekt som inte har anmält sin verksamhet. Man har begärt att dessa objekt anmäler sin verksamhet, vilket innebär att både antalet lokaler under tillsyn och antalet inspektioner ökar under perioden för det nya tillsynsprogrammet.

Familjevård och hyres- eller ägarbostäder som finns i anslutning till enheterna omfattas inte av den planmässiga tillsynen.

Verksamhetstypen inspekteras på basis av en objektspecifik riskbedömning. Inspektionsfrekvensen kan på basis av riskbedömningen vara 0,25–0,5 i förstahem och skyddshem, enheter för familjerehabilitering, barnskyddsinstitutioner och verksamhetsenheter inom socialvården som ger kontinuerlig vård samt 0,2–0,33 i mentalvårds- och missbrukarrehabilitering. Till riskfaktorerna för enheter inom socialvården som ger kontinuerlig vård hör bland annat otillräcklig ventilation, problem med temperaturförhållandena, hygien och renhållningen samt brister i planen för egenkontroll.

Tabell 20: Antalet verksamheter vid objekt med enheter inom socialvården som ger kontinuerlig vård och planerade inspektioner för 2026.

Verksamhetskategori/ typ av verksamhet	Antal verksamheter vid objektet	Planerade inspektioner 2026
Äldreboende och motsvarande	81	32
Barnhem/barnskyddsenheter och motsvarande	34	18
Övriga enheter inom det sociala området (förstahem och skyddshem, enheter för familjerehabilitering, institutioner för personer med utvecklingsstörning (intensifierat serviceboende), rehabiliteringsklienter inom mentalvården och missbrukarvården (intensifierat serviceboende), serviceboende	97	40
Totalt	212	90

3.6.3 Hushållsvatten

Tillsynen av hushållsvatten gäller allt vatten som avses i 16 § i hälsoskyddslagen. I Helsingfors sköter enheten för livsmedelssäkerhet den tillsyn av hushållsvattnet som förutsätts i social- och hälsovårdsministeriets förordning (1352/2015) samt tillsynen enligt SHM:s förordning (401/2001) om kvalitetskrav på och kontrollundersökning av hushållsvatten i små enheter.

Hushållsvatten levereras av Samkommunen Helsingforsregionens miljötjänster (HRM) vattenförsörjning och Mellersta Nylands Vatten. HRM:s vattenförsörjning producerar nästan allt hushållsvatten i Helsingfors och levererar vatten i stor utsträckning även till Esbo och Vanda. Sibbo Vatten levererar hushållsvatten till Östersundom. Sibbo Vatten köper partivatten från Mellersta Nylands Vatten. Städerna har ett nära samarbete i tillsynen över den anläggning som levererar hushållsvatten och man har kommit överens om ansvaret på förhand. Därtill verkar vattenandelslaget Villingin vesiosuuskunta i Helsingfors.

Målet med inspektionerna är att utreda om verksamheten orsakar olägenheter för hälsan eller om det vid inspektionsobjektet förekommer sådana faktorer och förhållanden som kan orsaka olägenheter för hälsan. I anläggningar som levererar hushållsvatten enligt hälsoskyddslagen utförs inspektioner i anläggningslokalerna samt vid vattentäkt och i deras närmiljö för att säkerställa råvattnets kvalitet. Vid inspektionen granskas bland annat egenkontrollen, riskhanteringen, genomförandet av programmet för kontrollundersökningar, lokalernas renlighet och underhåll samt korrekationer av missförhållanden som upptäckts tidigare.

Grunden för tillsynen är den riskbedömning som upprättats och dess aktualitet bedöms vid de planmässiga inspektionerna. Huvudansvaret för att upprätta riskbedömningen ligger hos vattenverken. Hälsoskyddsmyndigheten deltar i arbetet som sakkunnig vid bedömningen av faktorer som orsakar olägenheter för hälsan och godkänner riskbedömningen. Hälsoskyddsmyndigheten har godkänt riskbedömningarna av alla anläggningar som levererar hushållsvatten och som ska rapporteras till EU.

Till tillsynen över en anläggning som levererar hushållsvatten hör dessutom en bedömning av hur det godkända programmet för kontrollundersökningar och provtagningsplanen har genomförts samt av undersökningens resultaten i fråga om vattenkvaliteten. Alla vattenverk som avses i hälsoskyddslagen har ett gällande program för kontrollundersökningar och en plan för störningssituationer. Programmen för kontrollundersökningar och uppdateringarna av dem görs i samarbete mellan anläggningarna och hälsoskyddet.

Enligt livsmedelslagen och hälsoskyddslagen övervakas anmälningsskyldiga objekt (restauranger, lägercentrum, kaféer m.m.) som levererar hushållsvatten endast för eget bruk i samband med annan tillsyn i fråga om hushållsvatten. Deras vattenkvalitet övervakas antingen i enlighet med Social- och hälsovårdsministeriets förordning 1352/2015 eller 401/2001. Till den regelbundna tillsynen hör dessutom aktörer som ordnar distribution av hushållsvatten till stora offentliga tillställningar. Behovet av tillsyn och anmälningsskyldighet bedöms på basis av en riskbedömning. Övervakningen utförs genom inspektioner och provtagning. Vattenkvaliteten vid dessa objekt undersöks med ett till tre års intervaller.

Hälsoskyddsmyndigheterna i Helsingfors ger rådgivning om hushållsvatten i fråga om nätvatten och brunnar för hushållsvatten. Det finns cirka 500 kommuninvånare i Helsingfors som inte hör till vattenförsörjningsnätet och är beroende av egna hushållsvattenbrunnar. Det är inte nödvändigt att övervaka fastighetsspecifika hushållsvatten planmässigt, eftersom de enskilda hushållen ansvarar för kvaliteten på det hushållsvatten de själva skaffar. De nödvändiga tillsynsåtgärderna och provtagningen riktas till misstankar om faktorer som orsakar olägenheter för hälsan.

Tabell 21: Antalet verksamheter vid objekt som omfattas av hushållsvattentillsynen och planerade inspektioner för 2026.

Verksamhetskategori/ typ av verksamhet	Antal verksamheter vid objektet	Planerade inspektioner 2026
Vattendistributionsområde för en anläggning som levererar hushållsvatten (förordning 1352/2015)	1	2
Vattendistributionsområde för en anläggning som levererar hushållsvatten (förordning 401/2001)	1	1
Distribution av vatten som en del av en offentlig eller kommersiell verksamhet	11	1
Hushållsvatten som används av livsmedelslokaler	15	8
Totalt	28	12

3.6.4 Badstränder och vinterbadplatser

De allmänna badstränderna övervakas i enlighet med social- och hälsovårdsministeriets förordning 177/2008 och små allmänna badstränder omfattas av SHM:s förordning 354/2008. Det finns 14 allmänna badstränder (EU-badstränder), 12 mindre allmänna badstränder samt 14 allmänna vinterbadplatser och 13 andra vinterbadplatser. Det slutliga antalet allmänna badstränder verifieras varje år i samband med att förteckningen över badstränder fastställs den 30 april. Vinterbad blir allt populärare och nya vinterbadplatser planeras. De allmänna badstränderna inspekteras varje år under badsäsongen (15.6–31.8). Små allmänna badstränder inspekteras på riskbasis, dock minst vartannat år. Vid behov utförs syner vid allmänna badstränder även utanför badsäsongen. Vid allmänna vinterbadplatser görs inspektioner enligt tillsynsplanen vart tredje år under vinterbadsäsongen (1.9–14.6).

Inspektionerna gäller bland annat badstrandens renlighet, tillhörande lokaler samt information, anvisningar, skyltar och förbudsmärken vid badstranden. I samband med inspektionen bedöms också riskerna i anslutning till badvattnets kvalitet, såsom närliggande dagvatten- och avloppssystem. Inom tillsynen förbereder man sig på att utreda epidemier som uppstår genom förmedling via badvatten.

Badvattnets kvalitet övervakas regelbundet på alla stränder under badsäsongen. Man kommer att följa upp badvattnets kvalitet i tätare takt vid badstränder där det tidvis har funnits återkommande problem med vattnets kvalitet. Under badsäsongen tas från fem till nio prov vid varje allmän badstrand och från fyra till fem prov vid varje liten allmän badstrand. Det uppskattade antalet prov inom myndighetstillsynen är totalt 137 under sommaren. Ytterligare prov kan också tas för att säkerställa badvattnets kvalitet.

Kvalitetsklassificeringen av EU-badstränder görs i regel på hösten på basis av resultaten av badvattenproven från de fyra föregående åren. Kvalitetsklassificeringarna uppdateras varje år och uppdateringen av badvattenprofilerna görs i enlighet med bilaga IV till SHM:s förordning 177/2008. Resultaten av vattenundersökningarna vid de allmänna badstränderna finns tillgängliga vid badstränderna och på stadens webbplats. Resultaten rapporteras också till regionförvaltningsverket före utgången av september i det riksomfattande informationssystemet.

Helsingfors stads enhet för miljöhälsa utför intensifierad övervakning av vattenkvaliteten vid de badstränder och vinterbadplatser där man under tidigare år har observerat problem eller tecken på att avrinningsvatten försämrar vattenkvaliteten. Särskild uppmärksamhet kommer att ägnas åt att styra dagvatten i närheten av badstränder.

Tabell 22: Antalet verksamheter vid badstränder och vinterbadplatser samt planerade inspektioner för 2026.

Verksamhetskategori/ typ av verksamhet	Antal verksamheter vid objektet	Planerade inspektioner 2026
Allmänna badstränder (EU- badstränder)	14	14
Små allmänna badstränder	12	8
Annan badplats (vinterbad)	14	2
Totalt	40	24

3.6.5 Simhallar och motsvarande allmänna bassänganläggningar

Simbassänger och andra offentliga simbassänganläggningar omfattas av den tillsyn av bassängvatten som förutsätts i SHM:s förordning (315/2002). Verksamhetstypen inspekteras på basis av en objektspecifik riskbedömning. Baserat på riskbedömningen kan inspektionsfrekvensen variera från 0,33 till 1. Bassängvattnets kvalitet övervakas med hjälp av kontrollprov. Vid inspektionerna kontrolleras bland annat funktionsdugligheten av egenkontrollen och driftskontrollen av bassänganläggningen, riskbedömningen, ventilationen och renhållningen. Resultaten av tillsynsproven följs upp varje dag och en utredning i fall av avvikelser begärs från tillsynsobjektet. Inom tillsynen säkerställs att avvikelserna i vattenkvaliteten sköts på lämpligt sätt och att det görs nödvändig uppföljning av dem, såsom nya prov. Man ser också till att objekten har uppdaterade program för kontrollundersökningar och provtagningsplaner. Inom tillsynen förbereder man sig också på att utreda epidemier som orsakas av bassängvatten.

I Helsingfors finns totalt 57 simhallar eller andra allmänna badanläggningar med totalt 114 simbassänger. En del av objekten och bassängerna kan också vara stängda under långa perioder till exempel på grund av underhåll.

Tabell 23: Antalet verksamheter vid simhallar och motsvarande offentliga badanläggningar samt planerade inspektioner för 2026.

Verksamhetskategori/ typ av verksamhet	Antal verksamheter vid objektet	Planerade inspektioner 2026
Allmänna bassänger	57	30

3.6.6 Skönhetssalonger och verksamheter som söndrar huden och kräver särskild hygien/tatuerings- och piercingssalonger

Skönhetssalonger som kräver särskild hygien erbjuder bland annat ansikts- och kroppsvård, nagelvård, fotvård samt hårborttagning. De behandlingar som erbjuds kan också söndra huden, såsom akupunktur, injektionsbehandlingar, permanent pigmentering och microblading. Det totala antalet sådana verksamheter är 473. Det finns totalt 120 verksamheter som utför tatuering och/eller piercing.

Verksamhetstypen inspekteras på basis av en objektspecifik riskbedömning.

Inspektionsfrekvensen kan på basis av riskbedömningen vara 0,2–0,25 för kosmetologiska lokaler och anläggningar samt för annan hudbehandling och hudvård, 0,2–0,33, för kosmetologiska behandlingar som söndrar huden samt 0,2–0,33 för verksamheter som utför tatuering och piercing. Vid tillsynen ägnas särskild uppmärksamhet åt bland annat instrumentvården genomförs hygieniskt och att arbetsytorna är rena. På skönhetssalonger ägnar man också uppmärksamhet åt bland annat bortstädningen av nageldamm samt underhållet av fotvårdsredskap. I fråga om verksamheter som söndrar huden ägnar man också uppmärksamhet åt bortskaffandet av stickande och skärande avfall. Vid inspektionerna bedöms också hur omfattande och fungerande egenkontrollen är.

Tabell 24: Antalet verksamheter vid skönhetssalonger som kräver särskild hygien och antalet verksamheter som söndrar huden samt verksamheter vid tatuerings- och piercingssalonger samt planerade inspektioner för 2026.

Verksamhetskategori/ typ av verksamhet	Antal verksamheter vid objektet	Planerade inspektioner 2026
Kosmetologiska lokaler och inrättningar	473	286
Annan hudbehandling och hudvård	22	12
Tatuering och piercing	120	73
Totalt	615	371

3.6.7 Allmänna idrottslokaler

Allmänna idrottslokaler är bland annat gym, idrotts- och ishallar, yoga-, pilates-, aerobics- och dansstudior, kampsportshallar samt inomhusmotionslokaler för barn och unga, såsom trampolinparker. Antalet sådana lokaler är 275.

Verksamhetstypen inspekteras på basis av en objektspecifik riskbedömning. Baserat på riskbedömningen kan inspektionsfrekvensen variera från 0,2 till 0,25. Riskfaktorer i idrottslokalerna är bland annat tillräcklig luftväxling, dammande material samt underhåll, rengöring och skick på de redskap och anordningar som används. Beroende på var idrottsplatsen ligger kan riskfaktorer vara bullerolägenheter som verksamheten orsakar de närliggande bostäderna eller andra vistelseutrymmen.

Tabell 25: Antalet verksamheter vid idrottslokaler och planerade inspektioner för 2026.

Verksamhetskategori/ typ av verksamhet	Antal verksamheter vid objektet	Planerade inspektioner 2026
Allmänna idrottslokaler	275	60

3.6.8 Lokaler som är avsedda för inkvarteringsverksamhet

Platser som är avsedda för inkvarteringsverksamhet är till exempel hotell, hostel, vandrarhem, sommarhotell, lägenhetshotell, motell, reseandehem, pensionat, inkvarteringslägenhet eller stuga på semesteranläggning och campingplats, inkvarteringskasern, inredd lägenhet avsedd för inkvartering, semesterbostad, lokaler med frukostpension, internat, härbärge och mottagningscentral. Antalet sådana platser är 355. Jämfört med tidigare år har antalet hostel minskat och å andra sidan har antalet övriga inkvarteringsverksamheter ökat på grund av preciseringen av registreringen i systemet Vati.

Verksamhetstypen inspekteras på basis av en objektspecifik riskbedömning. Inspektionsfrekvensen kan på basis av riskbedömningen vara 0,2–0,25 i hotell, vandrarhem, semesteranläggningar och campingstugor samt 0,2–0,33 i kaserner och mottagningscentraler för flyktingar. Inspektioner utförs vid behov av småskalig inkvarteringsverksamhet. Typiska risker som kan medföra olägenheter för hälsan vid inkvarteringslokaler är till exempel tillräckligheten av lokaler och toaletter samt deras ändamålsenlighet, faktorer som hänför sig till inomhusluften, linnevård, vattenkvalitet och förekomsten av löss eller annan ohyra. Vid inkvarteringslokalerna finns ofta också tillhörande verksamheter, såsom idrottslokaler, möteslokaler och bastur samt ibland även simbassänger och skönhetssalonger.

En inredd lägenhet, semesterbostad eller lokal som erbjuds för inkvartering (lokaler med frukostpension, internat, härbärge och motsvarande) betraktas som inkvarteringsverksamhet i liten skala, med undantag för mottagningscentraler. Tillsynen av dessa verksamheter genomförs under den nya programperioden på annat sätt än genom planmässiga inspektioner och på dem tillämpas således inte inspektionsfrekvensen för annan inkvarteringsverksamhet. De ovan nämnda objekten övervakas genom att stödja verksamhetsutövarnas egenkontroll och genom att ge handledning och rådgivning vid anmälan om verksamheten. Utvalda objekt kan inspekteras på basis av riskbedömning, slumpmässigt urval eller kontakt.

Tabell 26: Antalet verksamheter vid lokaler avsedda för inkvarteringsverksamhet och planerade inspektioner för 2026.

Verksamhetskategori/ typ av verksamhet	Antal verksamheter vid objektet	Planerade inspektioner 2026
Hotell	73	7
Hostel (vandrarhem, sommарhotell, lägenhetshotell, resandehem, motell, pensionat)	25	1
Semester- och campingstugor	1	1
Annan inkvarteringsverksamhet	243	0
Kaserner	9	0
Internat, härbärgen, mottagningscentraler för flyktingar	4	0
Totalt	355	9

3.6.9 Allmänna bastur

Platser som är avsedda för inkvarteringsverksamhet är till exempel hotell, hostel, vandrarhem, sommarhotell, lägenhetshotell, motell, reseandehem, pensionat, inkvarteringslägenhet eller stuga på semesteranläggning och campingplats, inkvarteringskasern, inredd lägenhet avsedd för inkvartering, semesterbostad, lokaler med frukostpension, internat, härbärke och mottagningscentral. Antalet sådana platser är 355. Jämfört med tidigare år har antalet hostel minskat och å andra sidan har antalet övriga inkvarteringsverksamheter ökat på grund av preciseringen av registreringen i systemet Vati.

Verksamhetstypen inspekteras på basis av en objektspecifik riskbedömning. Inspektionsfrekvensen kan på basis av riskbedömningen vara 0,2–0,25 i hotell, vandrarhem, semesteranläggningar och campingstugor samt 0,2–0,33 i kaserner och mottagningscentraler för flyktingar. Inspektioner utförs vid behov av småskalig inkvarteringsverksamhet. Typiska risker som kan medföra olägenheter för hälsan vid inkvarteringslokaler är till exempel tillräckligheten av lokaler och toaletter samt deras ändamålsenlighet, faktorer som hänför sig till inomhusluften, linnevård, vattenkvalitet och förekomsten av löss eller annan ohyra. Vid inkvarteringslokalerna finns ofta också tillhörande verksamheter, såsom idrottslokaler, möteslokaler och bastur samt ibland även simbassänger och skönhetssalonger.

En inredd lägenhet, semesterbostad eller lokal som erbjuds för inkvartering (lokaler med frukostpension, internat, härbärg och motsvarande) betraktas som inkvarteringsverksamhet i liten skala, med undantag för mottagningscentraler. Tillsynen av dessa verksamheter genomförs under den nya programperioden på annat sätt än genom planmässiga inspektioner och på dem tillämpas således inte inspektionsfrekvensen för annan inkvarteringsverksamhet. De ovan nämnda objekten övervakas genom att stödja verksamhetsutövarnas egenkontroll och genom att ge handledning och rådgivning vid anmälan om verksamheten. Utvalda objekt kan inspekteras på basis av riskbedömning, slumpmässigt urval eller kontakt.

Tabell 27: Antalet verksamheter vid objekt med bastur och planerade inspektioner för 2026.

Verksamhetskategori/ typ av verksamhet	Antal verksamheter vid objektet	Planerade inspektioner 2026
Bastur öppna för allmänheten	28	5

3.6.10 Solarier

Tillsynen av solarier utförs med stöd av hälsoskyddslagen och strålskyddslagen. Det finns totalt 27 sådana lokaler.

Verksamhetstypen inspekteras på basis av en objektspecifik riskbedömning. Baserat på riskbedömningen kan inspektionsfrekvensen variera från 0,2 till 0,25. Vid tillsynen ägnas särskild uppmärksamhet åt att solarieapparaternas ytor som rör vid huden är rena och att lokalerna rengörs. Dessutom inspekteras bland annat lokalernas tillräcklighet och ändamålsenlighet (omklädnings-, duschrum och toaletter) samt ventilationens tillräcklighet. Inspektionen omfattar också en genomgång av frågor enligt strålskyddslagen och den information som erhålls vidarebefordras till Strålsäkerhetsmyndigheten, som övervakar säkerheten för solarier och deras användning enligt strålskyddslagen.

Tabell 28: Antalet verksamheter hos objekt med solarielokaler och planerade inspektioner för 2026.

Verksamhetskategori/ typ av verksamhet	Antal verksamheter vid objektet	Planerade inspektioner 2026
Solarier	27	5

3.6.11 Sjukhus, hälsocentraler med bäddavdelning samt passagerarhamnar

Sjukhus och hälsocentraler med bäddavdelning har varit anmälningspliktiga verksamhetsställen sedan 2023 och passagerarhamnar sedan 2025. Anmälan om verksamhetsställena i fråga görs dock endast för tillsynen av riskhanteringen när det gäller vatteninstallationer i prioriterade fastigheter enligt 19 b § i hälsoskyddslagen. I övrigt är verksamhetsställena inte anmälningsskyldiga enligt hälsoskyddslagen och de är inte föremål för tillsyn enligt tillsynsplanen. Anmälningar om dessa verksamhetstyper kommer att begäras under planperioden, så antalet preciseras under den kommande planperioden.

3.6.12 Stora offentliga tillställningar

I Helsingfors ordnas cirka 100 stora tillställningar varje år där över 500 personer förväntas delta samtidigt. Arrangören av tillställningen gör en anmälan om sin verksamhet till Helsingfors stad, där tillställningens karaktär, storlek och kontaktuppgifter samt de avtal som ingåtts med olika parter beskrivs. Arrangören och verksamhetsutövaren får anvisningar och råd till exempel om hushållsvatten och toaletter samt om tillagning, servering och försäljning av livsmedel. Nya stora offentliga tillställningar eller tillställningar som ordnas varje år inspekteras på basis av en riskbedömning. Tillsynen kan utföras genom inspektioner och provtagning. Enheten för livsmedelssäkerhet ansvarar för tillsynen av evenemangen.

Som förhandstillsyn granskas dokument som hänför sig till evenemanget, såsom information om mobila livsmedelslokaler, planbilder, toalett- och hushållsvattenarrangemang. Myndighetsmöten hålls vid behov tillsammans med arrangören i planeringsskedet. I det skede då tillställningen byggs upp görs inspektioner av området vid behov. Vid stora tillställningar görs syner tillsammans med myndigheterna. Vid inspektioner enligt hälsoskyddslagen utförs vid behov annan tillsyn inom miljöhälsovården, såsom inspektioner av mobila livsmedelslokaler. Inspektionerna kan utföras separat när det är nödvändigt att utföra inspektionerna vid olika tidpunkter för att syftet med tillsynen ska kunna uppnås. Efter tillställningen hålls vid behov ett gemensamt myndighetsmöte tillsammans med aktören, med målet att vidareutveckla tillställningens arrangemang.

3.7 Rådgivning och hantering av åtgärdsbegäranden

3.7.1 Rådgivning och begäranden om utlåtande

Rådgivning i anslutning till hälsoskyddstillsynen ges vid inspektioner samt via gemensamma e-postmeddelanden och via rådgivningstelefonen för boendehälsa. Gemensamma e-postmeddelanden har upprättats för hälsoskydd, boendehälsa, hushållsvatten, badvatten, sanitetsintyg för fartyg och tillstånd för liktransport samt för anmälan om observationer av råttor. Kommuninvånarna har också tillgång till ett elektroniskt responssystem. Kontaktuppgifter till tjänsterna finns tillgängliga på Helsingfors stads hel.fi-webbplats enligt ämnesområde.

Till hälsoskyddstillsynens uppgifter hör att ge olika utlåtanden till olika intressenters projekt för att främja hälsoskyddet. Utlåtanden ges bland annat

- om bygglov för objekt enligt 13 § i hälsoskyddslagen
- om kvaliteten på hushållsvatten
- för godkännande eller registrering av olika verksamhetsställen och institutioner inom det sociala området
- i frågor som rör boendehälsa.

Dessutom ges utlåtanden om ansökan om befrielse från skyldigheten att ansluta vattenreningsverkets vattenledning.

Inom hälsoskyddet bedrivs ett nära samarbete med Helsingfors stads olika sektorer. Samarbetsparter är bland annat fostrans- och utbildningssektorn, särskilt vid tillsynen över daghem och skolor, samt kultur- och fritidssektorn som bland annat ansvarar för badstränder, simhallar, idrottslokaler och ungdomsgårdar. Samarbete bedrivs också med de aktörer som deltar i underhållet av fastigheterna som används av ovan nämnda sektorer. Enheten för miljöhälsa deltar också i stadens multiprofessionella samarbete i frågor som gäller inomhusluften. Enheten deltar i arbetsgruppen för inomhusluft som sammanträder regelbundet, i dess sektorsspecifika undergrupper samt i stadens HYTE-arbete.

3.7.2 Anmälan om sanitära olägenheter i boendet

Inom boendehälsan ges rådgivning via e-post och rådgivningstelefon. En ny elektronisk kontaktblankett har utarbetats för behandlingen av ett ärende som gäller sanitära olägenheter i boendet för att göra behandlingen smidigare och webbplatsen för boendehälsa har uppdaterats. Utvecklingsåtgärderna syftar till att förbättra smidig och kontinuerlig handläggning av anmälan om olägenheter.

Kontakter som inleds styrs i huvudsak direkt till inspektörerna inom ämnesområdet och i fråga om begäran om bostadsinspektioner till kön för att vänta på sin handläggningstur. Begäranden om bostadsinspektion handläggs utan dröjsmål i huvudsak enligt den ordning den anhängiggörs dock inom 60 dagar från den första kontakten. I fråga om handläggningsordningen avgörs hur brådskande ärendet är, varvid man beaktar hur allvarlig olägenheten är, de exponerades ålder och hälsotillstånd.

3.7.3 Andra åtgärdsbegäranden

Kommunens hälsoskyddsuppgifter omfattar skyldigheten att se till att de intyg som avses i artiklarna 20 och 39 i Världshälsoorganisationens internationella hälsoreglemente (2005) utfärdas. Enheten för miljöhälsa inom miljötjänsterna granskar och utfärdar intyg över befrielse från sanitära åtgärder och sanitära åtgärder i Helsingfors hamnar för fartyg i internationell trafik (Valviras beslut Dnr 6678/06.10.01/2016). Cirka 50–65 intyg utfärdas per år. Under planeringsperioden inleds EU-fartygsinspektioner på internationella kryssningsfartyg som en del av kontrollprogrammet EU SHIPSAN. Antalet inspektioner per år preciseras när personalen genom utbildning har fått behörighet att utföra inspektioner.

Den kommunala hälsoskyddsmyndigheten utfärdar i egenskap av behörig myndighet tillstånd för liktransport enligt överenskommelsen om transport av lik ur landet (överenskommelsen om transport av lik, FördrS 13/1989). Tillstånd för transport av lik utfärdas enligt villkoren i artikel 5 i statsförordningen. Cirka 40–70 tillstånd för transport av lik utfärdas per år. I överenskommelsen avses med transport av lik internationell transport av människolik från den sändande staten till den mottagande staten. Överenskommelsen tillämpas inte på internationell transport av aska.

Hälsoskyddstillsynen ger invånarna råd i bekämpningen av råttor och förebyggandet av sanitära olägenheter. Rådgivningens uppgift är att öka medvetenheten om ämnet och därmed också eventuellt minska de sanitära olägenheter som råttornas förekomst medför. Fågelmatning kan vid behov begränsas regionalt på grund av råttproblem. I Helsingfors gäller för närvarande två beslut om förbud mot fågelmatning. Hälsoskyddet kontakts cirka 300–400 gånger per år i ärenden som gäller råttor och fågelmatning.

Anmälningar om sanitära olägenheter vid tillsynsobjekten kan komma till exempel per telefon, e-post eller via stadens responssystem. En inspektion kan göras vid tillsynsobjektet på basis av en anmälan om misstanke om sanitär olägenhet, om det anses nödvändigt. Inspektionen kan utföras på plats eller som en dokumentinspektion.

3.8 Störningssituationer

3.8.1 Hushållsvatten

Planer för störningssituationer inom vattenförsörjningen har utarbetats och de uppdateras vid behov. Beredskapen för störningssituationer och kommunikationen utvecklas i samarbete med de behöriga myndigheterna och vattenverket. Dessutom planerar man och deltar i övningar i störningssituationer som främjar hushållsvattnets säkerhet i enlighet med den gemensamma beredskapsplanen. Vid störningar reagerar man genast när informationen om störningssituationen emottas och agerar enligt anvisningarna.

Störningssituationer i fråga om hushållsvattnet hänför sig i allmänhet till rörbrott med risk för att hushållsvattnet förorenas. För att trygga hushållsvattnets kvalitet är det i vissa situationer nödvändigt att ge en uppmaning om att koka hushållsvattnet. Vid störningar följer man de gemensamma anvisningarna. Dessutom har hälsoskyddsmyndigheten anvisningar för störningar som orsakas av hushållsvatten samt därtill hörande verksamhetskort. Lagstiftningen om att utfärda varningsmeddelanden har ändrats. Lagen har kompletterats med en befogenhet för den kommunala hälsoskyddsmyndigheten att utfärda ett varningsmeddelande. Utfärdandet av varningsmeddelanden har delegerats till chefen för enheten för livsmedelssäkerhet.

Utredning om smittsamma sjukdomar i fråga om legionella överfördes under planperioden från Institutet för hälsa och välfärd till HUS-sammanslutningens arbetsgrupp för utredning av smittsamma sjukdomar. Den kommunala hälsoskyddsmyndighetens uppgift är att stödja utredningen genom att ta behövliga vattenprov som en del av utredningen av smittsamma sjukdomar samt ge råd och övervaka eventuella fortsatta åtgärder för att avlägsna legionellabakterier som hittats i vattensystemet.

3.8.2 Störningssituation som orsakats av förmedling via badvatten

Enheten för miljöhälsa sköter störningssituationer i anslutning till badvatten i enlighet med en på förhand uppgjord plan för störningssituationer och planen uppdateras alltid efter störningssituationerna och vid behov. Information om störningssituationer i fråga om badvattnet ges i samarbete med aktören/upprätthållaren.

Vid störningssituationer som orsakats av förmedling via vattnet vid badstränder och i bassänger reagerar man genast när myndigheten får kännedom om störningssituationen. Misstanke om en störningssituation kan uppstå till exempel på grund av misstanke om sjukdom, resultaten av kontrollprovtagningen, en situation med överströmning av avloppsvatten eller en störning i vattenbehandlingen i bassängvatten. Objekt med bassängvatten och de som upprätthåller badstränderna är skyldiga att underrätta myndigheten om alla störningssituationer.

Vid störningar vid badstränder kan man utfärda badbegränsningar vid badstranden, rekommendation om att undvika bad eller förbud.

3.9 Provtagning och tillsynsprojekt

3.9.1 Provtagning

Miljötjänsternas inspektörer och boendehälsorådgivare kan vid inspektionerna ta prov på inomhusluft, material och ytor vid behov till exempel för utredning av sanitära olägenheter eller för ett projekt. De nödvändiga fortsatta undersökningarna i anslutning till fastighetens konstruktioner som upptäckts i samband med inspektioner av skolor, daghem och andra motsvarande vistelseutrymmen riktas till fastighetsägaren. Fastighetsägaren instrueras att låta utföra nödvändiga fortsatta undersökningar och provtagningar hos en certifierad utomstående expert. Prov kan tas för både kemiska och mikrobiologiska undersökningar.

Kontrollproven vid stora vattenverk enligt SHM:s förordning 1352/2015 tas i huvudsak av laboratoriets provtagare (MetropoliLab Oy). Proven kan också tas av en inspektör. Proven undersöks i ett laboratorium som godkänts av Livsmedelsverket. Tillsynen och provtagningen av nätvattnets kvalitet sker i enlighet med programmen för kontrollundersökningar och provtagningsplanerna. Provtagningsplaner upprättas varje år. Enligt förordningen om hushållsvatten (1352/2015) görs analyser av råvatten, utgående vatten och vatten i ledningsnätet. Varje år tas 392 prov på hushållsvatten. Mängden fakturerat vatten kontrolleras i slutet av året och vid behov ökas provmängden för det kommande året.

Aktörerna enligt 1 § 1 och 2 punkten i SHM:s förordning (401/2001) ansvarar själva för provtagningen av hushållsvatten och resultaten lämnas till hälsoskyddsmyndigheten. Vid behov tar myndigheten proven och låter dem undersökas på aktörens bekostnad.

I störningssituationer tas proven av inspektören och vid behov av Metropolilabs provtagare eller, om särskilt avtalas, av vattenverkets personal. Metropolilab Oy sköter undersökningarna av proven.

För att utreda smittkällan för sjukdomsfall i samband med legionellabakterier tas proven av en inspektör och de undersöks av Metropolilab Oy. Vid den fortsatta utredningen av situationen tas proven av provtagaren eller inspektören vid ett ackrediterat laboratorium och proven undersöks på fastighetsägarens bekostnad. Utredningen av störningssituationer väntas öka under den kommande programperioden, eftersom förekomsten av legionellabakterier i vattensystemen kartläggs i större utsträckning än tidigare.

Vid störningar i badvattnet tas proven i första hand av en inspektör, eftersom man då alltid strävar efter att också utföra en inspektion av platsen. Alternativt kan proven tas av Metropolilab Oy:s provtagare. Vid störningar vid badstränder samarbetar man ofta nära med miljöskyddet, och prov kan tas samtidigt till exempel på andra havsområden, bäckar, dagvatten eller sediment. Metropolilab Oy sköter undersökningarna av proven vid störningar.

3.9.2 Utvärdering av provtagningens funktion

Funktionen hos provtagningen inom egenkontrollen i simhallar och andra allmänna bassänganläggningar utvärderas genom inspektioner och parallellprovtagningar som myndigheten utför. Provtagningen vid badstränder auditeras varje år.

3.9.3 Tillsynsprojekt

Tillsynsprojekten planeras så att de motsvarar det aktuella informationsbehov som framkommit vid hälsoskyddstillsynen. Genom projektet kan man utreda riskerna för olägenheter för hälsan som verksamheten medför eller kartlägga behovet av att rikta rådgivningen och handledningen. Inga projekt är planerade för 2026.

4 Tillsynsplan enligt tobakslagen och läkemedelslagen

4.1 Kommunens uppgifter enligt tobakslagen och läkemedelslagen

Bestämmelser om den kommunala tobakstillsynsmyndighetens uppgifter finns i tobakslagen (549/2016). För att den regelbundna tillsynen enligt tobakslagen ska kunna genomföras ska en tillsynsplan utarbetas. Helsingfors stads tillsynsplan för tobakslagen och läkemedelslagen baserar sig på Valviras riksomfattande tillsynsprogram för tobakslagen för 2025–2028, uppdaterat för 2026.

Verksamhetsmiljön för tillsynen enligt tobakslagen har genomgått flera förändringar under det senaste decenniet. Verksamhetsmiljön har påverkats särskilt av den snabba utvecklingen inom branschen och de förändringar som skett i tobakslagstiftningen.

Den 23 maj 2025 antogs en ändring av tobakslagen som innebär att rökfria nikotinprodukter i större utsträckning omfattas av tobakslagen. Ändringen av tobakslagen trädde i kraft den 1 augusti 2025, men den innehåller flera övergångsperioder, bland annat bestämmelserna om smakbegränsning och hälsovarningar träder i kraft den 1 februari 2026 och bestämmelserna om enhetliggörandet av förpackningar den 1 augusti 2026.

I tobakslagens snabbt föränderliga verksamhetsmiljö bör den egna verksamheten granskas aktivt. Tillsynsmetoderna och resursallokeringen utvärderas regelbundet för att säkerställa tillsynens effektivitet.

Bestämmelser om den kommunala nikotintillsynsmyndighetens uppgifter finns i läkemedelslagen. Kommunen beviljar detaljhandelstillstånd enligt läkemedelslagen för försäljning av nikotinersättningspreparat i butiker, kiosker och servicestationer samt i förplägnadsrörelser som säljer tobak. Kommunen övervakar att de bestämmelser som utfärdats med stöd av läkemedelslagen iakttas vid försäljningen av nikotinpreparat.

De två teamen för boendehälsa och hälsoskydd vid enheten för miljöhälsa inom Helsingfors stads miljötjänster ansvarar för tillsynen över tobakslagen och läkemedelslagen. Valvira, regionförvaltningsverken och NTM-centralernas tillstånds- och tillsynsuppgifter som gäller miljön och naturresurserna slogs samman till det nya riksomfattande Tillstånds- och tillsynsverket den 1 januari 2026. Tillstånds- och tillsynsverket styr den kommunala tobakstillsynen.

4.2 Prioriteringsområden för tillsynen

I prioriteringarna för tillsynen över tobakslagen i Helsingfors har man beaktat de prioriteringar för tillsynen som anges i Valviras riksomfattande tillsynsprogram för 2025–2028 samt de behov som konstaterats lokalt i tillsynen i Helsingfors.

4.2.1 Detaljhandel med rökfria nikotinprodukter

Den 23 maj 2025 antogs en ändring av tobakslagen som innebär att rökfria nikotinprodukter lades till som en ny produktkategori i tobakslagens tillämpningsområde. Ändringen av tobakslagen omfattar flera övergångsperioder. Med rökfria nikotinprodukter avses till exempel nikotinpåsar.

En nikotingräns fastställdes för rökfria nikotinprodukter och deras karakteristiska dofter och smaker begränsades till mynta och mentol. För detaljhandelsförpackningar med rökfria nikotinprodukter krävs hälsovarningar och förpackningarnas utseende ska vara enhetliga. Nikotinpåsar uppfyller både definitionen av rökfri nikotinprodukt och definitionen av tobakssurrogat. Till de delar som det inte har utfärdats närmare bestämmelser om rökfria nikotinprodukter tillämpas också bestämmelserna om tobakssurrogat på dem.

Vid inspektionerna ges anvisningar och råd till aktörerna om produkterna och kraven på försäljning av dem samt om övergångstiderna i lagstiftningen. Ändringarna i lagen inverkar också på försäljningstillstånden enligt tobakslagen, och därför ägnar man vid inspektionerna förutom vid försäljning av produkter också uppmärksamhet åt hur många försäljningsställen som de facto säljer olika produkter och om försäljarna är medvetna om vilka produkter som enligt tillståndsuppgifterna får säljas vid olika försäljningsställen.

Lagligheten av förpackningspåskrifterna övervakas i samarbete med Tillstånds- och tillsynsverket.

4.2.2 Förebyggande av olaglig handel och utnyttjande av information om spårbarhet vid tillsynen

Detaljhandelsförpackningar för tobaksprodukter har stegvis från och med den 20 maj 2019 som obligatoriska egenskaper försetts med en säkerhetsmärkning och en unik identitetsmärkning enligt spårbarhetssystemet. Med hjälp av dessa förpackningspåskrifter kan man försäkra sig om att tobaksprodukten är äkta och spåra produkten från tillverkningen till detaljhandeln.

Vid förebyggandet av olaglig handel är samarbete mellan olika myndigheter viktigt, särskilt när det gäller tillsynen av specialaffärer. Det nära samarbetet mellan myndigheterna gör det möjligt att effektivt ingripa i olaglig handel med tobaksprodukter och även i iakttagandet av rökförbud och rökbegränsningar. Man strävar efter att samarbeta med polisen, skattemyndigheten och Tullen.

Vid tillsynen av försäljningen enligt tobakslagen ägnas särskild uppmärksamhet åt att tobaksprodukter som kontrolleras genom stickprov har den säkerhetsmärkning som tobakslagen förutsätter samt en unik identitetsmärkning som möjliggör spårbarhet. När det gäller tobaksvaror som säljs kontrolleras också att uppgifterna om spårbarheten är korrekta genom stickprov i det sekundära datalagret i spårbarhetssystemet.

4.2.3 Distansförsäljning

Gränsöverskridande distansförsäljning av tobaksprodukter, elektroniska cigaretter, nikotinvätskor, rökfria nikotinprodukter och örtprodukter för rökning är förbjuden.

Som en del av de inspektioner som utförs på försäljningsställena utreds om försäljningsstället bedriver distansförsäljning. Tillsyn bedrivs också på basis av begäran om åtgärder som gäller ämnet. Distansförsäljning kan också bedrivas av en näringsidkare som inte har ett fysiskt försäljningsställe i Helsingfors. Vid distansförsäljning bestäms den behöriga kommunen enligt den officiella hemorten för det bolag som bedriver distansförsäljning. I enskilda fall ska den myndighet som utför tillsynen utredas och bedömas i samarbete med Tillstånds- och tillsynsverket.

Med beaktande av verksamhetsmiljön för distansförsäljning genomförs tillsynen delvis inte endast genom inspektionsbesök utan också genom skriftliga förfaranden och anvisningar. Genom effektiva tillsynsåtgärder säkerställer man att missförhållanden korrigeras och vid behov framskrider man till användning av förvaltningstvång.

4.2.4 Marknadsföringsförbud

Produkter enligt tobakslagen omfattas av ett ovillkorligt marknadsföringsförbud. Med marknadsföring avses reklam, indirekt reklam och annan verksamhet som främjar försäljning samt tobakssponsring. Marknadsföringsförbudet gäller tobaksprodukter, tobakssurrogat, rökstillbehör, tobaksimitationer, elektroniska cigaretter och nikotinvätskor. Tillstånds- och tillsynsverket och kommunerna övervakar tillsammans marknadsföringsförbudet enligt tobakslagen. Arbetsfördelningen bestäms i stor utsträckning enligt om en marknadsföringsåtgärd som strider mot tobakslagen kan förhindras tillräckligt effektivt genom kommunens åtgärder eller om verksamheten är så omfattande att den förutsätter riksomfattande beslutsfattande.

Genomförandet av marknadsföringsförbudet övervakas vid alla inspektioner enligt planen. Tillsyn bedrivs också på basis av begäran om åtgärder som gäller ämnet. Genom effektiva tillsynsåtgärder säkerställer man att missförhållanden korrigeras och vid behov framskrider man till användning av förvaltningstvång. För uppsåtliga överträdelse av marknadsföringsförbudet görs en begäran om utredning till polisen.

4.2.5 Förebyggande rusmedelsarbete

Lagen om organisering av det förebyggande rusmedelsarbetet styr arbetet för att minska rusmedelsskadorna. Det förebyggande rusmedelsarbetet omfattar minskning av skador som orsakas av alkohol, narkotika och penningsspel samt användning av tobaksprodukter.

Under tillsynsplanperioden deltar man aktivt i samarbetsnätverken för förebyggande rusmedelsarbete i Helsingfors. Nätverken för förebyggande rusmedelsarbete i Helsingfors måste omorganiseras för att nätverken och arbetsgrupperna ska klara sig i början av 2026. Ur tobakslagens synvinkel är syftet med samarbetet att bidra till att tobakslagens mål uppnås, det vill säga att användningen av tobaks- och nikotinprodukter upphör senast 2030.

4.3 Riskbedömning och inspektionsfrekvens

Vid tillsynen enligt tobakslagen används en inspektionsfrekvens som baserar sig på en verksamhetsspecifik riskklassificering. Inspektionsfrekvenserna för de olika verksamhetstyperna och riskbedömningen av dem anges i stycke 4.6. Inspektioner enligt läkemedelslagen utförs alltid i samband med inspektioner enligt tobakslagen, eftersom Fimea inte har fastställt inspektionsfrekvensen för tillsynsverksamheterna enligt läkemedelslagen. Inspektionsfrekvensen för de verksamheter som ska inspekteras enligt läkemedelslagen bestäms på grund av det ovan nämnda alltid enligt inspektionsfrekvensen i tobakslagen.

Enligt Tillstånds- och tillsynsverkets anvisningar kan den verksamhetsspecifika inspektionsfrekvensen enligt riskbedömningen ökas eller minskas med den mängd som anses behövt. Vid den planmässiga tillsynen av sådana verksamheter för vilka risken för missbruk har bedömts vara liten kan nivån 0,25 används som inspektionsfrekvens, alltså en (1) inspektion under tillsynsprogrammets period.

Betydande faktorer med tanke på riskbedömningen är de produkter som säljs och de missförhållanden som upptäckts vid inspektionerna, en likgiltig inställning till tobakslagens bestämmelser samt brister i egenkontrollen (försäljning av produkter som omfattas av tobakslagen, restaurangernas rökrum). I fråga om tillsynsobjekt med flera verksamheter enligt tobakslagen bestäms inspektionsfrekvensen för hela verksamhetsstället enligt hur ofta verksamheten med den högsta risken inspekteras.

4.4 Inspektion

Syftet med inspektionerna enligt tobakslagen och läkemedelslagen är att kontrollera att verksamhetsställets verksamhet och lokaler överensstämmer med bestämmelserna. Inspektionsverksamheten är en väsentlig del av tillsynen enligt tobakslagen och läkemedelslagen.

4.4.1 Definition av en inspektion

Inspektionen kan gälla lokaler, verksamhetssätt, dokument och produkter. En enskild inspektion kan omfatta en inspektion av hela verksamhetsstället eller endast en inspektion av ett visst delområde. Inspektioner enligt tobakslagen och läkemedelslagen kan också utföras som gemensamma inspektioner så att man vid samma besök övervakar att de olika delområdena inom miljöhälsovården överensstämmer med bestämmelserna.

Man kan komma överens om en inspektion som hör till den planmässiga tillsynen på förhand eller utföra den utan förhandsanmälan. Inspektionsbesök görs under kontorstid samt utanför kontorstid på kvällar och veckoslut. En inspektion utan förhandsanmälan är motiverad om den är väsentlig med tanke på genomförandet av och tillsynen enligt tobakslagen. Om missförhållanden upptäcks vid inspektionen ger man uppmaningar om att de ska korrigeras rättas till inom en utsatt tid, varefter en uppföljningsinspektion utförs.

Man kan komma överens om uppföljningsinspektionen i anslutning till den regelbundna tillsynen på förhand eller utföra den utan förhandsanmälan. Vid uppföljningsinspektionen säkerställs att objektets verksamhet har anpassats till tobakslagen och läkemedelslagen.

Under den föregående tillsynsperioden användes ett verksamhetssätt där en inspektion som utförs på verksamhetsstället på plats på basis av den verksamhetsspecifika riskbedömningen kunde ersättas med en distansinspektion som grundade sig på dokument som näringsidkaren skickat. Av informationssystemsskäl var man tvungen att upphöra med distansinspektionspraxis i början av planperioden.

Distansinspektionsmodellen sparade restid och fick positiv respons i kundresponsenkäterna, och därför överväger man att börja använda den på nytt under planperioden.

Inspektioner i anslutning till marknadsföring och distansförsäljning kan endast göras på basis av dokument till exempel om verksamheten inte har ett fast försäljningsställe. Om korrigeringen av missförhållanden som upptäckts vid inspektionerna kan verifieras på basis av dokument, kan uppföljningskontroller göras på basis av dokument såsom planen för egenkontroll och fotografier.

4.4.2 Inspektionens innehåll och tidsåtgång

Inspektioner och uppföljningsinspektioner omfattar förberedelser för inspektionen (att bekanta sig med objektets dokument och uppgifter i informationssystemet och tillståndsregistret), utförande av inspektionen, upprättande av inspektionsrapporten och registrering av uppgifterna i informationssystem. Inspektionsprocessen kan också omfatta rapportering av missförhållanden till andra tillsynsmyndigheter (polisen, regionförvaltningsverket, Tullen, räddningsmyndigheten, byggnadstillsynsmyndigheten).

En inspektionsrapport ska upprättas över alla utförda inspektioner som delges aktören och andra eventuella berörda parter. Inspektionsrapporten görs alltid upp även om allt är i skick vid det objekt som inspekteras. Tillstånds- och tillsynsverket har utarbetat inspektionsblankettmallar, som finns i informationssystemet Vati, som används vid utarbetandet av inspektionsrapporterna över de tillsynsobjekt som avses i tobakslagen. Den genomsnittliga inspektionstiden enligt tobakslagen är två timmar. För inspektioner enligt läkemedelslagen används i genomsnitt en (1) timme.

4.5 Tillsyn enligt tobakslagen och läkemedelslagen

Vid planeringen av tillsynen har man beaktat de prioriteringar som Valvira fastställt samt tidigare observationer vid tillsynen och förändringar i verksamhetsmiljön. Verksamheter inom den planmässiga tillsynen i Helsingfors är rökrum, parti- och detaljhandelsställen för tobaksprodukter, nikotinvätskor och rökfria nikotinprodukter, detaljhandelsställen för örtprodukter för rökning, tobakssurrogat och röktilbehör samt allmänna badstränder. Tillsynen enligt tobakslagen gäller också tillsynen av andra rökförbud och rökbegränsningar som grundar sig på tobakslagen.

Tillsynsinspektioner görs även i bostadshus på basis av kontakter som gäller brott mot rökförbud för bostadssammanslutningar. Detta tillsynsbehov ökar ständigt, eftersom ytterligare beslut om rökförbud utfärdas varje år för knappt etthundra bostadssammanslutningar.

4.5.1 Anmälnings- och ansökningspliktig verksamhet

Detaljhandelsställen för tobaksprodukter, nikotinvätskor och rökfria nikotinprodukter omfattas av godkännandeförfarandet. Tobakslagen förpliktar partihandlare att anmäla sin verksamhet. Det förnyade registret över försäljningstillstånd som Tillstånds- och tillsynsverket upprätthåller togs i bruk sommaren 2024 som delvis bristfälligt och separat från informationssystemet Vati. Till följd av ändringarna registreras anmälningarna i två system, vilket fördröjer handläggning av dem.

Enligt tobakslagen kan den kommunala tillsynsmyndigheten på basis av de missförhållanden som fastställs i tobakslagen återkalla ett detaljhandelstillstånd enligt tobakslagen för viss tid om innehavaren av detaljhandelstillståndet fortsätter att bedriva verksamhet som strider mot tobakslagen, trots en skriftlig varning från kommunen, någon annan tillsynsmyndighet eller trots en straffrättslig påföljd. Sådana missförhållanden är till exempel försäljning av tobaksprodukter utan förpackningspåskrifter enligt tobakslagens krav samt marknadsföring av produkter som omfattas av tobakslagen.

Det har varit möjligt att utfärda rökförbud för bostadssammanslutningar sedan början av 2017. Tobakslagen ger husbolagen möjlighet att hos kommunen ansöka om rökförbud på balkonger som hör till lägenheterna i en bostadssammanslutnings byggnad, på uteplatser som är tillgängliga för dem som bor i lägenheterna samt inomhus i lägenheterna. Kommunen ska fastställa rökförbud i lokalerna enligt ansökan om tobaksrök från lokalerna på grund av deras konstruktioner och andra förhållanden, annat än undantagsvis, kan spridas till en annan balkong, ett vistelseområde utomhus som hör till en annan lägenhet eller inomhus till en annan lägenhet. Rökförbud inomhus i lägenheterna kan fastställas endast undantagsvis och om de strängare tilläggsförutsättningarna uppfylls.

Detaljhandelsställen för nikotinpreparat omfattas av ett godkännandeförfarande. Uppgifter i anslutning till tillståndsplikten för detaljhandel med nikotinpreparat är behandling av tillstånd, upprätthållande av tillståndsregistret samt inspektioner i anslutning till tillstånd. Säkerhets- och utvecklingscentret för läkemedelsområdet Fimea upprätthåller ett riksomfattande tillståndsregister.

4.6 Tillsynsobjekt

I Helsingfors finns 1 027 verksamheter som ska övervakas enligt tobakslagen och läkemedelslagen. Tillsynsobjekt, händelser och åtgärder registreras i Vati. Dessutom gäller tillsynen också förbud och begränsningar enligt tobakslagen.

4.6.1 Detalj- och partihandelsställen för produkter som omfattas av tobakslagen

Det finns totalt cirka 620 detalj- och partihandelsställen för produkter som omfattas av tobakslagen. Detaljhandel med produkter som omfattas av tobakslagen är den största typen av tobaksverksamhet som övervakas. Tillsynen omfattar även övervakning av distansförsäljning. Tabell 29 nedan visar fördelningen av verksamheterna mellan olika verksamhetskategorier och antalet planerade planmässiga inspektioner 2026 och 2027.

Flest uppföljningsinspektioner görs i specialaffärer för produkter som omfattas av tobakslagen. De vanligaste orsakerna till uppföljningsinspektioner är missförhållanden i reklam och marknadsföring som strider mot tobakslagen samt försäljning av produkter som strider mot tobakslagen.

Underlåtenhet att åtgärda missförhållandena C eller D leder till att tvångsmedel enligt tobakslagen inleds på försäljningsstället. Tvångsmedlen kan när det gäller detaljhandelsställen, som säljer produkter som omfattas av tobakslagen, omfatta upphävande av detaljhandelstillstånden enligt tobakslagen eller ett förbud eller föreläggande enligt tobakslagen, som kan förenas med vite.

Den verksamhetsspecifika riskbedömningen baserar sig på de uppgifter som uppgetts i ansökan samt på de iakttagelser som gjorts vid inspektionen. De vanligaste orsakerna till ändring av inspektionsfrekvensen är brister i egenkontrollen och i de dokument som enligt tobakslagen ska hållas tillgängliga. Inspektionsfrekvensen för denna typ av verksamhet är 0,25–1.

Tabell 29: Inspektioner av detalj- och partihandel med tobaksprodukter som omfattas av tobakslagen 2026–2027.

Typ av verksamhet	2026	2027	totalt
Detaljhandel med produkter som omfattas av tobakslagen	340	340	680
Partihandel med produkter som omfattas av tobakslagen	2	3	5

4.6.2 Detaljförsäljningsställen för nikotinpreparat

Det finns totalt 348 detaljhandelsställen för nikotinpreparat som omfattas av läkemedelslagen. Detaljhandelsplatserna för nikotinpreparat är i huvudsak kedjestyrda objekt och vid tillsynen upptäcks inte nämnvärt missförhållanden. Vid inspektionerna ägnas särskild uppmärksamhet åt placeringen av produkterna på försäljningsstället. Nikotinpreparaten ska vara placerade så att hela deras köpsituation kan övervakas. Tabell 30 visar inspektioner av detaljhandelsställen för nikotinpreparat 2026 och 2027.

Tabell 30: Inspektioner av detaljhandelsförsäljning av nikotinprodukter 2026–2027.

Typ av verksamhet	2026	2027	totalt
Detaljhandelsförsäljning av nikotinprodukter	150	160	310

4.6.3 Rökrum i förplägnadsrörelser

Enligt tillsynssystemet finns det 49 rökrum i förplägnadsrörelser i Helsingfors. Tobakslagen innehåller inga bestämmelser om ansöknings- eller anmälningsskyldighet för tillsynsmyndigheten för tobakslagen när det gäller förplägnadsrörelsers rökrum, vilket medför utmaningar för upprätthållandet av tillsynsuppgifterna.

Rökrummen i förplägnadsrörelser inspekteras enligt en verksamhets- eller verksamhetsställesspecifik riskbedömning. Rökrummen i förplägnadsrörelser byggdes huvudsakligen 2006–2007. Rummen har redan uppnått slutskedet av sin tekniska livslängd och vid flera inspektioner har det konstaterats att man slutat använda rökrummet i stället för att göra en dyr renovering. Antalet rökrum i Helsingfors har således minskat under de senaste åren, men å andra sidan har bristerna i dem ökat.

Flest uppföljningsinspektioner görs i specialaffärer såsom vattenpipskaféer. De vanligaste orsakerna till uppföljningsinspektioner är att tobaksröken sprids utanför rökrummet samt felaktig användning av rökrummet – vid inspektionerna av rökrum upptäcks ofta sådant ätande eller drickande som är förbjudet i rummen.

Den verksamhetsbaserade riskbedömningen baserar sig på iakttagelser som gjorts vid inspektionen. De vanligaste orsakerna till ändring av inspektionsfrekvensen är brister i egenkontrollen. Tabell 31 nedan visar de planmässiga inspektionerna för 2026 och 2027. Inspektionsfrekvensen för denna typ av verksamhet är 0,25–1.

Tabell 31: Inspektioner av rökrum i förplägnadsrörelser 2026–2027.

Typ av verksamhet	2026	2027	totalt
Rökrum i förplägnadsrörelse	25	24	49

4.6.4 Offentliga tillställningar som ordnas på utomhusområden

På grund av brister som upptäckts vid inspektionerna tidigare år är det ändamålsenligt att göra inspektioner även under denna planperiod. Man strävar efter att utföra inspektionerna i samarbete med andra myndigheter.

I Helsingfors ordnas många stora tillställningar där många personer kan exponeras för tobaksrök. Tre stora tillställningar inspekteras varje år. Man strävar efter att rikta inspektionerna till tillställningar som ordnas av olika evenemangsarrangörer. Man strävar också efter att inspektera tillställningar som ordnas på en ny plats under tillställningens första år. Inspektionerna fokuserar på att ge verksamhetsutövarna råd och handledning. De vanligaste bristerna vid inspektionerna av tillställningar är bristfälliga rökförbudsskyltar.

Tabell 32: Inspektioner av offentliga tillställningar som ordnas på utomhusområden 2025–2026.

Typ av verksamhet	2025	2026	2027	2028	totalt
Offentliga tillställningar som ordnas på utomhusområden	3	3	3	3	12

4.6.5 Andra rökförbud och rökrestriktioner

Efterlevnaden av rökförbud övervakas i huvudsak på basis av åtgärdsbegäranden som gäller brott mot rökförbudet. Under programperioden 2025–2028 utför enheten för miljöhälsa tio planmässiga inspektioner per år av verksamheter med rökförbud och rökrestriktioner. Dessutom inspekteras de allmänna badstränderna vartannat år under planperioden. Tabell 33 nedan visar fördelningen av inspektioner.

Rökförbud och rökrestriktioner enligt tobakslagen utvidgas till att gälla även rökfria nikotinprodukter (s.k. nikotinpåsar) i daghem, vid förskoleundervisning eller grundläggande utbildning, i internat eller utomhus vid läroanstalter med yrkesutbildning eller gymnasieundervisning samt på lekplatser. I dessa utrymmen inomhus och utomhus ska utöver de nuvarande rökförbudsskyltarna också finnas en skylt med information användningen av rökfria tobaksprodukter och rökfria nikotinprodukter. Skyltarna ska till sitt innehåll vara entydiga samt av sådan storlek och placering att de lätt kan observeras av dem som anländer till och vistas i utrymmena. En övergångsperiod på ett år har getts för att placera ut skyltarna och de ska vara uppsatta senast den 1 augusti 2026. Användningen av rökfria nikotinprodukter har ökat betydligt både inom den grundläggande utbildningen samt inom den yrkesinriktade utbildningen och gymnasieutbildningen. Genom inspektionerna säkerställs att de inspekterade verksamhetsställena har kännedom om ändringar i lagstiftningen och om nya produkter. År 2026 riktas inspektionerna till yrkesskolor och gymnasier. En sammanfattning av inspektionerna görs i en projektpublikation.

Rökförbud har utfärdats för bostadssammanslutningar vid cirka 500 objekt och antalet ökar med 70–80 objekt varje år. Behovet av tillsyn ökar också i takt med att antalet förbud ökar. Tillsynsåtgärderna har nu omfattat cirka 20–30 objekt per år. På basis av anmälningar om överträdelser av förbuden består åtgärderna av allmän information, uppmaningar till dem som bryter mot förbudet och tillsynsinspektioner.

Tabell 33: Inspektioner av rökförbud och rökrestriktioner 2025–2028.

Typ av verksamhet	2025	2026	2027	2028	totalt
Daghem	10	0	0	0	10
Yrkes- eller gymnasieutbildning	0	20	0	0	20
Grundläggande utbildning	0	0	5	10	15
På utomhusområden för inrättningar som ger vård med stöd av barnskyddslagen eller mentalvårdslagen och som är avsedda för personer under 18 år	0	0	5	0	5
Allmänna badstränder	0	14	0	14	28
Totalt	10	34	10	24	78

5 Plan för tillsynen över djurens hälsa och välbefinnande samt för veterinärtjänster som organiseras av kommunen

5.1 Kommunens uppgifter enligt veterinärvårdslagen

Enligt veterinärvårdslagen (285/2023) ska Livsmedelsverket upprätta en plan för de veterinärtjänster som omfattas av organiseringsansvaret. Enligt 71 § i lagen om djurens välfärd (693/2023) och 67 § i lagen om djursjukdomar (76/2021) planerar, styr och utvecklar Livsmedelsverket tillsynen av djurens välfärd och bekämpningen av djursjukdomar på riksnivå samt övervakar att författningarna om djurhälsa och författningarna om djurens välfärd iakttas.

Kommunen ska utarbeta en plan för organisatören enligt 6 § i veterinärvårdslagen för de veterinärtjänster som den ordnar samt för tillsynen över djurs hälsa och välfärd på sitt område.

Vid enheten för livsmedelssäkerhet inom Helsingfors stads miljötjänster arbetar nio tjänsteveterinärer, varav den sjätte tjänsten som tillsynsveterinär inrättades 2025. En sjunde tjänst för en tillsynsveterinär torde tillsättas 2026.

I Helsingfors stads tillsynsplan för djurens hälsa och välfärd har man beaktat utkastet till den riksomfattande planen för veterinärvården 2026–2028 (EHO) och regionförvaltningens anvisningar om riskklassificeringen av tillstånds- och anmälningsskyldig verksamhet.

5.2 Prioriteringar inom veterinärvården

Prioriteringarna inom veterinärvården är

- verkställande av veterinärvårdslagen i enlighet med beslutet om organiseringsansvar
- förankring av ibruktagandet av Trimble Locus
- förankring av tillämpningen av lagen om djurens välfärd
- förankring av praxis inom tillsynen av hundregistret
- intensifierad tillsyn av djurhållar- och djurhållningsplatsregistreringen, 2025–2027
- deltagande i utarbetandet av programmet för djurens välfärd enligt Helsingfors stadsstrategi 2025–2029.

5.3 Resurser och arbetsfördelning

5.3.1 Personalresurser, ansvarsområden och arbetsfördelning

År 2026 beräknas det totala behovet av personalresurser för tillsynen av djurens hälsa och välfärd samt veterinärvården inom miljötjänsterna uppgå till 6,4 årsverken. Tabellerna 37–45 i avsnitt 5.12 visar kartläggningen av resursbehovet enligt det riksomfattande programmet för veterinärvården (EHO) 2015–2025.

Stadsveterinären fungerar som chef för teamet för livsmedelstillverkning. Stadsveterinären och två hygienikerveterinärer sköter i regel de uppgifter som hänför sig till livsmedelstillsynen. Den ledande tillsynsveterinären fungerar som chef för djurskyddsteamet. Sex tillsynsveterinärer och den ledande tillsynsveterinären sköter i regel tillsynen av djurens välfärd samt åtgärderna i anslutning till bekämpningen av djursjukdomar. Alla veterinärer utför dock vid behov alla uppgifter som hör till tjänsteveterinärernas uppgifter.

Enligt veterinärvårdslagen betalar staten ersättning till kommunen för de tillsynsuppgifter enligt lagen om djurskydd och lagen om djursjukdomar som i lagstiftningen har anvisats kommunalveterinären. Närmare bestämmelser om ersättningarna finns i veterinärvårdsförordningen. Till de kostnader som ligger till grund för ersättningen räknas bland annat lönekostnaderna för den arbetstid som använts för tillsynsuppgiften jämte lönebikostnader och nödvändiga resekostnader samt kostnader för ämnen och förnödenheter som uppkommit av tillsynsuppgiften.

I Helsingfors är tillsynsarbetet utöver det stora antalet inspektioner också mycket belastande på grund av de sociala problem som anhopats i kundkretsen. Största delen av inspektionerna utförs i bostadsdominerade områden i privata bostäder, vilket ökar riskerna inom tillsynsarbetet. Det stora antalet inspektioner medför också många besvärliga och tidskrävande fall som kräver åtgärder enligt 93–99 § i lagen om djurens välfärd. Dessutom uppstår många misstankar om olaglig införsel av djur i Helsingfors, cirka 15–45 per år. Veterinärerna inom miljötjänsterna samarbetar nära med polisen och Tullen och medverkar flera gånger om året i Helsingfors tingsrätt som vittnen som utsetts av åklagaren i samband med rättegångar som gäller djurskyddsbrott och olaglig införsel av djur.

Husdjuren och hästarna i Helsingfors reser flitigt och detta syns i den höga mängden exportintyg som tjänsteveterinärerna utfärdar. Veterinärerna inom miljötjänsterna utfärdar totalt cirka 220 exportintyg per år.

Tillsynsveterinärerna sköter tjänsteuppgifterna för Högholmens djurgårds stiftelse i anslutning till export och import av djur. Antalet exportkontroller är cirka 15 per år.

Stadsmiljönämndens miljö- och tillståndssektion fattade beslut om omfattningen av organiseringsansvaret den 8 maj 2025 (§ 92), enligt vilket organiseringsansvaret är förenligt med den maximala omfattningen av 8 § i veterinärvårdslagen. I Helsingfors ansvarar Helsingfors universitet för produktionen av de veterinärtjänster som hör till kommunen och det nya avtalet om tjänster träder i kraft den 1 januari 2026.

5.3.2 Säkerställande av personalens kompetens

Personalens kompetens säkerställs vid rekryteringen genom att man begär de ursprungliga examensbevisen före tjänsteförordnandet. De arbetsuppgifter som enligt lagstiftningen endast hör till veterinärer är begränsade till veterinärerna genom arbetsfördelningen inom enheten. Vid sjukfrånvaro och annan frånvaro fungerar veterinärerna som vikarie för varandra i enlighet med arbetsfördelningen inom enheten.

I synnerhet kompetensen hos de anställda som utför djurskyddstillsyn i utmanande tillsynssituationer stärks genom olika arbetarskyddsutbildningar. Säkerhetsutbildningar planeras och ordnas i samarbete med polisen.

Svåra djurskyddsfall behandlas vid behov tillsammans med tjänsteveterinärer, chefen och miljöjurister som utövar djurskyddstillsyn. De veterinärer som utför djurskyddstillsyn deltar i den regelbundna arbetshandledningen för att den psykiska belastning som djurskyddsinspektionerna orsakar inte ska bli för stor. Fyra av tillsynsveterinärerna har genomgått utbildningen Hetipurku (omedelbar genomgång) för att man ska kunna gå igenom hotfulla situationer som inträffat i arbetet omedelbart.

Veterinärerna deltar regelbundet i utbildning inom sitt yrkesområde och utbildningsskyldigheten på åtta dagar uppfylls varje år. År 2026 strävar man efter att rikta fortbildningen för tillsynsveterinärerna så att den passar respektive veterinärs ansvarsområden bättre.

5.3.3 Det privata tjänsteutbudet

Privata veterinärstationer sköter merparten av veterinärtjänsterna för sällskapsdjur i Helsingfors, med undantag för jourtid. I Helsingfors finns det totalt över 50 privata veterinärer eller veterinärstationer som har anmält sin verksamhet till Livsmedelsverkets register över producenter av privata veterinärtjänster. En del av veterinärstationerna betjänar också på veckosluten och en av dem har jour dygnet runt. Utbudet av veterinärtjänster dagtid täcker skyldigheten enligt veterinärvårdslagen väl.

De jourtjänster som privata veterinärstationer erbjuder dygnet runt är inte tillräckliga för hela Helsingfors behov i den omfattning som avses i veterinärvårdslagen. Det finns ingen privat jourtjänst alls i Helsingfors för hästar och produktionsdjur.

5.4 Informationssystem

År 2025 började miljötjänsterna använda systemet Trimble Locus inom djurskydds- och djursjukdomstillsynen. Tillsynsobjekten och tillsynsuppgifterna inom miljöhälsovården har tidigare sparats i informationssystemet Tarkastaja by Digia som används inom miljötjänsterna. Systemet Tarkastaja används numera endast för att bläddra i uppgifter som registrerats tidigare. Uppbyggandet av det riksomfattande informationssystemet för djurskyddstillsyn som beretts vid Livsmedelsverket avbröts och ett riksomfattande informationssystem är inte på kommande.

I och med att EU:s dataskyddsförordning trädde i kraft har anvisningarna för registrering av djurskyddstillsynen och förvaringen av uppgifter bedömts och anvisningarna preciserats så att de motsvarar kraven i dataskyddsförordningen.

Besluten och inspektionsprotokollen för djurskyddet och de dokument som hänför sig till tillsynen över djursjukdomar förvaras på hösten 2025 i enlighet med den uppdaterade informationshanteringsplanen. I stadsmiljösektorns arkiv finns alla beslut om djurskydd i Helsingfors sedan 1984.

Tillsynsveterinärerna använder systemet TRACES NT, där man upprättar exportintyg för hästar, Högholmens djur och handeln på den inre marknaden. Registret över djurhållningsförbud och vid behov registret över kadaverplatser används som stöd för tillsynen. Myndighetens extranät för tillsynen (extranätet Pikantti), hundregistret och andra djurregister används varje dag vid behov.

Tillsynsveterinärerna har också tillgång till kommunregistret Facta för utredning av exakta adressuppgifter om djurägare.

5.5 Samarbete och kommunikation

I djurskyddsärenden samarbetar man med Huset för herrelösa djur i Vik nästan varje dag. Huset för herrelösa djur ordnar tillfällig vård för hittedjur i huvudstadsregionen samt för sällskapsdjur som av sociala eller djurskyddsmässiga skäl behöver tillfällig vård eller som ska omplaceras permanent. Helsingfors Djurskyddsförening HESY rf har ansvarat för att ordna hittedjursverksamheten och fortsätter som aktör på basis av en konkurrensutsättning 2025.

Samarbetet med polisen gäller utredning av djurskyddsförseelser eller djurskyddsbrott som leder till förundersökning samt djurskyddsbeslut som gäller djur som polisen har levererat till Huset för herrelösa djur. Polisen gör också djurskyddsanmälningar om hundar med aggressivt beteende samt om fall där de har fått en brottsanmälan om misshandel av djur. Man samarbetar nära med utredningsgruppen för brott mot djur vid Helsingfors polisinspektion och utvecklar praxis för att effektivisera djurskyddstillsynen och tillsynen av olaglig införsel av djur.

Vid behov ger polisen också veterinärerna inom miljötjänsterna handräckning vid utförandet av djurskyddsinspektioner. Officiell polishandräckning är avgiftsbelagd. Tjänsteveterinärerna ger polisen handräckning till exempel när polisen ber om ett utlåtande om djurets hälsotillstånd eller när polisen beslutar att avliva ett djur som de beslagtagit.

Samarbetet med social- och hälsovårdstjänsterna är också tätt. Gemensamma besök kan göras tillsammans med barnskyddet, äldreomsorgen, hemsjukvården och andra aktörer som erbjuder socialservice, och vid behov kan dessa aktörer informera varandra om eventuella missförhållanden.

Kopior av protokollen över djurskyddsinspektioner och sammandrag över utförda djurskyddsinspektioner samt bakgrundsuppgifter och inspektionsprotokoll över olaglig införsel av djur skickas till Livsmedelsverket via en elektronisk blankett. Livsmedelsverket fattar i enlighet med lagen om djursjukdomar (76/2021) beslut om eventuell avlivning eller återsändande av ett djur som förts in olagligt från EU till det ursprungliga landet. Tjänsteveterinärerna bistår på begäran vid verkställigheten av beslutet. Faktureringsbegäranden som gäller exportkontroller av djur samt kontroller av olaglig införsel av djur skickas till Livsmedelsverket inom två veckor från den utförda inspektionen. Alla dokument skickas via ett elektroniskt formulär vart och ett separat. Livsmedelsverkets statsveterinärer ombeds vid behov också ge anvisningar och råd samt hjälp med att behandla utdragna och besvärliga djurskyddsfall.

Utdragna fall av djurskyddsmisstanke och/eller djursjukdomar där klienten har flyttat från en kommun till en annan innan man har hunnit behandla ärendet färdigt behandlas i samarbete med tillsynsveterinärerna i andra kommuner och städer. Vanligtvis sker samarbetet i form av att en ny inspektion utförs i en annan kommun. Dessutom har förenhetligandet av verksamhetssätten utvecklats i samarbete med andra kommuner. Samarbetet med de övriga tillsynsveterinärerna i Nyland och de sex största städerna ska utvecklas ytterligare i form av möten varje år.

Samarbete med Tullen sker vid misstanke om olaglig införsel av djur och handräckning ges vid behov vid bedömningen av djurens transportförhållanden och skick. Veterinärerna inom miljötjänsterna deltar vid behov i de intensiva kontrollerna av djurinförsel som Livsmedelsverket samordnar bland annat i Helsingfors hamnar.

Via Finlands djurskyddsföreningars förbund (SEY) tar man emot djurskyddsanmälningar och samarbetar i anslutning till den djurskyddsrådgivning som ges av SEY.

5.6 Avgifter

Universitetets djursjukhus tar ut de kostnader som skötseln av djuren medför direkt av djurägarna enligt sin egen prislista. Livsmedelsverket fakturerar kunder för exportintyg på basis av begäran om fakturering som gjorts av en tillsynsveterinär. Livsmedelsverket tar också ut en avgift för extra tillsynsåtgärder som föranleds av att bestämmelserna om djurens välfärd inte iakttas i enlighet med artikel 79.2 c i kontrollförordningen samt för extra tillsyn som föranleds av Livsmedelsverkets tillsyn av hundregistret.

5.7 Verkställighet av tillsyn

5.7.1 Tillsyn av djurens hälsa

I anslutning till risk för, förebyggande av eller begränsning av spridning av djursjukdomar som ska bekämpas utreder man djurhållningsplatser för olika produktionsdjur genom kartläggningar, tar prov och meddelar vid behov begränsande förelägganden för djurhållningsplatsen för att förhindra att sjukdomen sprids. I vissa fall beviljas också undantag från de gällande begränsande föreläggandena på grund av risk för djursjukdom (t.ex. eftergifter av förbud mot fågelhållning utomhus). Den intensifierade beredskapen för högpåtagligt aviär influensa har upprätthållits tillsammans med Räddningsverket, Universitetets djursjukhus, Högholmens djurpark och Stara. Det första fallet av sjukdomen i Helsingfors påträffades 2021. Sommaren 2023 förekom flera fall av massdöd av fåglar i Finland på grund av fågelinfluensa och smittan spred sig också till pälsfarmer. I Helsingfors konstaterades ett sjukdomsfall 2023 och tills vidare två fall 2025. Ingen massdöd har förekommit sedan 2023.

Man förbereder sig också på att afrikansk svinpest sprider till Finland. Afrikansk svinpest har spridit sig till flera europeiska länder under de senaste åren. Sjukdomen spreds till Sverige i september 2023. I Estland och Ryssland har afrikansk svinpest konstaterats redan tidigare. För att förhindra afrikansk svinpest har man begränsat utomhusvistelse för svin i Finland. Svin får endast hållas i en inhägnad utomhus med dubbla stängsel för att förhindra kontakt mellan vildsvin och inhägnade svin.

Bekämpningen av djursjukdomar sköts i samarbete med privata veterinärer, Livsmedelsverket och stadens social- och hälsovårdssektors epidemiologiska verksamhet (zoonoser).

Vid ett plötsligt utbrott vidtar veterinärerna inom miljötjänsterna de åtgärder som behövs under Livsmedelsverkets ledning (begränsade föreläggande, provtagning). Universitetets djursjukhus sköter om ordnandet av grundläggande veterinärtjänster också i undantagstillstånd. För närvarande verkar den ledande tillsynsveterinären som beredskapsveterinär. Beredskapsveterinärerna deltar regelbundet i beredskapsutbildningar som ordnas av statliga myndigheter. Tillsynsveterinärerna har VIRVE-telefoner som man använder för att hålla kontakten med andra myndigheter i en akut sjukdomssituation som kräver brådskande åtgärder.

Verksamheten vid och beredskapen för störningssituationer baserar sig på Helsingfors stads beredskapsanvisning och miljötjänsternas beredskapsanvisning. Miljötjänsternas beredskapsanvisning innehåller planer för olika situationer som orsakas av biologiska och kemiska faktorer samt naturkatastrofer. Störningssituationer i anslutning till djursjukdomar och kommunikation om detta beskrivs också i miljötjänsternas beredskapsanvisning.

Beredskapsveterinären deltar i en gemensamt samordnad riksomfattande beredskapsövning för djursjukdomar.

5.7.2 Misstankar om och fall av djursjukdomar

Vid misstanke om djursjukdomar kontaktar Universitetets djursjukhus eller privata veterinärer veterinärerna inom miljötjänsterna, som vid behov vidtar de brådskande åtgärder som lagstiftningen förutsätter (provtagning, begränsande föreläggande) under Livsmedelsverkets ledning. Vid provtagningen anlitas vid behov personalen vid Universitetets djursjukhus och veterinärmedicinstuderande. Epidemiologisk utredning samt åtgärder för att sanera sjukdomen är brådskande uppgifter och vid behov deltar alla veterinärer vid enheten i dessa åtgärder.

Veterinärerna inom miljötjänsterna jobbar endast under kontorstid. Utanför kontorstid informerar Universitetets djursjukhus den statliga veterinär som har jour om misstankar om djursjukdomar. Djursjukhuset, polisen och räddningsverket har också kontaktuppgifterna för den ledande tillsynsveterinären som en del av miljötjänsternas beredskapsplan.

5.7.3 Tillsyn av zoonoser

Zoonosmisstankar anmäls till Livsmedelsverket i enlighet med jord- och skogsbruksministeriets förordning om andra djursjukdomar som ska bekämpas, djursjukdomar som ska övervakas och andra anmälningspliktiga djursjukdomar, om anmälan om djursjukdomar samt om sändande av mikrobstammar (325/2021). Zoonoser som omedelbart ska anmälas till andra hälsovårdsmyndigheter anmäls under kontorstid till Helsingfors stads epidemiologiska verksamhet senast följande vardag. Vid åtgärderna och provtagningen iakttas de anvisningar och föreskrifter som de centrala ämbetsverken och jord- och skogsbruksministeriet utfärdar.

Den vanligaste orsaken till misstanke om zoonoser i Helsingfors är fall där en hund som förts in från utlandet biter en människa. När miljötjänsterna får kännedom om ett fall där ett djur som bitit en människa misstänks ha rabies eller om djurets vaccinationssituation är oklar, börjar man i första hand utan dröjsmål kontrollera djurets vaccinationsuppgifter hos djurets ägare och gör en klinisk undersökning av djuret. Om det är fråga om klinisk misstanke om rabies, avlivs djuret genom beslut av en statlig veterinär och sänds till Livsmedelsverket för undersökning. Varje år utreds endast ett fåtal fall av zoonosmisstankar. Förfarandena utvärderas kontinuerligt, eftersom endast hälften av de hundar som fördes in från utlandet i Livsmedelsverkets provtagning innehöll antikroppar mot rabies, trots att alla var vaccinerade på behörigt sätt enligt dokumenten. På basis av de uppgifter om vaccination som finns kan man alltså inte på ett tillförlitligt sätt utesluta risken för rabies.

I Helsingfors har man år 2024 konstaterat endemiska *Leptospira*-infektioner hos några hundar, som inte är förknippade med att hunden rest utomlands. Tills vidare har inga smittofall konstaterats 2025. Situationen följs upp och vid behov rekommenderar man att hundar vaccinerats mot *Leptospira*.

Helsingfors stads miljötjänster har ett begränsat beredskapslager för fall av fågelinfluensa med provtagningstillbehör och personlig skyddsutrustning.

Inom den epidemiologiska verksamheten skickar man regelbundet stadens statistik över smittsamma sjukdomar till miljötjänsterna.

5.7.4 Hälsotillsynsprogram

I Helsingfors övervakas genomförandet av hälsoprogrammen för tre gårdar för produktionsdjur i enlighet med lagstiftningen om djursjukdomar. I Helsingfors finns en (1) mjölkproducerande gård (vid centret för undervisning och forskning i Vik) samt två mindre djurgårdar som ägs av Helsingfors stad, Tomtbacka gård och Fallkulla husdjursgård. Staden avstår från Tomtbacka gård år 2026 och husdjursgården övergår i den privata verksamhetsutövarens ägo.

Frivillig övervakning av maedi-visna görs på Tomtbacka får- och getgårdar. På fårgårdar i hälsoklass 1 (Tomtbacka) är provtagnings- och inspektionsfrekvensen för maedi-visna vart tredje år. En veterinär från Universitetets djursjukhus och veterinärstuderande har hjälpt tillsynsveterinären med att ta blodprov. Hur ofta gården besöks och hur de genomförs följs upp på varje år.

Det finns två husdjursgårdar med fjäderfä i Helsingfors. Helsingfors stads miljötjänster känner dessutom till ett tiotal mindre djurhållningsplatser för höns och flera djurhållningsplatser för sommarhöns. Äggen levereras dock inte till försäljning, så djurhållningsplatserna omfattas inte av salmonellatillsynen. Det förekommer ingen hemsakt av nötkreatur i Helsingfors.

När brister eller försummelser upptäcks vid genomförandet av hälsotillsynsprogrammen vidtar veterinärerna inom miljötjänsterna de åtgärder som lagstiftningen förutsätter i enlighet med statsveterinärernas anvisningar.

5.7.5 Hälsovård för produktionsdjur

Två av de tre nötkreatursgårdarna i Helsingfors har ett hälsovårdsavtal. En av gårdarna är en husdjursgård i liten skala som på grund av verksamhetens art inte behöver ett hälsovårdsavtal. Det finns inga hälsovårdsavtal som ingåtts med stadsveterinären. Det finns inga gårdar med fjäderfä eller svin som huvudsyssla i Helsingfors.

5.7.6 Hälsovård för anläggningar för hydroponisk odling

Det finns för närvarande inga registrerade anläggningar för hydroponisk odling i Helsingfors.

5.7.7 Duvslag

Det finns tre registrerade duvslag i Helsingfors och eventuellt några som inte har registrerat sina uppgifter i djurhållar- och djurhållningsplatsregistret. Duvorna deltar dock inte i tävlingar eller utställningar och har därför ingen vaccinationsskyldighet mot newcastlesjuka. Enligt nuvarande uppgifter sprider duvor inte heller lätt fågelinfluensa.

5.7.8 Annan sjukdomsuppföljning

Tillsynen över djursjukdomar i Helsingfors omfattar också en granskning av att djur som besöker djurevenemang och kommer från andra platser är fria från sjukdom, i den omfattning som Livsmedelsverket bestämmer.

Enligt Livsmedelsverkets register över djurhållningsplatser finns det 144 platser för bin på olika håll i Helsingfors. 28 biodlare har gjort en anmälan om primärproduktion.

Sjukdomskartläggning av bigårdarnas görs genom att inspektera och provtagning på Livsmedelsverkets föreläggande och när lagstiftningen kräver det.

5.7.9 Artificiell reproduktion av djur

Det finns inga tillsynsobjekt relaterade till artificiell reproduktion av djur i Helsingfors.

5.7.10 Animaliska biprodukter

Tillsynen av animaliska biprodukter är en del av förebyggandet av djursjukdomar och begränsningen av eventuella epidemier. Tillsynen genomförs i enlighet med den riskbaserade riksomfattande tillsynsplanen för biprodukter som Livsmedelsverket utarbetar varje år. Livsmedelsverket ansvarar för styrnings- och samordningsuppgifterna inom tillsynen. Korrekt separering, insamling, klassificering och sändande av animaliska biprodukter för behandling eller förstöring övervakas i livsmedelslokalerna som en del av tillsynen enligt livsmedelslagen. Dessutom övervakar miljötjänsternas veterinärer tre anläggningar i Helsingfors som är avsedda för mellanlagring av biprodukter samt vissa forskningsinstitut som importerar biprodukter för forskningsändamål.

Det finns ett godkänt krematorium för husdjur i Helsingfors. Krematoriet inspekteras i enlighet med Livsmedelsverkets plan för övervakning av animaliska biprodukter.

Tillsynen över animaliska biprodukter omfattar också mottagande och handläggning av anmälningar om kadaver samt tillsyn av att djur som dött naturligt eller avlivats bortskaffas på lämpligt sätt på djurgårdar och stall i Helsingfors. I praktiken har inga anmälningar om kadaver emottagits. De få djurgårdarna i Helsingfors sköter om bortskaffandet av sina biprodukter på det sätt som lagstiftningen kräver och biprodukterna begravs inte. En egen begravningsplats har anvisats för begraving av sällskapsdjur. Miljötjänsternas veterinärer vidtar de åtgärder som lagstiftningen förutsätter om brister eller försummelser upptäcks vid bortskaffandet av biprodukter.

5.7.11 Djurtransporter

Livsmedelsverket kan vid behov ålägga den kommunala veterinären att inspektera djurtransporter. Även i övrigt har den kommunala veterinären vid misstanke om att djur transporteras lagstridigt rätt att utföra en inspektion och inspektera djur, transportmateriel och de dokument som krävs.

5.7.12 Tillsynen över export och import

I anslutning till export och import ges en stor mängd förebyggande rådgivning och anvisningar om tillämpningen av lagstiftningen om djursjukdomar. Dessutom utför man olika inspektioner och utfärdar hälsointyg för export av djur.

Varje år görs 20–30 inspektioner som hänför sig till export av hästar på den inre marknaden. Största delen av inspektionerna gäller enskilda hästar, men i samband med stora hästevenemang inspekteras 10–100 hästar under en enda inspektion och 10–70 intyg upprättas. Intyget kan vara gemensamt för hästar som transporteras i samma fordon. De största årliga evenemangen för hästexport i Helsingfors är Helsinki International Horse Show och Cavalluna. Dessutom upprättas 5–20 intyg för Sirkus Finlandia varje år. Sällskapsdjuren i Helsingfors reser också mycket utomlands. Varje år skrivs 180–250 intyg som krävs för export av sällskapsdjur till tredje land. Dessutom kan tiotals exportintyg utfärdas i samband med stora evenemang för sällskapsdjur, såsom Kennelklubbens World Dog Show. I praktiken tar exportinspektionerna i anslutning till de största häst- och smådjursevenemangen en hel arbetsdag.

Det finns några aktörer som är registrerade som kommersiella importörer av sällskapsfåglar i Helsingfors. Importören är själv skyldig att inspektera varje importparti. Veterinärerna inom miljötjänsterna utför stickprovsinspektioner av importpartierna. Importinspektionerna riktas till stora kommersiella importer av flera hundra fåglar.

I fråga om levande kräfter som importeras till livsmedelslokaler övervakar veterinärerna inom miljötjänsterna att villkoren i importtillståndet uppfylls. Livsmedelsverket utfärdar några importtillstånd varje år till anläggningar inom fiskbranschen för import av kräfter.

I Helsingfors upptäcks flera fall varje år där en hund, katt eller häst har förts in till Finland i strid med kraven i importlagstiftningen. Största delen av fallen hänför sig till hundar som importerats från Estland och andra baltiska länder utan behörigt pass för sällskapsdjur, identifieringsmärkning eller rabiesvaccination. Miljötjänsterna får kännedom om fallen främst genom anmälningar från veterinärer på privata veterinärkliniker, men även genom anmälningar från nya djurägare när det efter köpet uppstått misstanke om att den person som importerat djuret inte iakttagit kraven. Inom miljötjänsterna överväger man efter anmälan om det finns grund för att inspektera djuret och dess dokument. Cirka 6–25 inspektioner utförs varje år (Tabell 34).

På basis av inspektionerna kan det bestämmas att djuren ska isoleras medan importvillkoren kompletteras, återsändas till avgångslandet eller avlivas. Nästan alla inspektioner leder till ett förvaltningsbeslut. Förvaltningsbesluten fattas av Livsmedelsverket eller Tullen. Besluten skickas till miljötjänsterna för kännedom. Om det i beslutet har förutsatts åtgärder för djuret, såsom rabiesvaccination eller medicinering mot echinococcus, utför miljötjänsterna en inspektion för att kontrollera att beslutet iakttagits. Fallen kan omfatta samarbete med hälso- och sjukvårdsmyndigheterna, om man misstänker att djuret bär på en sjukdom som kan smitta människan, det vill säga zoonos.

Tabell 34: Antal anmälningar och inspektioner i anslutning till bekämpning av djursjukdomar 2020–2024

År	Antal anmälningar	Antal utförda inspektioner
2020	32	25
2021	25	25
2022	51	24
2023	27	12
2024	15	6

5.7.13 Tillsyn av registrering av djur

Lagstiftningen om tillsynen av identifikationsmärkning och registrering av hundar trädde i kraft 2023 och från början av 2024 borde alla hundar i Finland ha varit id-märkta och finnas Livsmedelsverkets hundregister. Tillsynen av registrering och identifieringsmärkning utförs i samband med den övriga djurskyddstillsynen, och vid behov ges råd, uppmaningar eller bestämmelser om bristerna.

5.8 Tillsyn av djurens välfärd

I Helsingfors övervakas djurens välfärd med stöd av lagen om djurens välfärd (693/2023) av tillsynsveterinärer och polisen. Syftet med tillsynen är att med hjälp av rådgivning, handledning och inspektioner förbättra välfärden hos djur i Helsingfors och främja en god behandling av dem.

Tillsynen av djurens välfärd består av inspektioner som grundar sig på misstanke samt planmässiga regelbundna inspektioner av objekt med yrkesmässig djurhållning. Dessutom övervakar den kommunala veterinären transport av djur på kommunens område med stöd av lagen och förordningen om transport av djur och utför en inspektion, om det finns skäl att misstänka överträdelser av bestämmelserna om djurens välfärd. Vid behov utförs också inspektioner av objekt med yrkesmässig djurhållning på basis av ett misstänkt djurskyddsproblem.

Om indikationer på bristande efterlevnad av tvärvillkoren upptäckts vid de grundläggande inspektionerna av djurgårdar som får EU-stöd, ska detta utan dröjsmål anmälas till Livsmedelsverket. I Helsingfors innebär detta i praktiken en (1) mjölkproduktionsgård.

5.8.1 Djurskyddsinspektioner som grundar sig på misstanke

De flesta inspektionerna inom tillsynen av djurens välfärd utförs i privata hem på basis av anmälningar. Anmälningar om dålig skötsel eller behandling av djur tas emot från privatpersoner, husbolagens disponenter, polisen, socialmyndigheterna och djurskyddsföreningarnas frivilliga övervakare.

Mängden meddelanden om hundar som är aggressiva mot människor eller andra djur har ökat de senaste åren. I enlighet med gemensamt överenskommen praxis styrs anmälningarna om aggressiva hundar direkt till polisen i Helsingfors. Polisen ber dock ofta veterinärerna att utföra en djurskyddsinspektion på hundens djurhållningsplats.

Enligt lagen om djurens välfärd är myndigheten skyldig att kontrollera saken om det finns misstanke om missförhållanden i djurskyddet, men i lindrigare fall har man försökt korrigera eventuella missförhållanden med hjälp av telefonrådgivning. Kriterierna för anhängiggörande av djurskyddsfall har utvecklats och man använder en klassificering om hur brådskande fallet är, enligt vilken inspektionerna i de mest brådskande fallen utförs senast följande vardag och i övriga fall inom två eller fyra veckor från det att anmälan mottagits.

Största delen av klagomålen som emottas kan skötas genom inspektioner. Av arbetarskyddsskäl är utför man aldrig djurskyddsinspektioner i privata bostäder ensam. Inspektioner vid besvärliga objekt sköts vid behov som en gemensam inspektion av två veterinärer eller tillsammans med polisen, och vid de övriga inspektionerna har veterinären med sig en forskningsassistent.

På basis av anmälningarna görs cirka 400 inspektioner av privat djurhållning per år (Tabell 35). Tack vare tilläggsresursen på en (1) tillsynsveterinär kan antalet inspektioner höjas något.

Tabell 35: Antal djurhälsoinspektioner som grundar sig på misstanke i enlighet med planen 2020–2024.

År	Antal inspektioner som grundar sig på misstanke	Antal inspektioner enligt planen
2020	312	6
2021	340	17
2022	333	16
2023	394	12
2024	401	3

5.8.2 Inspektion av tillstånds- och anmälningspliktig verksamhet utan misstanke

Cirkusar, permanenta och ambulerande djurutställningar samt yrkesmässiga eller verksamhetsutövare med på annat sätt storskalig verksamhet är föremål för planmässig tillsyn av djurens välfärd i Helsingfors. Tillstånds- eller anmälningspliktig verksamhet enligt i lagen om djurens välfärd är regelbundet saluförande av sällskaps- och hobbydjur, hållande av stor hund- eller kattkennel, djurhem för hundar eller katter, skötsel, dressering och hantering av trav- och ridhästar (minst sex fullvuxna djur) samt annan motsvarande verksamhet (Tabell 36). Nya objekt som övervakas systematiskt är aktörer som bedriver yrkesmässig förmedling av djur, till exempel föreningar som förmedlar hundar från utlandet till Finland. Det finns uppskattningsvis ungefär tio sådana aktörer registrerade i Helsingfors. Man strävar efter att effektivisera tillsynen av de dokument som åtföljer hästar i stall.

Tabell 36: Tillsynsobjekt för yrkesmässig eller annars omfattande djurhållning i Helsingfors 2025. Inspektionsfrekvensen fastställs på utifrån riskklassificeringen.

Objekt	Antal objekt	Uppskattat antal inspektioner per år
Djuraffärer	5	2
Djurhem	12	3
Häststallar	18	5
Kennlar och uppfödare	14	3
Importörer av djur	cirka 10	1
Totalt	59	14

Djurens välfärd övervakas också vid olika djurevenemang såsom Cavalluna, evenemanget Eläinystäväni samt cirkusar, djurtävlingar och djurutställningar. Det finns 10–20 sådana evenemang i Helsingfors varje år. Under 2020–2024 har man utfört cirka 3–15 planmässiga inspektioner av djurhållningen per år (Tabell 35). Planmässiga inspektioner utförs riskbaserat och inspektionsfrekvensen för inspektionsobjekten bestäms på basis av riskklassificeringen. Stall och djuraffärer inspekteras med ett till fem års mellanrum beroende på objektets verksamhet. Dessutom strävar man efter att effektivisera och rikta inspektionerna mer projektartat än tidigare.

Statens veterinär ansvarar för tillsynen enligt djurskyddslagen i djurparker (Högholmens djurpark, Tropicario, Sealife).

5.8.3 Förelägganden och brådskande åtgärder enligt lagen om djurens välfärd

År 2024 trädde den nya lagen om djurens välfärd i kraft. Vid en inspektion som utförs med stöd av lagen om djurens välfärd ges vid behov råd, uppmaningar, förbud eller förelägganden eller vidtas brådskande åtgärder för att trygga djurens välfärd.

Rådgivningen används för att korrigera mindre missförhållanden som upptäckts vid djurhållning när djurskyddsbestämmelserna ännu inte har överträtts. Då instrueras djurets ägare att förbättra djurens livsmiljö, förhållanden eller skötsel.

Om djurägaren bryter mot bestämmelserna om djurens välfärd, strävar man efter att med hjälp av förbud och förelägganden nå den miniminivå som fastställs i bestämmelserna om djurens välfärd. I föreläggandet anges en tidsfrist inom vilken den missförhållandet som iakttagits måste korrigeras. Efter tidsfristen görs en förnyad inspektion för att säkerställa att föreläggandet iakttagits. Om överträdelserna av bestämmelserna om djurens välfärd är så allvarliga att de omedelbart äventyrar djurets välfärd, kan brådskande åtgärder vidtas, bland annat för att skaffa vård åt djuret från annat håll, för att omplacera djuret eller avliva djuret.

Åtgärderna vid djurskyddsinspektionerna har i genomsnitt hållits på samma nivå som under tidigare år, och det har inte skett några större förändringar i de relativa andelarna av de åtgärder som vidtagits. Inspektioner utan anmärkningar är mindre än en tredjedel av alla inspektioner, medan man blir tvungen att vidta åtgärder enligt 93–99 § i lagen om djurens välfärd i ungefär hälften av fallen. Fall som kräver förbud och förelägganden eller brådskande åtgärder är mer problematiska och arbetskrävande än tidigare att utreda. I flera fall görs också en begäran om förundersökning till polisen.

5.9 Ordnande av veterinärtjänster

5.9.1 Grundläggande veterinärtjänst och brådskande veterinärhjälp samt telefonrådgivning

Helsingfors universitet och i praktiken Universitetets djursjukhus ansvarar i Helsingfors för produktionen av de veterinärtjänster som hör till kommunen i enlighet med veterinärvårdslagen. Stadsmiljönämndens miljö- och tillståndssektion fattade beslut om omfattningen av organiseringsansvaret den 8 maj 2025 (§ 92), enligt vilket organiseringsansvaret är förenligt med den maximala omfattningen av 8 § i veterinärvårdslagen. Det nya tjänsteavtalet träder i kraft den 1 januari 2026.

Vid Universitetets djursjukhus finns ett smådjurssjukhus, ett hästsjukhus och ett produktionsdjurssjukhus vid enheten Saari. I praktiken ansvarar djursjukhuset särskilt för att ordna jourtjänster för alla husdjur.

Universitetets djursjukhus ger råd till husdjursägare per telefon i frågor som gäller djurens hälsa och sjukdomar under kontorstid och jourtid. Under kontorstid ger tillsynsveterinärerna telefonrådgivning om djurhållning, djurens välfärd och smittsamma djursjukdomar.

5.10 Kvalitet

5.10.1 Behandling av klagomål

Universitetets djursjukhus följer regelbundet upp kundnöjdheten. Resultaten visar att kundnöjdheten ligger på en god nivå. Även i avtalet om verksamheten för herrelösa djur har behandlingen av kundresponsen beaktats och de behandlas i möten som hålls varje år. Helsingfors stad har inga separata ansvarsförsäkringar eller dylika försäkringar, eftersom veterinärtjänsterna köps från Universitetets djursjukhus.

Respons och frågor som gäller miljötjänstens verksamhet besvaras antingen direkt till kunden eller i stadens gemensamma responssystem. Utifrån de utvecklingsbehov som framkommit i kundresponsen och eventuella klagomål vidtas vid behov korrigerande åtgärder för att utveckla verksamheten.

5.11 Uppföljning och rapportering

5.11.1 Uppföljning

Förbud och förelägganden som meddelats med stöd av lagen om djurens välfärd övervakas i huvudsak genom förnyade inspektioner. I en del fall kan uppföljningen genomföras till exempel i form av ett veterinärverifikat som kunden har lämnat in, varvid den förnyade inspektionen kan utföras som dokumentinspektion. Behovet av förnyad inspektion kan följas upp i systemet Trimble Locus, där alla prestationer registreras.

5.11.2 Rapportering

Förutom att utvärdera genomförandet av tillsynsplanen utarbetas sammanfattningar varje år av de tjänster som tillhandahålls enligt lagen om veterinärtjänster samt skötseln av herrelösa djur för miljö- och tillståndssektionen. Universitetets djursjukhus lämnar detaljerade uppgifter om de patienter som vårdas vid sjukhuset per kommun för den årliga rapporten om de tjänster som tillhandahålls enligt lagen om veterinärtjänster.

5.12 Kartläggning av resursbehov

5.12.1 Antal djur i Helsingfors

Tabellerna 37 och 38 nedan visar antalet gårdar för produktionsdjur samt antalet sällskapsdjur i Helsingfors.

Tabell 37: Antal gårdar för produktionsdjur i Helsingfors.

Produktionsdjur	Antal
Nötdjursgårdar	3
Svinfarmer	2
Får- och getgårdar	2
Hästgårdar	18
Fjäderfågårdar	3
Anläggningar för hydroponisk odling	0
Pälsdjursfarmer	0
Gårdar för hägnat vilt	0
Biodlingar	144
Övriga enheter med produktionsdjur	0

Tabell 38: Antal husdjur i Helsingfors.

Husdjur	Antal
Uppskattning av antalet husdjur	100 000

5.12.2 Veterinärtjänster

Tabell 39: Avtal om hälso- och sjukvård.

Verksamhet	Avtal om hälso- och sjukvård	Antal	Procentandel av alla anläggningar (%)	Resursbehov för hälso- och sjukvårdsarbetet (årsv.)
Nötdjur	Anläggningar som har avtal om hälso- och sjukvård	2	66	0
Nötdjur	Anläggningar som har avtal om hälso- och sjukvård med den kommunala veterinären	0	0	0
Svin	Anläggningar som har avtal om hälso- och sjukvård	0	0	0
Svin	Anläggningar som har avtal om hälso- och sjukvård med den kommunala veterinären	0	0	0
Fjäderfä	Anläggningar som har avtal om hälso- och sjukvård	0	0	0
Fjäderfä	Anläggningar som har avtal om hälso- och sjukvård med den kommunala veterinären	0	0	0
Övriga avtal om hälso- och sjukvård	Anläggningar som har avtal om hälso- och sjukvård	0	0	0
Övriga avtal om hälso- och sjukvård	Anläggningar som har avtal om hälso- och sjukvård med den kommunala veterinären	0	0	0

Tabell 40: Övriga kommunala veterinärtjänster, uppskattning.

Verksamhet	Verksamhetstid	Antal	Resursbehov för kommunala veterinärtjänster (årsv.)
Sjukbesök på gårdar	kontorstid	0	0
Sjukbesök på gårdar	jourtid	0	0
Sjukbesök på smådjursmottagning	kontorstid	0	0
Sjukbesök på smådjursmottagning	jourtid	0	0

5.12.3 Tillsyn av djurens hälsa

Tabell 41: Tillsyn av djurens hälsa.

Hälsotillsyn	Verksamhet	Antal	Resursbehov för tillsyn över djurens hälsa (årsv.)
Obligatorisk hälsotillsyn	Program för salmonellakontroll hos fjäderfä	0	0
Obligatorisk hälsotillsyn	Svinhus som producerar rekryteringsdjur, program för salmonellakontroll	0	0
Obligatorisk hälsotillsyn	Djurhållningsplatser som levererar nötkreatur till seminstationer, salmonellakontroll	0	0
Obligatorisk hälsotillsyn	Djurhållningsplatser med mjölkboskap som överlåter obehandlad mjölk, salmonellakontroll	0	0
Frivillig hälsokontroll	Maedi-Visna/CAE	1	0
Frivillig hälsokontroll	Program för hälsotillsyn över hägnat vilt	0	0
Frivillig hälsokontroll	Bakteriell Njurinflammation hos laxfiskar (BKD)	0	0
Annan tillsyn av djurens hälsa	Exportinspektioner, inspektioner som hänför sig till olaglig import av djur	226	1

5.12.4 Tillsyn över biprodukter

Tabell 42: Tillsyn över biprodukter

Verksamhet	Antal	Resursbehov för tillsyn över biprodukter (årsv.)
Anläggningar och aktörer inom biproduktsektorn: godkännande, registrering och tillsyn	5	0,1
Tillsyn av bortskaffande av kadaver och biprodukter från hemsaktning	0	0
Tillsyn över verksamhet som omfattar kadaver	0	0
Tillsyn över användningen av pälsdjur inom arten	0	0
Tillsyn av handel, import och export på den interna marknaden	0	0

5.12.5 Tillsyn av djurens välfärd

Tabellerna 42 och 43 nedan visar de anmälningspliktiga objekten samt antalet inspektioner som grundar sig på misstanke. Resursbehovet för tillsynen över djurens välfärd inom Helsingfors stad är 4,8 årsverken.

Tabell 43: Anmälningspliktiga objekt.

Objekt	Antal
Kennlar och uppfödare	14
Häststallar	18
Gårdar för viltvård	0
Gårdar för produktion av kött, ägg eller avelsdjur	0
Djuraffärer	5
Djurhem	12

Tabell 44: Inspektioner som grundar sig på misstanke.

Objekt	Antal
Djurskyddsinspektioner som grundar sig på misstanke.	403

5.12.6 Personalresurser inom veterinärvården

Tabell 45 visar personalresurserna för veterinärvården inom Helsingfors stad. Veterinärvårdstjänsterna köps i sin helhet från Universitetets djursjukhus.

Tabell 45: Personalresurser inom veterinärvården.

Aktör	Verksamhet	Årsverken
Veterinär	Veterinärtjänster	0
Veterinär	Tillsyn av djurens hälsa	1
Veterinär	Tillsyn över biprodukter	0,1
Veterinär	Tillsyn av djurens välfärd	4,8
Veterinär	Livsmedelstillsyn	2,7
Veterinär	Övriga uppgifter (chefsuppgifter)	0,4
Veterinär	Totalt	9
Andra än veterinärer	Djurskötare/assistent	0
Andra än veterinärer	Djurskyddstillsyn som utförs av hälsoinspektör	0
Andra än veterinärer	Övriga uppgifter	0,2
Andra än veterinärer	Totalt	0,2

The logo for Helsinki, featuring the word "Helsinki" in a bold, black, sans-serif font, enclosed within a black outline of a speech bubble or a stylized map of Finland.

Helsinki

**Helsingin kaupunki
Stadsmiljösektorn
Miljötjänster**

PL 58235, 00099 Helsingin kaupunki

Vaihde: 09 310 1691

hel.fi